

De cicuta commentarius / auctore Joanne Viventio.

Contributors

Vivenzio, Giovanni.

Publication/Creation

Neapoli : Excudebat D. Campo, 1774.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ckquvwvp>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

No. 2A Eupro.

2539

EPB/B 54286/B

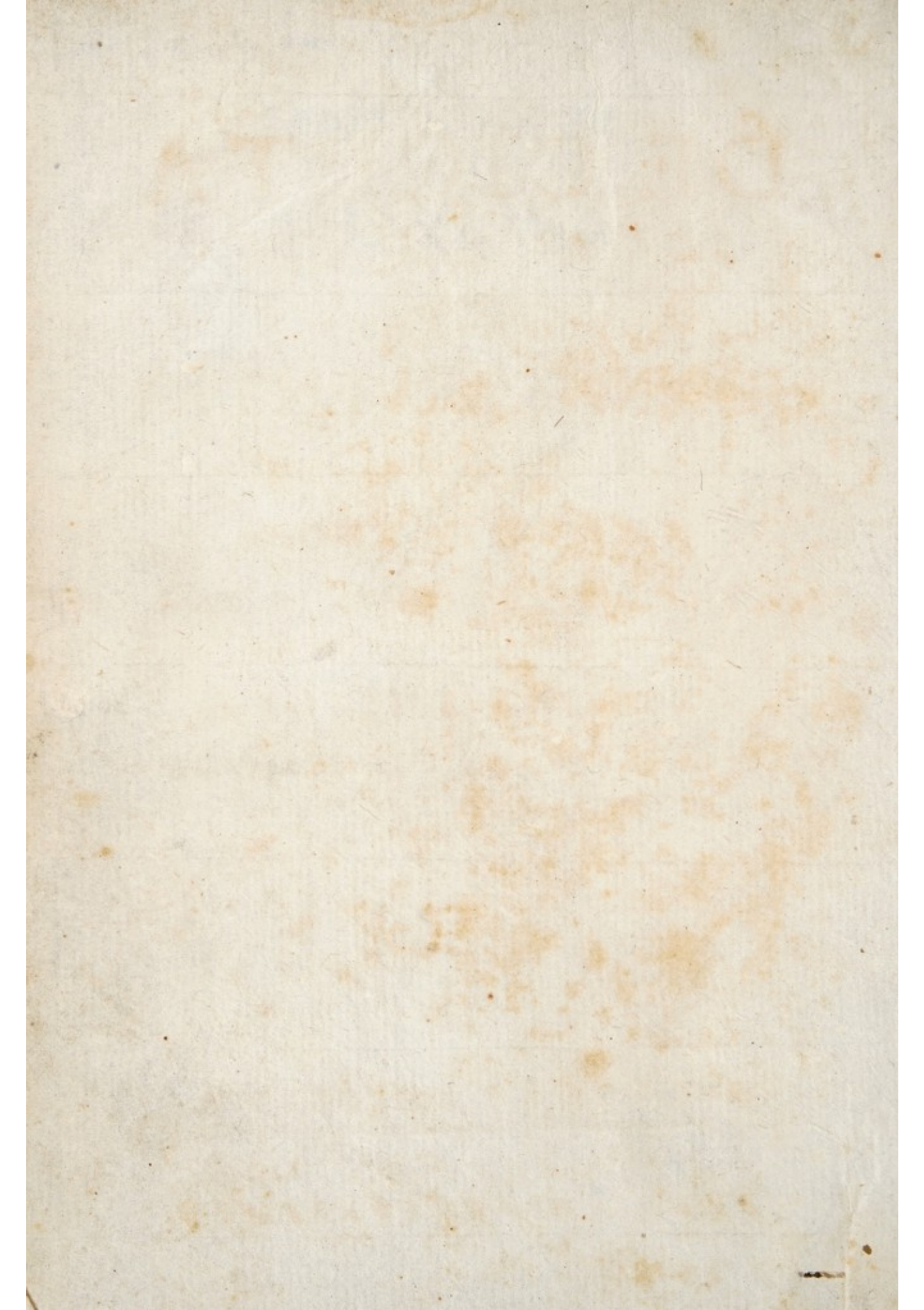
L. XVI Mem

JS

Subramo (Cat 36
16/3/29 no 127
20 live

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b3049977x>

DE CICUTA

COMMENTARIUS

AUCTORE

JOANNE VIVENTIO

SERENISS. SICILIARUM REGIS

ARCHIATRO.

Editio tertia emendatior, ac novis
accessionibus locupletior.

ACCEDIT EPISTOLA

De Neapolitana Epidemica Febre anni MDCCLXIV.

NEAPOLI MDCCLXXIV.

EXCUDEBAT DONATUS CAMPO.

PUBLICA AUCTORITATE.

Βούλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.
Δειλοῦ τοι πρήσσειν τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς
ἀνδρός.

Α' ἅλλὰ τὰδ' ἐκτελεεῖν, ἃ σε μὴ μετέπειτ'
ἀνιήσῃ.

*Consulta ante opus, ut ne stulta inde
existant.*

*Stolidi utique est viri & facere, & di-
cere inconsiderata.*

*Verum ea perage, quæ te postea non mo-
lestent.*

PYTHAGORAS in aureis carminibus
vers. XXVII.

AD TERTIAM EDITIONEM

P R Æ F A T I O.

SI cui mirum fortasse videatur, me tertio de Cicutâ post breve septem annorum spatium scribere, ei exemplarium defectus, atque crebræ plurimorum expostulationes causam probabunt, quâmobrem pene invitus meum de Cicutâ Commentarium rursus ediderim. *Casertana*, atque *Herculanensis* rusticatio, quibus in locis muneris mei ratio postulat, ut *Serenissimum REGEM* sequar, effecerunt, ut varia, legendo, aut ex Antiquis, aut ex nuper editis libris decernerem, quæ ad Cicutæ historiam, & medicum usum pertinent, quæque appositis in locis adjeci; & interdum meliora edoctus mutare sententiam non erubui: ea omnia quisque per se poterit animadvertere, alteram cum hac tertia comparando editionem.

Ne vero in immensam excreceret libel-

bellus molem ; morborum historias Cicutæ usu curatorum, augere nolui: Enimvero salubres remedii hujus vires nemo est hodie, qui ignoret; & Medici quotidie felicissimo ejusdem usu vim suam quammaxime ostendunt, atque commendant; unde & Cicutæ extractum omnibus prostat in Officinis, & in publico Remediorum Codice descriptum habetur.

Vitia typographica, dum impressum opus denuo recognovi, non absque fastidio irrepsisse vidi; ea vero quia rerum sensum non turbant, oro, obtestorque, ut æquus Lector ipse corrigat.

Neapoli ex Ædibus Regiis Idibus Februarii MDCCLXXIV.

OPERIS NUNCUPATIO PRIMÆ EDITIONIS

VIRO EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMOQUE
GERARDO
L. B. VAN SWIETEN

AUGUSTISSIMI IMPERATORIS, ET IMPERA-
TRICIS A CONSILIIS,
ARCHIATRORUM SACRI PALATII
COMITI,

REGII ORDINIS D. STEPHANI
COMMENDATORI,

*Collegii Censuræ Librorum, Reiquæ Medicæ Præsidi
Perpetuo, Augustalis Bibliothecæ Præfecto,
Nec non Academiæ Reg. Scient., & Chirurg. Paris., Academiæ
Scient. Petropolit., Acad. Natur. Curios., Instit. Bonon.,
Collegii Regii Medic. Edinburg., Societ. Scient.
Harlem., Botanic. Florent., German. Jenens.,
Degli Agiati di Rovereto Membro.*

JOANNES VIVENTIUS.
FELICITATEM.

QUOD Cl. Nomini
TUO, GERARDE
Doctissime, opuscu-
lum quaecunque meum inscriptum

voluerim, non una fuit consilii
 mei ratio. Primo summæ benevo-
 lentiae erga me TUÆ, & bene-
 ficiorum, quibus me sæpissime cu-
 mulasti, testimonium aliquod pu-
 blice ut extaret, nisi ingratus sim,
 curandum fuit, ut quantum, quam-
 que multis TIBI nominibus de vin-
 ctus debeam, notum esset omnibus,
 atque exploratum; deinde, ne TE,
 quem Medicorum facile Principem
 & hæc suspicit, & postera demi-
 rabitur ætas, quasi despiciere, ac
 dignitati TUÆ deesse viderer.
 Manent alta mente reposita, neque
 ulla unquam delebit ætas, responsa,
 & consilia TUA, quibus aut in
 gravissimorum morborum difficul-
 tatibus, aut in quorundam medica-
 mentorum natura, usu, ac viribus
 per-

pernoscendis me antea impeditum,
 vinculis, ac difficultatibus quam
 facillime per TE expeditis omni-
 bus, liberaſti. Præterea ingenii
 mei, quod ſentio, quam ſit exi-
 guum, periculum hoc graviffimo
 judicio TUO ſubiiciendum fuit.
 Cum enim ætas mea in ea tempora
 inciderit, quibus homines ad crimi-
 nandum, quam ad laudandum pro-
 cli-viores ſunt; præſens ac certum
 Cl. Nominis TUI præſidium la-
 bori meo quærendum fuit, quomi-
 nus nomen meum, TE Patrono,
 Zoilorum, atque Ariſtarcho-
 rum noſtri ævi licentiæ, atque
 audaciæ permitteretur. De Cicuta
 enim agitur, cujus TU mirabiles
 vires, ab improborum hominum
 impetu vindicaſti; de Cicuta, in-
 quam,

quam, *cujus in Medicina usum, TE*
favente, percarus Auditor quon-
dam TUUS, Cæsareus nunc Ar-
chiater ANTONIUS STÖRCK
revocavit; ut, si quis me aggre-
diatur, & contra TE facere sen-
tiat, & patrocinium mihi TUUM
non defuturum sciat. Quare, qua-
liacunque hæc sint, quæ a me pro-
ficiscuntur, ut libenter accipias,
rogo; in quibus, si quid peccavi
(peccavi certe multa), ingenii mei
tenuitati, ac tempori tribuas, atque
ignoscas, ut animus meus TUO
patrocinio confirmatus, ea in dies
conetur, quæ Nomine TUO utcum-
que digna, Lectoribus etiam for-
tasse meliora videantur. Vale.

Neapoli Kal. Augusti MDCCLXVII.

PRÆLOQUIUM

SECUNDÆ EDITIONIS.

Istractis undique Commentarii hujusce mei exemplaribus omnibus, atque eorum, quibus morem gerere jusque, fasque est, auctoritate impulsus, novam editionem parare coactus sum, ubi Lectores paucis monitos volui.

Prior Commentarii hujus editio Præloquio caruit: intentus enim operi, scribendi rationem potius, aut operis partitionem spectavi, quam Lectorem libri initio detinere; cum præsertim nihil esset ad mentem, quod esset Lectori præcipiendum. De Cicuta agebam, cujus medicamentosa vis ubique Gentium vo-

b

ce,

ce, ac scriptis est celebrata. Itaque HORATIANUM illud succurrebat;

Ornari res ipsa vetat, contenta doceri

Simplicissimo ergo usus ordine, duas in partes quæ exponenda erant, distribui. Et in prima quidem ejus plantæ historiam ab HIPPOCRATE ad hæc usque tempora, qua potui diligentia, enarravi; in altera morbos quamplurimos Cicutæ vi oppressos exposui.

Præter spem vero atque opinionem accidit, ut cum Exteri Celeberrimi Medici pro eorum erga me humanitate, non sine plausu quæ scripseram excipere non sunt dedignati, quemadmodum datis ad me literis significarunt; quod & a Nostratibus expectabam, qui si non laudare, silentio saltem labores meos probare debebant; præter spem, inquam, præterque expectationem evenit, ut TULLIANUM illud expertus didicerim: *Omnes immemores beneficiorum me oderunt (a).*

Non

(a) *De Offic. lib. 2.*

Non defuerunt quidem , qui mihi praelenti de edito Opusculo gratularentur, absentem vero conviciis proscinderent, & ut PLAUTI verbis utar, *bene loquebantur lingua, male corde consultabant* (b). Alii contra, quod mireris, qui & ipsi prospero cum successu Cicutam usurpaverant, quemadmodum ipsimet renuntiaverant mihi, eandemque ut summum quotidie in Medicis Consultationibus proponebant remedium; tamen, ut mihi detraherent, data occasione, Cicutæ usum damnabant, & risu excipiendum libellum meum affirmabant, quod scilicet non remedia, sed venena proponerem in medicina facienda.

Neque defuit pariter Medicaſter quidam, qui suum inventum Cicutæ extractum esse quamplurimis, Militum præsertim Tribunis, persuadere voluit.

Ex iis, quæ hætenus enarravi, quisque per se intelligere potest, quanta

b 2 pas-

(b) *Truculen. act. 2. scen. 1. vers. 15, & 16.*

passus fim convicia , quantasque exper-
tus injurias eo ipso tempore , quo salu-
taris medicamenti renovato usu , atque
ex assidua illius effectuum contemplatio-
ne , conabar pro virili humano generi
prodesse , ejusque Plantæ historiam ex
Priscorum Medicorum lectione compara-
re , a nemine , quod sciam , ad hæc usque
tempora descriptam : neque id alio sane
consilio , quam ut Medicinæ Tyronibus
notum esset , atque exploratum non heri,
aut nudius tertius excogitatum , atque
inventum Cicutæ usum ; verum ab ipsis
Medicæ facultatis incunabulis cognitam
Cicutæ vim contra morbos gravissimos ,
& felici exitu comprobata . Æquiores
itaque rerum æstimatores de me judi-
cent , & dolori meo parcant (neque
enim Ego iracundiæ serviam) , an Con-
cives mei Medici veritate , vel potius
odio contra me abrepti egerint , ut quod
alias sæpius sunt meditati , Me depri-
merent . At obstitere illis Boni omnes ,
nec veritatis hostes ; obstitere illis felices
Cicutæ effectus , qui pro me fortissime
pugnarunt .

Supereſt tandem, ut Me cum iis excuſem, qui nimium citationum numerum non probarunt. Qui de me male hac ſuper re ſenſerunt, illos rogatos volo, ut primo conſiderent, quod qui hiftoriam de re aliqua ſcribit, libros debet varios legere, ex iis ad ſcopum omnia pertinentia decerpere, & in ordinem redigere. Secundo hiftoricis in rebus, deque iis præcipue, quæ ab aliis adhuc non ſunt elaborata, fides oritur ex diverſorum Scriptorum dictis de eadem re agentium. Tertio oportet interdum varia Auctorum dicta, aliorum testimoniis refellere, vel comprobare, ut vera exurgat veritas ad res huiusmodi magnopere neceſſaria. His igitur rite perpenſis quiſque videt, quibus permotus rationibus citationes quamplurimas iis in locis appoſui, quibus hiftorice de Cicuta agebam, atque librorum ſimul editiones quas adhibui, ut omnia cuique liceat cum noſtra fide conferre. Appoſui etiam diverſis aliis locis alias, ne de ſuo quemque labore defraudarem: indignum enim eſſe ſemper duxi aliorum

rum opiniones sibi vindicare, uti facile demonstrare possem multorum ex libris, qui præcipua ex aliis exscribunt, suppresso Auctoris nomine. Possem pariter Celeberrimorum Virorum operibus meum scribendi modum probare; at dicta sufficiant.

Haud equidem inficior, non exacta omnia ab libellam, ut ajunt, in meo libro fuisse, multaque in eo desideravi, quæ nova hac editione corrigere, atque emendare studui, ubi & in prima Commentarii parte quamplurima alia Scriptorum testimonia addidi: in parte altera novas retuli Observationes; atque in tertia, quæ nunc primum prodit parte, varias apud varias Gentes institutas observationes, figillatim enarravi: quibus & magis, ac magis saluberrimi hujus remedii confirmetur vis, & validissima opponantur *Anticicutariis* argumenta.

Accedit denique in calce libri *Epistolaris Dissertatio* ante annos fere sex conscripta, & edita, qua Celeberrimo Viro Gerardo L. B. VAN SWIETEN truculentam, & universæ fere *Europæ* celebrem

Nea-

Neapolitanam epidemiam descripsi. Facilis
jacturæ, neque ingrati penitus argumen-
ti libellum conservare volui, qui etsi
aliis a doctissimis cæteroquin Viris de
eo morbo typis commissis non est com-
parandus; continet nihilominus strictim
quas credidi efficientes causas, & puram
morbi historiam ex biscentum adversa-
riis concinnatam, juxta ægrorum lectu-
los conscriptis, tum candide & ea quæ
nocere, quæque juvare observavi.

Neapoli Idibus Decemb. MDCCLXX.

Neapolitanum episcopatum descripsi. Facilis
 est, neque ingrati penitus argumen-
 ti libellum conseruare volui, qui est
 eius a doctissimis ceteropugn. Vitis de
 eo morbo typis commissa non est con-
 paranda; continet aliorum libellum
 quos credidi efficientes causas, de pueris
 morbo libellum ex dilectum adverte-
 ris conuincit, iuxta eorum libellum
 los conscriptis, tum candido de ea quae
 nocere, quodque iuvare obliuiscit.

Neapolitanum Episcopatum MDCCLXX.

D E

CICUTA

COMMENTARII

P A R S I.

CICUTA Latine, Græce Κώτειον (*stultitia*), nomen apud Græcos ab affectu fortita est, quem GALENO teste, ab ipsa potui data corpus pati cernimus (1). Apud Latinos non una huic voci subiecta notio est. Cicuta enim, notante SERVIO, dicitur spatium, quod est inter cannarum nodos (2); at contra SCALIGER non internodia, verum fruticem ipsum ea voce notari contendit (3). Interdum & apud Latinos pro canna accipitur, ex qua pastoralis fistula contexeretur, ut

A apud

(1) In libro, quod animi vires corporis temperaturas sequuntur cap. 3. GALENI libr. prim. class. pag. 318. Venet. apud Juntas MDXCVII.

(2) In expositione loci VIRGILII Eclog. II. vers. 36.
Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula.....

(3) Vide VOSSII etymol. ling. lat. addition. MAZUCHII tom. I. pag. 183. Neap. ex Reg. Typ. MDCLXII.

apud LUCRETIVM (4), aut pro ipsa fistula, ut apud CALPHURNIVM (5).

II. TRES autem plantarum species, uno, eodemque Cicutæ nomine Medici appellant, quas non recte Veteres distinxere. Ea vero, de qua hic agitur, *Cicuta major* est, *vulgaris*, seu *terrestris* dicta, a LINNÆO *Conium seminibus striatis* (6). Umbellifera planta est, quæ pingui-

(4) *De rer. natur. lib. V., vers. 1381. pag. 464. edit. Paris. MDCLXXX.*

*Et Zephyri cava per calamorum sibila primum
Agrestes docuere cavas inflare cicutas.*

(5) Apud R. STEPHANVM *thes. ling. latin. tom. 1. pag. 512. Basileæ MDCCXL.*

(6) *System. natur. tom. 2. pag. 956. Holmiæ 1759.* Aliæ Cicutæ, quas lubens prætereo species, utpote nihil ad morbos inferius describendos deservientes, sunt, *Cicuta minor petroselinò similis* C. B. P. 160. ab HALLERO in enumeratione Stirpium *Helvetiæ* 433 *Gottingæ* MDCCXLII, & a LINNÆO *gen. 317 Æthusa* dicta; *Cicuta aquatica* GESNERI, sive *Sium pinnis laciniatis, pinnulis trifidis, nervo non folioso* HALLERI, in enumeratione stirpium *Helvetiæ* pag. 436, & *Cicuta umbellis folio oppositis, petiolis marginatis obtusis* LINNÆI *spec. 255.* De hac ultima Cicutæ specie Cel. WEPFERVS *Basileæ* anno MDCLXXIX eruditissimum librum edidit, & mira phenomena exposuit, quæ observata fuere Martio fere exeunte anno 1670 duobus in pueris, & sex puellis, ex esu radicis hujus Cicutæ, quam pro Pastinaca acceperant.

In prima, & altera Commentarii hujus editione cum BAUHINO, & TOURNEFORTIO quatuor adnotavi Cicutæ species, & secundo loco *Cicutam majorem foliis tenuioribus* posui. Fateor me illorum fide deceptum fuisse: nam serius in rem inquirens vidi inde BOERHAAVIUM, & LINNÆVM illam non notasse speciem; & nuper ex lectione Commentarii de Cicuta Cl. Viri Casimiri GOMEZII ORTEGÆ *Martiti* editi anno MDCCCLXIII pag. 8 plane didici hujusmodi plantas quo juniores, humilioresque, & frigidiori in loco nascentes, eo etiam scetidiores esse & acriores, foliaque habere tenuius.

guibus, umbrosis, humidisque crescit locis, fecus fossas, viarum margines, & sepes. Ad binos, ad tres, & ultra cubitos interdum ascendit. Caulis *nonnullis subrubentibus veluti serpentum maculis respersus est* (7), glaber, levis, crassus; & quia fistulosus, scilicet intus vacuus, ut canna est, fortasse & ideo Cicuta pariter planta ista appellata fuit. Folia *alata, multifariam partita, glabra, atrovirentia, graveolentia* sunt (8), cavis appensa petiolis; & quo junior, & humilis est planta, & frigidiori in loco crescit, eo foetidiora, & acriora sunt folia, & tenuius divisa (9). Radix *dodrantal* est, *solida, cortice tenui flavescente, carne alba fungosa, odoris gravis, saporis subdulcis, quando caulem facit interius cava* (10). Floret apud nos mense Majo, Junio, Julio in frigidis regionibus. Ejus flosculi candidi sunt, rosacei, *quinque scilicet petalis constantes, cordiformibus, inaequalibus, in orbem positis, & calyci insidentibus, qui abit in fructum fere globosum ex duobus seminibus compositum exiguis, Aniso similibus, aliquantulum vero candidioribus* (11).

III. DISTINCTAM vero nostrae Cicutae descriptionem, ideo praemisimus, ne minus periti deciperentur: quam-frequentissime enim evenit, ut quo loco Cicuta crescit, eodem loco aliae plantae inveniantur, praecipueque Myr-

A 2

rhis,

divisa. Atque hac quidem foliorum varietas occasionem fortasse praebuit C. BAUHINO, et Cl. TOURNEFORTIO, ut unam eandemque Cicutae speciem in duas veluti dispecerent.

(7) GEOFFROY *de mater. medic. tom. 2 de vegetabil. indige. artic. Cicut. pag. 174 Venet. MDCCLVI.*

(8) GEOFFROY *loc. citat.*

(9) Casimirus GOMEZ ORTEGA *loc. supr. cit.*

(10) GEOFFROY *loc. citat.*

(11) TOURNEFORT *instit. rei herbar. class. VII, gen. III tom. 1. pag. 306 Lugduni MDCCXIX. Vide pariter Diction. univers. &c. par Antoine FURETIERE second. edit. revue par Mons. Basnage DE BAUVAL tom. 1 artic. Cigue pag. 416 a la Haye 1702.*

rbis, quæ Cicutæ quantum assimilatur, videri potest apud DODONEUM, qui exactam pinxit *Myrrhis* figuram (12), aut apud Cel. WEINMANNUM, ubi *Myrrhis* exstat ad vivum efficta (13). DIOSCORIDES (14), & PLINIUS (15) jamdiu antea hoc notaverant; & Fabius COLUMNA, qui absolutum minus cognitarum, variorumque stirpium librum composuit, distincte scripsit: *myrrhim Cicutæ simillimam esse omnibus sui partibus, præter semen. Hanc in Villis secus viarum margines, & sepes, atque maceries frequentem cum Cicuta, ut nonnisi peritus, & naribus experiatur, haud facile caulescentem dignoscat, atque a Cicuta distinguat* (16). Habetur etiam *Cherophyllon temulum* Botanicorum, quod caulem, ut Cicuta major, maculatum habet, & pro Cicuta facillime accipitur, ut notat Doctiss. Henr. Jo. Nepom. CRANTZ *Consil. Aul.*, institutionis, materiæque medicæ in *Vindobonensi* Universitate Profess. (17). Qua de re Celeb. Antonius STÖRCK merito inculcavit, ut dum quis dubitat, veram ne haberet Cicutam, is eam in calidiori ponat loco, dumque incipit flaccescere, aut siccari, & vera est Cicuta, tunc ingratum murium domesticorum foetorem spargit; vel quod adhuc facilius, conterantur digitis herbae folia, & intra pauca minuta senties digitos eodem foetore affectos (18).

IV.

-
- (12) *Stirp. histor.* pag. 689. *Antuerpiæ* MDLXX.
 (13) *Phytanthoza iconografica* &c. tom. 3. num. 743. *Ratisbonæ* MDCCXLV.
 (14) *Mater. medic.* lib. 4. cap. 116. *Basileæ* MDCLXXIV.
 (15) *Histor. natur.* lib. 24. cap. xcvi. tom. 2. pag. 350. *Parisiis* cum comm. HARDVINI MDCCXLI.
 (16) *Min. cognit., rarior. stirp.* cap. xxxiii. pag. 110. *Romæ* MDCXVI.
 (17) *Mater. medic., & chirurg.* &c. secund. edit. tom. 111, pag. 58. *Lipsiæ* MDCCCLXV.
 (18) *Libell., quo continuantur exper., & obser. circa nova sua medic.* cap. 2. pag. 9. & 10. *Vindobonæ* 1765.

IV. VETERVM quorundam testimonio velut venenum Cicutam damnatam legimus, & pro publica poena reservatam. NICANDER *Colophonensis*, qui græco carmine venena plura sui temporis describit, recenset inter ea Cicutam (19), & LUCRETIVS (20)

Quippe videre licet pinguescere saepe Cicuta

Barbigeras pecudes, homini, quæ est acre venenum.

Athenis publice custodiebatur ad fontium pœnas juxta Joannem TZETZE (21); & hac ex causa invisa inde fuit ab omnibus, ut scribit GREVIN (22), quæ mortem minimo doloris sensu inferebat temperata potui, auctore Bacone DE VERULAMIO (23). Cicuta magnum SOCRATEM fecit, notante SENECA (24), qui, referente Diogene LAERTIO, a Melito, Meliti filio Pitbenfi accusatus, Deos negasse, & nova Demonia induxisse, & corrupisse juvenes contra jus, & fas, Cicutæ elu a Magistratibus occiditur (25) anno Olimpiadis XCIV. I., ætatis anno LXX, ut

(19) NICANDRI *Alexisfarmaca*, interp. Io. GORREO, *Parisiis* 1622. Summus Poeta fuit NICANDER, & Medicus, qui, si quibusdam fides danda est, floruit sub PTOLOMEO *Phidalelpho*, sive, ut alii volunt, sub ATTALO *Galatonico*. Vide LE CLERC *Storia della medicina* tom. 2. part. 2. lib. 1. cap. VIII pag. 311. *Napoli* MDCCLXII.

(20) *De rer. natur.* lib. 5. vers. 897. pag. 431. *Parisiis* MDCLXXX. Claruit ante CHRISTUM ann. CV. Vide Pop. BLOUNT *cens. celeb. Auctor.* pag. 55. *Genevæ* MDCCX.

(21) *Chiliad.* 8. *hist.* 181., vers. 238.

(22) *Deux livres des Venins* par Jaques GREVIN artic. *Cicue* pag. 221. a *Anvers* MDLXVIII.

(23) *Francisc. Bacon. Baron. de VERULAM.* &c. oper. omn. &c. *Sylva sylvarum sive histor. natur.* centur. VI. §. 643., pag. 882., *Francosur. ad Mœnum* MDCLXV.

(24) *Oper. omn.* part. 1. *epist.* XIII. pag. 186. *Parisiis* MDCVII. Claruit anno DOMINI LX. BLOUNT loc. cit. pag. 109.

(25) *De vita, & morib. Philosoph.* lib. 11, pag. 111, & 112. *Lugduni* MDXCII.

ut monet Cel. BRUCKERUS (26).

V. VALERIUS MAXIMUS profectus in *Graciam* cum Sexto POMPEJO, in Insula *Cæa*, inque *Jusidis* oppido, servari venenum *Cicuta* temperatum pariter animadvertit: ibique summæ dignitatis foemina, sed ultimæ jam senectutis, reddita ratione Civibus, cur excedere vita deberet, *Cicuta* mortem suam POMPEII præsentia clariorem fieri magis existimavit (27): & *Massilienses* translata ex *Græcia* consuetudine venenum illud publice custodiebant, VALERIO quoque auctore, quod ei dabatur, qui causas Senatui exhibebat, propter quas mors erat illi expetenda (28). GALENUS homines refrigerare, & necare *Cicutam*, scribit (29): necare potantes eam, gelidi more veneni, Æmilius MACER (30): caliginem mentisque alienationem, artuum gelationem, ultimoque præfocationem, non ignobilis inter Latinos Medicus Scribonius LARGUS (31): caliginem, vertiginemque, ut nec minimum videre liceat; item singultus, mentis alienationem, artuumque perfrictionem: ultimoque convulsi qui eam sumpserunt præfocantur, cessante a motu omni in arteriis spiritu, ÆGINETA (32): *cicuta* potata vertiginem, & caliginem oculorum inducit, adeo ut neque minimum cernere possint; singultum insuper,
ac

(26) *Histor. critic. Philos.* par. 2. lib. 11. cap. 2. tom. 1. pag. 553. *Lipsiæ* MDCCXLII.

(27) *Dictor. factorumq. memor. exempl.* lib. 2. cap. 1. pag. 102. *Neapoli* MDCCXXVIII. Floruit Valerius MAXIMVS anno DOM. XXVII. BLOUNT loc. cit. pag. 99.

(28) Loc. cit.

(29) *Libr. 5. class. De simpl. medic. facult.* lib. 3. cap. 6. pag. 17. versa, & cap. 17. pag. 22.

(30) *De herbar. virtut. art.* *Cicut.* Vide *Coll. Medic. Antiq.*, quam edidit ALDUS Venetiis MDXLVII. pag. 144. vers.

(31) *De compos. medic. lib.* Comp. CLXXIX. Vide *Coll. Medic. Antiq.* cit. edit. pag. 152. vers.

(32) *Oper. omn. a Jo: Guinterio ANDERNACO latin. convers.* lib. VI. cap. XLII. pag. 355. *Venetiis* MDLXVII.

ac mentis percussione, & frigiditatem: sequitur deinde suffocatio, & segnities, ac livor; postremum convulsi, spiritu in respiratione suppresso strangulantur, AETIUS, (33) aliique quamplurimi similia docuerunt, quorum nomina recensere res esset permolesti operis, & laboris.

VI. NON solum autem potu haustam Cicutam verum fuisse venenum, sed exterius etiam applicatam multa, eaque insanabilia afferre mala Medici Veteres crediderunt. Sic, si Veteres audias, mammis imposita lac extinguit, & mammas Virginum crescere non patitur: ac puerorum testes nutrimento defectos ita reddit, ut intabescant; & testibus circumlita libidinum imaginationes in somno compescit, quemadmodum scribit DIOSCORIDES (34). Mammæ a virginitate succo Cicutæ illitas semper stare; & si testibus circa pubertatem illinatur, venerem extingui, tradit ANAXILAVS apud Æmiliū MACRUM (35). MARCELLVS Eunuchum sine ferro faciendum proposuit, si radices Cicutæ ex aceto tererentur, & inde testiculi frequenter illis illinerentur (36), additque, hoc quantum tenerioribus infantibus feceris, eventu efficaciore proveniet. Testatur quoque ORIGENES, apud Athenienses fuisse Hierophantam, qui cum viriles suas concupiscentias continere, ac pro arbitrio domare posse non crederet, virilia membra Cicutæ oblinebat (37). Huc etiam spectat quod OVIDIUS de se ipso scripsit (38)

Ta-

-
- (33) Oper. interp. Jani CORNARII Tetrabib. 4. serm. 1. cap. LXIII. pag. 708. Basileæ MDXLII.
 (34) Lib. 4. cap. LXVII. pag. 331. Francof. 1549.
 (35) De herbarum virtutibus art. Cicutæ. Vide Coll. Medicor. Antiq. pag. 144. vers.
 (36) In collect. Medicor. Antiq. cap. 33. pag. 134. versa.
 (37) Oper. omn. &c. tom. 1. lib. VII. contra CELSUM pag. 729. Parisiis MDCCXXXIII.
 (38) Amor. lib. 3. eleg. VII. vers. 13. Oper. omn. ex recensione BURMANNI tom. 1. pag. 498. Amstelodami MDCCXXVII.

*Tacta tamen veluti gelida mea membra Cicuta;
Segnia propositum destituere suum.*

VII. ENIM vero, licet quorundam Veterum Medicorum judicio, Cicuta potu hausta quasi venenum damnetur, & exterius quoque applicata multorum insanabilium malorum perhibeatur effectrix, nemo tamen homo, qui sanus, sit, statim conficiet, Cicutam venenum esse, eamque ut venenum revera Veteres omnes damnasse, quemadmodum affirmavit inter alios Cel. *Fridericus* HOFFMANNVS (39). Qui enim Veterum Medicorum scripta attente perlegerit, remque penitus introspiciat, longe aliter rem habere intelliget, sicut, ni fallor, apertissime inferius demonstrabo.

VIII. HUIC autem præjudicio de venenata Cicutæ indole, si NICANDRUM (40), & LUCRETIVM excipias (41), ansam fortasse dedit SOCRATIS mors, qui ut paulo ante adnotavimus, ab *Atheniensibus* Cicutæ esu occisus perhibetur; quod ut Veterum omnium judicio non probatur, ita falsum omnino, me saltem iudice, esse potest. Certe XENOPHON (42), SOCRATIS auditor, dum Præceptoris sui mortem describit, Κώκειον, *Cicutam*, quod notasse intererat, non memorat. PLATO quo-

(39) *Medicin. ration. systemat.* tom. II. part. II. cap. II. §. XVII. pag. 106. *Venetis* MDCDXXXII.

(40) Vid. loc. supr. §. IV. citat.

(41) Loc. supr. citat. §. IV. Sunt qui credunt VIRGILIUM damnasse ut venenatam Cicutam, quando Ecloga IV. vers. 24. cecinit: *Et fallax herba veneni occidet*; at SERVIUS in hunc locum apposite notat de Cicuta non intellexisse, nam omnibus nota est, sed de illa *Sardoa*, quæ *Apiastri* similitudine homines decipit, vel de *Aconito*, ut; *nec miseros fallunt Aconita legentes*. Vid. VIRG. ex recens. *Pancrat.* MASVICII tom. I. pag. 41. *Venet.* MDXXXVI.

(42) XENOPHONT. oper. omn. Græc. Latin. de fact., & dict. SOCRATIS lib. I. pag. 441., & lib. 4. pag. 514. *Basilæe* MDLV. Claruit ante CHR. ann. CCCLXXXVII. BLOV. pag. 24.

quoque Princeps ille, ut quidem CICERONI audit, ne dum auditorum SOCRATIS, sed & Veterum Philosophorum omnium, SOCRATI mortem attulisse, scribit, non Κώτειον, *Cicutam*, sed φάρμακον, *Venenum* (cujuscumque id demum fuerit generis) (43). Sed neque CICERO (44), nec OVIDIUS (45), nec MAXIMVS (46), qui de SOCRATIS morte scribunt, *Cicuta* necatum illum tradunt.

IX. QUOD hæcenus exposui Scriptorum de venenato Cicutæ ingenio præjudicium, id quidem usque ad annum CHR. LVI excurrit, quo tempore *Aulus* PERSIUS omnium primus SOCRATEM Cicutæ sublatum scripsit (47), cu-

B

jus

(43) Illius verba sunt: *Et egressus puer per aliquod tem-
pus terendo veneno occupatus, adduxit illum, qui pharmacum ei
exhibiturus erat, quod in poculo tritum afferebat &c.* PLAT.
oper. omn. tom. 1. in *Phedo*. pag. 117. edit. Henrici STHE-
PHANI ann. 1578. Vide pariter *cit. tom.* pag. 57. Claruit ante
CHR. ann. CCCLXVI. BLOV. pag. 26. Id quod Latini *Venenum*
appellarunt, Græci *φάρμακον* dixerunt; apud Græcos enim tam
medicamenta, quam quæ nocent hoc nomine continentur. Vi-
de CAIUM l. 4. ad leg. XII. tabul.

(44) *Oper. omn. cum delet. comm. in usum* DELFINI tom. 2. *Tusculan. lib. 1. pag. 337, 338. Genevæ MDCCXLIII.* Postquam de THERAMENE ISOCRATIS Præceptore scribit, quod *conjectus in carcerem triginta jussu Tyrannorum venenum ut sitiens obduxisset, reliquum sic e poculo ejecit, ut id resonaret,* addit, quod *in eundem carcerem paucis post annis scyphum Socrates (bibit) eodem scelere Judicium, quo Tyrannorum THERAMENES.* Floruit ante CHR. ann. LXXVIII. BLOV. pag. 57.

(45) *Oper. omn. supr. cit.* tom. IV. *Ibis*, pag. 142., vers. 561, 562. *Claruit ante CHR. ann. VII. Blov.* pag. 85.

Sollicitoque bibas Anyti doctissimus olim

Imperturbato quod bibit ore reus.

(46) *Oper. cit. lib. vii., pag. 434.* Ejus verba sunt : *Constanti vultu potionem veneni e manu Carnificis accepit.*

(47) *Satyr. lib. ex recens. CASAUBONI, ISAACI Fil. sat. iv. pag. 15. vers. 1., & 2. Lugdun. Batavor. MDCXCV. Claruit anno CHR. LVI. BLOV. pag. 105.*

Rem populi tractas? barbatum hæc crede Magistrum

Dicere, sorbitio tollit, quem dira Cicuta.

jus deinde vestigia cæco, ut ita dicam, animi impetu sequuti fuere SENECA (48), DIOSCORIDES (49), PLINIUS (50), MACER [51], JUVENALIS [52], ÆLIANUS [53], LAERTIUS [54], aliique ex Veteribus. Extat tamen Eruditissimus Auctor *Aulus* GELLIUS, qui ante ÆLIANUM, & LAERTIUM claruit, & SOCRATEM veneno, non Cicuta

ne-

(48) Vid. loc. supr. §. iv. cit. Claruit, uti diximus ibi anno DOM. LX.

(49) Vid. loc. supr. §. vi. cit. Claruit anno DOM. LXIV. *Dizionario della medicina del Signor ELOY* in Ital. e Gall. conu. ferm. cum addit. *Napoli* MDCCLXII. tom. 2. pag. 274.

(50) *Histor. natur.* cum comm. HARDUINI tom. 2. lib. 25, pag. 383. cit. edit. Claruit anno DOM. LXXV. BLOV. pag. 118. Ejus verba sunt: *Cicuta quoque venenum est, publica Atheniensium poena invisa &c.*

(51) Vide loc. supr. §. v. citat. Non constat quo tempore vixerit. Quibusdam probatur floruisse post PLINIUM, quem plerisque in locis laudat, ut apud JO: ATROCIANUM videre est in epistola ad Lectorem libro MACRI præfixa oper. cit. pag. 223. versa; Daniel vero LE CLERC dubiæ fidei opus esse putat, quod sub MACRI nomine habemus, *Storia della Medicina* par. 3. lib. 1. cap. 1. pag. 388. tom. 3. *Napoli* MDCCLXIII.

Publica poena reis hac esse solebat Athenis.

Hac sumpta magnus SOCRATES fuit exanimatus.

(52) *Satyr. lib.* ex recen. CASAUBONI, ISAACI Fil. Lug. Bat. MDCXCV. *satyr.* VII. vers. 205. pag. 214.

..... *O hunc inopem vidistis Athenæ,*

Nil præter gelidas ausæ conferre Cicutas.

Et *satyr.* XIII. vers. 185. pag. 352.

..... *dulcique Senex vicinus Hymetto,*

Qui partem acceptæ sæva inter vincla Cicuta

Accusatori nollet dare

Floruit anno CHR. xcv. BLOV. pag. 135.

(53) *De var. hist.* lib. XIV. e Græc. Latin. donat. a Justo VVltejo WETTERANO lib. I. cap. XVI. pag. 15. *Basileæ* MDXLVIII. Cit. cap. inscriptio est: *DE SOCRATE cum Cicutam biberet.* Vide pariter lib. 3. cap. XXXVI. pag. 83, ubi recensetur lex *Ceorum de senibus.* Floruit anno CHR. cxxix. BLOV. pag. 153.

(54) Vid. loc. §. iv. cit. Claruit anno CHR. cxi. BLOV. pag. 158.

necatum fuisse scribit [55]. Fuerunt pariter, & Recentiores non incelebres quidam Scriptores, qui superiorum temporum, atque Auctorum præjudiciis decepti, eundem tenuerunt errorem, uti videre est apud Doctiss. Virum Jo: CALVI Cl. Medicinæ Professore in *Pisana Universitate* [56], quibus addere placet Celeb. Joannem Jacobum HOFFMANNUM, olim in *Basiliensi Academia Historiæ, & Græcæ linguæ Professore* [57].

X. QUÆ huc usque de præjudicata Cicutæ opinione dixi, ea ex morte ab *Atheniensibus* PHOCIONI illata, primum est confirmare. Hic in XENOPHONTIS, & PLATONIS schola eruditus, *prope ad annum octogesimum*, ut notat NEPOS [58], præclaris pluribus pro Patria gestis, proditiōis postulatus, ad mortem damnatur, cum spectatissimis aliis Viris NICOCLE, THUDIPPO, HEGEMONE, & PYTHOCHLE anno *Olimpiadis* CXV, sive CCCXVIII annos ante CHRISTUM [59]. PLUTARCHUS, qui PHOCIONIS vitam annos centum quadraginta quatuor post NEPOTEM descripsit [60], distincte notat, Viris illis datum fuisse *tritum, poculoque infusum venenum* [61],

B 2

fimi-

(55) *Auli GELLII Noctes Atticæ* lib. XVII. cap. XXI. pag. 484. *Venetis* MDXLIIII. Illius verba sunt: *SOCRATES Athenis capitis damnatus est, & in carcere veneno necatus*. Floruit ann. DOM. CXII. BLOV. pag. 146.

(56) *Della morte di SOCRATE* &c. pag. 18. *Pisa* MDCCXIII.

(57) *Lexicon Universale* &c. tom. 4. pag. 211. voce *SO-CRATES, Lugduni Batavorum*. MDCXCVIII.

(58) *Cornel. NEP. oper.*, stud. *Andr. SCHOTTI*, PHOCION pag. 211. *Antuerpiæ, & Francofurti* MDCIX.

(59) Vide *Le grand Dictionnaire Historique* &c. par M. *Louis MORERI* tom. 7. art. PHOCION pag. 150. *a Paris* MDCCXLVIII.

(60) *Cornelius NEPOS* claruit tempore *Julii CAESARIS*, ant CHR. ann. XL, & PLUTARCHUS sub *TRAJANO* anno CHR. CIV. Vide BLOV. pag. 71., & 143.

(61) *PLUT. CHER. oper. &c.* part. 2. PHOCION pag. 195. *Lugduni* 1552.

simile nempe venenum, iisdemque verbis expressum, quod PLATO de SOCRATE scribens, memorat [62]. Immo addit PLUTARCHUS, cum defecisset venenum, ut PHOCIONI daretur, *Carnifex se aliud, nisi duodecim prius acceptis drachmis, daturum negabat; tanti enim unciam venire aiebat*, cumque PHOCION vidisset hominem in proposito stantem, ne morti fieret mora, ex Amicis unum advocans, quandoquidem, inquit, gratis emori Athenis non licet, huic quaeso pretium dato [63]. Ex quibus omnibus manifesto apparet, venenum illud non fuisse Cicutam, uti pariter passim apud multos de PHOCIONE legitur Scriptores. Solidum erat illud, nam tritum propinabatur: ad hæc duodecim stabat illius uncia drachmis, quod de Cicutæ uncia nequaquam dici potest. Quod si recens a SOCRATIS morte PHOCION cum laudatis aliis Viris ad mortem damnatur, eodemque, quo SOCRATES, veneno occiditur, & ex dictis patet PHOCIONEM nequaquam Cicutam necasse, quemadmodum ex veneni descriptione apud PLUTARCUM apertissime colligitur, liquido consequitur, neque SOCRATEM Cicutam vitam amisisse: & revera, si venenum SOCRATI oblatum, Cicutam fuisset, illud novies PLATO in *Phedone*, & in *SOCRATIS Apologia* non voce φάρμακον, sed Κώνειον expressisset. Neque credendum est, vocem Κώνειον PLATONI ignotam fuisse; ipse enim in *Dialogo Lysis* [64] vocem Κώνειον usurpat. Sensit aliquo modo horum argumentorum vim, quamvis aliud agens quatuor, & nonaginta retro annis *Cel. WEPFERUS* [65], & af-

(62) Vide not. 43. §. VIII. pag. 9.

(63) Loco citato.

(64) *Oper. omn.* tom. 2. pag. 219.

(65) *Cicutæ aquaticæ histor.*, & *noxæ* cap. VI. pag. 60., & 61. cit. edit. Scripsit anno 1679. *Scaphusii Helvetiæ*, uti apparet ex nuncupatoria epistola *Sereniss. FRIDER. CAROL. VVirttembergiæ*.

& affirmavit, non extra omnem controversiæ aleam positum esse, venenum SOCRATIS Cicutam fuisse, de quo etiam dubitare videtur Alexander ab ALEXANDRO; scribit enim Athenis publicam pœnam frequentem esse, Cicutam, aut Venenum [66]: hinc Antonius GUAINERIUS, Valerii MAXIMI auctoritati confisus, [67] autumavit non fuisse simplicem Cicutæ succum, sed quodpiam compositum venenum [68], cui adstipulatur FORESTUS [69]; & Stalpart VAN DER VIEL variarum herbarum Cicutæ similitudinem compositionem, cui Cicuta quoque admixta erat [70]; deinde rectius Cel. MEAD [71] miscelam anodynorum succorum cum aliis corrosivis, ut suadere videtur seria totius historiæ SOCRATIS a PLATONE descriptæ contemplatio, ut recte laudatus Vir animadvertit [72]. Nuper Cl. Antonius MATANI in Pisana Universitate P. Medicinæ Professor, SOCRATI artificialem, insolitamque compositionem Hellebori, Opii aliarumque rerum cum ipsa Cicutâ, propinatam fuisse credidit [73]; & parum ab hac opinione distat Casimirus GOMEZ ORTEGA in Medica Matritensi Academia Naturalis Historiæ Professor [74].

§. XI. FRANCISCUS Boissier DE SAVVAGES in litera-

(66) *Genial. dier.* lib. III. cap. 5. pag. 292. Lugduni MDLXXXVI. cum notis TIRAQVELLI.

(67) Vide pag. 7., not. 25.

(68) *De venen.* cap. IX. apud WELSCHIVM *Hist. vit.* &c. decad. octav. cur. dec. pag. 531. Augustæ Vindelicorum MDCLXXVIII.

(69) *Observat.*, & *cur. medic.* &c. lib. xxx. de venen. obs. 10. tom. 3. pag. 35. Francof. MDCXIV.

(70) *Obser. Medic.* tom. 1.

(71) *Oper. Medic.* &c. *Expos. mechan. venenor.* tentam. IV. de plant. venenat pag. 147. Neapoli MDCCCLII.

(72) *Loc. citat.*

(73) *De remediis tract.* &c. §. LIII. pag. 49. Pisis MDCCCLXIX.

(74) *De Cicutâ Commentar.* cap. 1. pag. 2. cit. edit.

terario orbe Celeberrimus, & *Monspelliensis* olim *Universitatis* ornamentum, quia viderat *Cicutæ* extractum innoxie interne dari, in diversam abiit sententiam, & Venenum quo *SOCRATES* extinctus fuit, non *Cicutæ* majoris succum fuisse credidit, sed *Aquaticæ* *GESNERI* [75]. At pace tanti Viri, ex cujus scriptis me multa didicisse gratus recordor, suam hanc opinionem nullo non solum innititur fundamento, verum naturali historiæ non respondet: nam uti supra notavimus [76] Veteres diversas non distinxere *Cicutæ* species, posterioribusque tantum temporibus natæ sunt; & juxta varia plantarum excogitata systemata, diversa illis dedere nomina. Sic e. g. [77] *LINNEVS* *Cicutam* majorem vocavit *Conion seminibus striatis*; contra vero *Aquaticam* *GESNERI* *Cicutam* appellavit; & Celeb., Doctissimusque *HALLER* vulgarem sive majorem *Cicutam*, de qua hic sermo est, *Cicutam* simpliciter dixit [78], *Aquaticam* inde *GESNERI* *Sium pinnis laciniatis* &c.

XII. EJUS autem præjudicii de lethali *Cicutæ* vi ad nostra usque tempora falsitas clarius apparebit, si consideremus, spectatissimæ fidei, & summum Medicinæ Parentem *HIPPOCRATEM*, qui *Coo* prope ab *Athenis* medicinam faciebat eo tempore, quo *SOCRATES* ad mortem damnatus fuit, *Cicuta* summopere ab ipso laudata interne, & externe ad morbos depellendos, fuisse usum; aliosque quamplurimos Veteres Medicos, qui de *Cicuta*, veluti de veneno, scripserunt, nil sibi constantes, ut præsentissimum adversus morbos præsidium commendasse.

XIII. *HIPPOCRATES* inter multa remedia, quæ com-
men-

(75) *Nosologia methodica* clas. VIII. ord. 3. tom. 2. pag. 244. *Amstelodami* MDCCCLXVIII.

(76) Vide §. 2.

(77) Vide §. 2.

(78) *Enumer. stirp. Helvet.* pag. 434. cit. edit. Vide §. 2. not. 6. pag. 2.

mendat, quando uteri ad lumbos incubuerint, scripsit: *Cicutæ quantum tribus digitis capitur, ex aqua bibendum dato* [79]; & alibi suffitus varios ad fluorem muliebrem describens: *aut Cicutam, aut myrrham, aut thus affuso unguento suffito* [80]; inde paulo inferius: *si fluorem exiccare opus sit, hyosciami folia, & Cicutam simul coquito, deinde tepida ad pudenda apponito* [81]; alioque in loco de iis agens, quæ genituram excipere non possunt, per novem dies suffitus laudat foliorum *Cicutæ* (82); & ad ani procidentiam *Cicutæ semen vino albo odorato affuso tritum, dein tepidum ex cataplasmate impositum* commendat (83). DIOSCORIDES, qui, uti ex superius dictis patet, damna multa ex *Cicuta* oriri affirmavit; tamen in collyriis, quæ dolorem minuunt, admisceri refert, & ignes sacros, & ulcera, quæ serpunt, illitu extinguere [84]. CELSVS *Cicutæ semen* inter remedia emollientia ponit [85], & numerat in confectioe malagmatis adversus calidas podagras (86); ad umbilicum prominentem super affectum locum cataplasma ex *Cicuta*, fuligine, cerussa, &c. laudat [87]; in lippitudine oculorum fots ex *Cicutæ foliis*, & aliis commendat (88); & in catapotium ad inducendum somnum, quem vulva

do.

-
- (79) *Oper. omn. interp. FOESII. De natur. muliebr. tom. 1. sect. v. pag. 572. n. 30. Genevæ MDCLVII.*
 (80) *Sect. v. de morb. mulier. lib. 2. tom. 1, pag. 668. n. 40.*
 (81) *Loc. citat. pag. 669. n. 10.*
 (82) *Sect. v. libr. de his, quæ utero non gerunt tom. 1. pag. 681. n. 4.*
 (83) *Sect. vi. libr. de Fistulis in fin. tom. 1. pag. 890.*
 (84) *Lib. 4. cap. LXVII. pag. 331. cit. edit.*
 (85) *Corn. CELSVS de medic. lib. v. cap. xv. pag. 247. edit. quam curavit Car. Christ. KRAUSE, Lipsiæ MDCCCLXVI.*
 (86) *Lib. cit. cap. XVIII. pag. 250.*
 (87) *Lib. 6. cap. XVII. pag. 392.*
 (88) *Lib. cit. cap. 6. pag. 349.*

dolens prohibuit inter alia, Cicutæ semen admisceri suadet [89]. GALENUS scribit, HERACLIDEM Tarentinum rotulas confecisse vino hauriendas contra *omnes venenatæ feræ morsus, doloresque vehementissimos, & uteri strangulationes* ex Cicutæ succo, alterci, castoreo, pipere albo, costo, myrrha, & opio [90]; ad destillationem, & vocem interceptam pharmacon ex opio, myrrha, & semine hyosciami, singulis in Cicutæ decocto maceratis, & in catapotia reductis (91); ad tussim catapotia ex Cicutæ semine, & aliis [92]; ad sanguinis rejectionem Cicutæ semen cum multis aliis, jejunis ex aqua datum [93]; ad Hæmoptoicos pharmacon cum Cicutæ semine (94); in confectioe doloris sedativa ad tabescentes, & sanguinem rejicientes Cicutæ semen [95]; & Cicutæ semina *maxime quidem iis, qui a tussi, aut alias lancinantur apta esse, & omnibus quomodocumque sanguinem rejicientibus convenire* tandem docet [96]. Exiguum quiddam (Cicutæ) sumptum mortem homini nequaquam inferre alibi notat [97]; & uti aliunde diximus, apud ipsum pariter legitur de Anu Atheniensi, quæ pernam Cicutæ copiam impune comedebat (98). HORATIUS

(89) *Lib. 5. cap. xxv. pag. 279.*

(90) GALEN. lib. 5. class. *De antidot.* lib. 2. cap. 13. pag. 117. vers. citat. edit. *Alterci succus*, idest *hyosciami*; nam quem Græci *hyosciamum* dicunt, Latini *Apollinarem* herbam & *Altercum* nuncupant.

(91) *Class. 5. De comp. medic. secund. loc.* lib. vii. pag. 182.

(92) *Loc. cit. pag. 183.*

(93) *Loc. cit. pag. 183.*

(94) *Loc. cit. pag. 184.*

(95) *Loc. cit. pag. 185.*

(96) *Loc. cit. pag. 184.*

(97) *Class. 5. de simpl. medic. facult.* lib. 3. cap. 18. pag. 22.

(98) *Loc. cit.* Vide pariter quæ scripsi in comm. *de opii vi, atque actione in corpus humanum* part. 1. §. iv. pag. 17.

TIUS de Cicutā, ut remedio, loquitur (99)

..... *sed quod non desit habentem*

Quæ poterunt unquam satis expurgare Cicutæ,

Ni melius dormire putem, quam scribere versus?

& Aulus PERSIUS de Cicutā pariter, ut remedio ad bilem temperandam scribit, quamvis alibi, uti superius adnotavimus, scripsisset, ea SOCRATEM occisum fuisse (100)

..... *calido sub pectore mascula bilis*

Intumuit, quam non extinxerit urna Cicutæ.

Cicutæ caules aceto maceratos impune comedi PLINIUS auctor est (1); etsi illam *venenum publica Atheniensium pena invisum* appellaverit (2). Cicutam cum axungia dolores, & tumores tollere, apud ipsum pariter habetur (3), & Cicutæ foliis igni sacro mederi (4). Cicutam cum filigine mero mixtam sanare ulcera tetra (5), & Podagras refrigerare cum lithargyro, aut axungia, ipse etiam testatur (6). Cicutæ succo fieri ad refrigerandum stomachum malagma, circumlitum sedare oculorum dolores, rheumatismos omnes cohibere, foliaque tumorem omnem, doloremque, & epiphoras sedare, eodem pariter docemur (7). Similia tum ab Æmilio MACRO (8),

C

tum

Neapoli MDCCLXIII. Refert. WELSCHIUS *oper. cit. loc. cit.* quod idem in muliere alia effecit etiam Nicolaus FONTANUS.

(99) *Epistol. lib. 2., epistol. 2. ad Julium FLORUM vers. 52, edit. Patavinæ cum notis Jo: BOND ann. MDCCXLVII, pag. 394.*

(100) *Satyr. lib., satyr. v. ad Anneum CORNUTUM, cujus fuit Auditor, vers. 144. pag. 21. cit. edit. Vide pariter §. IX. not. 36.*

(1) *Histor. natur. tom. 2. lib. 25, sect. 13.*

(2) Confer hic. not. 46. §. IX.

(3) *Lib. 26. sect. LXXV. tom. 2. pag. 409.*

(4) *Loc. cit. sect. LXXIV.*

(5) *Loc. cit. sect. LXXXVII. tom. 2. pag. 413.*

(6) *Loc. cit. sect. LXIV. tom. 2. pag. 406.*

(7) *Libr. 25. sect. xcv. pag. 383.*

(8) *Loc. §. VI. citat.*

tum deinde a *Pyrrho* PEROTTO recensentur (9). MARCEL-
LUS *Burdigalensis* describit malagma ad podagram efficacis-
simum, cuius compositione Cicutæ radices adhibentur
(10). *Paulus* AEGINETA (11) ad defluxionis impetum,
qui *epiphora* Græcis dicitur *citra inflammationem*, vel
etiam cum inflammatione, sed ita, ut *supra os calvariae*
affectus consistat, præter alia, Cicutam laudat cum aqua
in fronte applicatam (12); & ad confirmandam quoque
vitalem potius Cicutæ vim, huc spectare videntur, quæ
S. HIERONYMUS habet de *Hierophantis Atheniensibus*, qui
Cicutæ sorbitione impune se castrari credebant (13), ut
postquam ad Pontificatum fuissent evecti, viri esse desinerent.

XIV. IN magnam molem excresceret liber, si quam-
plurima alia testimonia recensere hic vellem, quæ magis
confirmarent, Veteres Medicos, & Scriptores, qui Ci-
cuta, velut veneno, abstinuerunt, eandem ad teterri-
mos morbos profligandos adhibuisse. Atque hæc de su-
perioribus temporibus dicta sint satis. Ad Medicos re-
centiorum temporum gradum facimus, qui Cicutam, ut
summum remedium commendarunt, & felici eventu in-
terne usurparunt.

XV.

(9) *Comm. ling. Latin. pag. 194. n. 20. ad 30. edit.*
ALDI MDXXXVII.

(10) *Lib. de Medic. cap. xxxvi. Medic. Antiq. pag. 138.*
vers. Claruit GRATIANI, & THEODOSII Magni Imp. aeta-
te, uti eruitur ex epistola nuncupatoria *Jani* CORNARII ejus
operi præfixa anno MDXXXV, & ex epistola ejusdem MARCEL-
LI filiis suis. Vide *pag. 81 & 83. cit. libr.*

(11) Quo tempore floruit non bene constat. Extat MO-
REAU, qui illum vixisse autumat circa annum 380; alii sub
ONORIO, & THEODOSIO Juniori. FREINDIUS seculo septimo,
et HERBELOT sub Imp. ERACLIO. Vide ELOY *oper. cit. tom.*
v, voce Paulus ÆGINAE pag. 22. cit. edit.

(12) *Oper. cit. lib. III. cap. XXII. pag. 147. cit. edit.*

(13) *Oper. omn. tom. 2. lib. I. advers. JOVINIANUM,*
in fin. pag. 320. Veronæ MDCCXXXV. Claruit anno CHR.
CCCLXXVIII. BLOV. pag. 252.

XV. *Petrus SPANUS*, *Hispanus* dictus, Cel. XIII seculi Medicus, Episcopus inde, & Summus tandem creatus PONTIFEX, ad curandam epilepsiam Cicutæ decoctionem commendavit (14). *Paulus RENEAUME Gallus* in hepatis, pancreatisque scirrhis, testatur, prospero successu dedisse drachmam semis Cicutæ pulveris in vino, aucta in diem dosi usque ad drachmas duas (15). Unciam mediam dedit PETIVERIUS: absque noxa integras quatuor devoravit uncias HENLEY, & alia hujusmodi exempla apud MILLER extant (16). *Pulvis radicum Cicutæ ad grana viginti in febribus malignis, vel quartana ante paroxysmum exhibitus*, summopere prodex BOWLE (17): quem pulverem omnibus antecellere diaphoreticis expertus fuit Cel. *Anglus* Medicus *Joannes RAJUS* (18); & *Christianus Gottfredus STENTZEL* refert, se Medicum novisse, qui sæpe prospero eventu Cicutæ extractum in hydrope usurpabat (19). In furore uterino internum Cicutæ usum suadet *Hieronimus MERCURIALIS* (20). Historia extat apud *Georgium Hieronymum WELSCHIUM* persanati tumoris venerei cancrofi virilis membri Illustri in Viro, qui Chirurgi Galli consilio, præter varia ex-

C 2

ter-

(14) *Tesoro de Poveri compilato, e fatto per Maestro Pietro SPANO*. Vide CALVI della morte di SOCRATE pag. 33. *Lusitanus* erat SPANUS, Civisque Ulyssiponensis: Episcopus ordinatus fuit, inde anno 1276 Summus PONTIFEX nomine JOANNIS XXI. Vide pariter Cocchi dei Bagni di Pisa cap. 3. not. (1), pag. 109. Firenze MDCCL.

(15) *Encyclopedie, ou dictionnaire Raisonné des sciences &c.* tom. 3. art. Cigue, pag. 373. a Lucques MDCCLIX.

(16) Apud CRANTZ oper. cit. tom. 3. pag. 59.

(17) Apud Jo: RAJUM hist. plant. lib. IX. de herbis umbelliferis cap. VIII. tom. 1. pag. 451. Londini MDCXCIII.

(18) Loc. cit., pag. cit., tom. cit.

(19) *De Anodynorum virtutibus venenorum &c.* §. 23. pag. 32 Vitembergæ MDCCXXXV.

(20) *De morb. Muliebr.* lib. IV. cap. 10. Venetiis 1601.

terne applicata, bibebat quotidie poculum, quo magna Cicutæ quantitas incocta erat (21). Hepatis obstructionem quemdam curasse, refert *Michael* ETMULLERUS propinato pulvere radices Cicutæ a drachma semis ad scrupulos duos, additque *quod decoquitur etiam, & decoctum adhibetur* (22).

XVI. FUERE quidem, qui Cicutam pariter externe non sine felici exitu usurparunt. Ad lienis durtiem emplastrum de Cicuta commendat RHODIUS, illiusque auctorem HEURNIUM fuisse notat (23), quo referente WELSCHIO Jo: *Assuerus* AMPSINGIUS, alique arcani loco interdum utebantur (24). In contumacibus scirrhis omne punctum ferre emplastrum de Cicuta, HARTHMANNUS scribit (25), & summopere alio in loco celebrat illud in scirrho inveterato lienis (26). Cicutæ succum emplastro splenico incoctum extrinsecus adhiberi auctor est SCHRODERUS (27). Extrinsecus Cicutam usurpatam anodynam esse; tumores duos, & ganglia potenter discutere in cataplasmatibus, vel in emplastro de Cicuta cum Ammoniaco, Cl. NEEDHAM (28). Cicuta extrinsecus corpori applicata dolorem stupefacit, STERREBEKE apud Abrahamum KAAV BOERHAAVE, Magni Viri ex Sorore Nepo-

(21) *Libr. citat.*, loc. cit. pag. 525. Decocti formula erat R. Rasur. Lign. Guaiac. lib. semis, Sarsaparillæ unc. tres, Cicutæ manipulum unum. Coque in aquæ mensuras tres ad consumptionem tertiæ partis.

(22) *Oper. omn. &c. Colleg. Pract.* part. I. cap. XII. pag. 232. Venetiis MDCXCV.

(23) RHOD. *exercit. in libr. Scribonii LARGI de comp. medic. not. ad compos.* 179.

(24) *Histor. vit. &c. decad. octav. cur. decim* pag. 531.

(25) *Praxis Chymiatrica &c. cap. CLXXIV, pag. 271. Genevæ MDCLXXXII.*

(26) *Oper. cit. cap. CLXXX, pag. 280.*

(27) Apud RAJUM loc. §. superiori cit.

(28) Apud RAJUM loc. cit.

potem (28*). In mammarum scirrhis unguentum de Cicuta HILDANI Michael ETMULLERUS [29], qui inter fortiora remedia in scirrho laudat potissimum cataplasma de Cicuta [30]; tum in cancro occulto palliative conservando ne exulcerentur idem cataplasma, et potenter mitigare cancrum affirmat [31]. Cicutæ decoctum vino rubro factum cum pervinca, & myrrha, mammarum magnam cohibere incrementum Cel. VENETTE [32]. Cicutam aqua florum sambuci incoctam cum camphora, ad lienis ex nimia venere inflammationem Henricus ab HEER [33]. Foliorum Cicutæ cataplasmata quatuor cum farinis resolventibus in testiculorum inflammatione, doloribusque podagricis, ischiadicisque Stephanus Franciscus GEOFFROY [34]. In emolliendis tumoribus tam lienis, & hepatis, quam etiam partium externarum duris, nempe scirrhis, strumosis, grumosus, folia, & radices potissimum quocumque modo applicata, laudatus Scriptor [35]. Inter externa medicamenta resolventia in scirrhis emplastrum de Cicuta Lau-

ren-

(28*) *Impetum faciens dictum HIPPOCRATIS &c. cap. 10, §. 443, pag. 416. Lugduni Batavorum 1745.*

(29) *Oper. omn. &c. Colleg. pract. special. de morb. viror. mulier., & infan. cap. X, pag. 592.*

(30) *Oper. omn. &c. Chirurgia medica, artic. Scirrhus pag. 621.*

(31) *Oper. omn. &c. Chirurgia medica, artic. Cancer pag. 623.*

(32) *La Generation de l'Homme, ou tableau de l'amour Conjugal &c. tom. 1. part. 2. chap. 2. pag. 149. a Londres MDCCLI.*

(33) *Observat. medic. oppido rarar. &c. obs. VIII, pag. 85. Lugduni Batavorum 1645.*

(34) *Mater. medic. part. 2. de vegetabil. indig. art. Cicuta, pag. 176. cit. edit.*

(35) *Loc. cit.*

rentius HEISTERUS [36]. Cicutæ emplastrum specificum remedium in lienis etiam scirrhis obstructionibus, frigidorumque tumorum efficax resolvens Joannes Baptista CAPPELLO [37]; merito itaque inter remedia Cicutam numeravit Cl. Vir Antonius MATANI in nupero edito de remediis libro [38].

XVII. Ex iis, quæ hæcenus enarravimus, colligitur 1. fuisse usque ad annum CHR. LVI Medicos, aliosque Scriptores, qui non solum Cicutam, velut venenum, non habuerunt, sed etiam eam interne usurparunt, aut de ea, ut remedio, scripserunt [39]; ac proinde haud recto stare talo, quod anno MDCCLXII Cl. ceteroquin Auctor scripsit, *ejus (Cicutæ) usum internum haud unquam Veteres admisisse*: 2. ab anno CHR. LVI invaluisse inter Scriptores opinionem (excepto Aulo GELLIO [40]) de venenata Cicutæ vi, credulæ inde posteritati transmissam (41): 3. qui Cicutam ut venenum damnarunt, illos pariter interne adhibuisse [42]: 4. proximioribus temporibus extitisse Medicos, qui spreta Antiquorum auctoritate, desperatissimis multis in morbis illius internum usum prospero cum successu laudarunt [43]: 5. demum, magnopere Vetustos Medicos externas Cicutæ vires celebrasse, quamplurimosque inde Recentiores Celeberrimos [44]. Quæ cum ita sint, summo-

(36) *Inst. chirurg. part. I. lib. IV, cap. XVI de scirrho §. VII. tom. I, pag. 251. Neapoli MDCCXLIX.*

(37) *Lessico Farmaceutico-Chimico pag. 77. in Napoli MDCCLXI.*

(38) *lib. cit. loc. cit. pag. cit.*

(39) *Vide §. XIII.*

(40) *Vide §. IX.*

(41) *Vide §. IX.*

(42) *Vide §. XIII.*

(43) *Vide §. XV.*

(44) *Vide §. XIII., & XV.*

mopere miror, *Eruditissimum*, & in Veterum lectione peritum, perque varia diversi argumenti doctissima edita scripta *Celeberrimum* Medicum *Danielem Wilhelmum* TRILLER nuper scripsisse de *Dira* illa, seu rectius *dira Cicuta* alias *atrocissimum*, ac *pestilentissimum* venenum fieri omnium fere morborum hucusque *insanabilium panacea* [45].

XVIII. ANNO MDCCXLVI Gerardus L. B. VAN SWIETEN, Vir varia eruditione conspicuus, & cuius præmaturam mortem delemus omnes [46], ut Medicum
emen-

(45) *Opuscul. medic.*, ac *medic. philolog.* vol. 1. *praef.* pag. xvi. *Frankfurti*, & *Lipsiae*, MDCCCLXVI. Vide pariter *dispensat. pharmac.* tom. 1. *Regn. vegetab.* cap. 2. *de herbis* pag. 105. *Frankf. ad Mœnum* MDCCCLXIV.

(46) Gerardus VAN SWIETEN natus est *Lugduni Batavorum* die septima *Maii* anno MDCC, ex nobili genere, affinitatibus quoque claro. Adhuc impubes Parentibus orbatus, a Tutoribus decimo quarto aetatis suæ anno *Lovanium*, claram *Brabantiae* Civitatem, missus est, ut philosophiæ studiis operam navaret in *Celeberrima* illa Academia; qua in scientia ita excelluit, ut post biennium in parvum *primæ lineæ* Auditorum numerum fuerit cooptatus. Cum eius animus ad Medicinam deflecteret, *Lugdunum Batavorum* rediit, ibique sub magno BOERHAAVIO illam addiscere cepit. Vigesimo quinto aetatis anno in Medicinæ Doctorum numerum adscriptus fuit; attamen persequutus est BOERHAAVIUM, & viginti per annos publicis, privatisque eius prælectionibus interfuit. In Patriæ Academia Medicinam inde docuit, magna Auditorum frequentia, ac magna celebritate famæ; quapropter ex *Germania*, ac ex *Anglia* frequentissimi Auditores *Lugduni Batavorum* confluebant, ut a tanto Præceptore Medicinam addicerent: verum quia non minus periculum ex magna fama, quam ex mala; invidia hinc moti Sodales exclamare ceperunt apud *Belgii foederati* Curatores: non licere Catholicum Virum in Academia illa publici Professoris munere fungi. Contra has iniustas accusationes ne verbum quidem protulit Gerardus, sed abdicato publice decendi onere, totum se dedit ad scribendos sapientissimos, & omnigena eruditione refertos
com-

emendaret studium in Antiquissima *Viennensi Universitate*, utque Juvenes in veris, salutaribusque Medicinæ prin-

commentarios in aphorismos Præceptoris sui BOERHAAVII de curandis, & cognoscendis morbis, ab ipsomet BOERHAAVIO ad id aptus existimatus, ut notat HALLER in epistola ad Paulum Theophilum WERLHOF præfixa prælectionibus laudati BOERHAAVII ab ipso editis. Primum commentariorum volumen in lucem prodiit *Lugduni Batavorum* anno MDCCXLII, quarto a BOERHAAVII obitu, alter anno MDCCXLV, postremum anno MDCCCLXXII, paucis ante mortem diebus. Cum magis, ac magis eius nomen apud omnes Gentes inclaruisset, a Sapientissima Imperatrice MARIA THERESIA anno MDCCXLV *Vindobonam* vocatus est, ut Suxæ valetudinis, Imperatoris, Augustæque Familiæ curam gereret, & Archiattrorum Comes, Consiliarius Aulicus, Liber Baro, Augustalis Bibliothecæ Præfectus declaratus, deinde Facultatis Medicæ, & Collegii censure Librorum Præses. Ut serio Medicum ibi emendaret studium, anno MDCCXLVI publice ipse docuit methodum discendi medicinam, tum & Medicas BOERHAAVII Institutiones. Postea aliis, iisque gravioribus distractus curis, & ad HIPPOCRATICAM simplicitatem ut reduceretur tandem Medicina, annuente Augustissima, vocavit ex *Hollandia* Cl. Antonium DE HAEN ex BOERHAAVII pariter schola, quod Tyronibus theoretice, & practice HIPPOCRATICAM doctrinam publice doceret, & iisdem inde ad ægrorum lectos practice demonstraret; unde & Practicum extractum fuit Nosocomium. Chirurgiæ partes omnes ornavit. A Magnanima Imperatrice consequutus est, ut amplum anatomicum Theatrum cum quamplurimis, selectissimisque instrumentis, & continua cadaverum copia extrueretur; ut obstetriciæ Cathedra institueretur cum severissima lege, non licere in posterum Mulierem ullam obstetricem facere, nisi prius perfecte in arte edocta esset; ut Cathedra Chemiæ cum Laboratorio constitueretur; ut Viridarium indigenarum, exoticarumque plantarum dives fundaretur; ut ampla denique Augustalis, & toto terrarum Orbe Celeberrima Bibliotheca diebus singulis omnibus pateret; tam mira itaque in illa præstitit Universitate, ut cum Europæ clarioribus nunc æmuletur. Urbana, & Militaria Nosocomia emendavit; & pro eorum, omniumque levamine medicamenta moderavit. Perlas, Benzoar, Gemmas, omnia deni-

principiis institueret, aperuit ipse veram Medicinæ faciendæ methodum; deinde medicas BOERHAAVII Institutiones

denique prætiosiora, & inutilia medicamenta exulare iussit. Stillatitias aquas, syropos, in parvum redegit numerum; & quia viderat amygdalarum dulcium oleum facillime corrumpi, a Nofocomiis, Militaribus præcipue, expunxit, & olivarum, vel lini substituit: Pharmacopolarum officinarum visitationes, quæ prius ob nimiam indulgentiam statuto die, & hora agebantur, in ordinem, debita, & necessaria pro publico bono severitate, redegit; & arcam, ex qua Medicæ Facultatis Viduis subveniretur, condidit, promovit, tutatus est: quadere *Augustissimi* anno MDCCLXIII in publico Facultatis auditorio Effigiem cum elogio appendi iusserunt

FRANCISCUS I Et MARIA THERESIA Augg.

Hanc Effigiem

Gerardi L. B. Van Swieten

Ob Studium Medicum Ab Ipso

Feliciter Emendatum

In Auditorio Huius Facultatis Publico

Appendi Iusserunt

Die XXX Decemb. MDCCLXIII.

Anno ab Imperio IOSEPHI II Romanorum Imperatoris II, ob servatam ab ipso artis ope *Augustam Matrem* a diro confluentium variolarum morbo, inter *Commendatores Regii Ordinis D. STEPHANI* adscriptus fuit, quæ dignitas inde post eius mortem Filio suo primogenito, *Caesareo apud Borussia Regem Legato*, translata fuit.

Studiorum *Vindobonensis* Universitatis Rectore *Caesareo Archiatro* STORCK anno MDCCLXIX *Benefica Augustissima* in salutaris artis Collegio Sigillum cum titulo apponi voluit.

Gerardi L. B. Van Swieten

Archiatr. Sacri Palatii Comititis

Regii Ordinis D. S. Stephani Commendatoris

Coll. Censuræ Libror. Reiq. Medicæ

Praesidis

Augustalis Bibliothecæ Praefecti

Ob

Procuratam Scientiarum Artiumque

Instaurationem

tiones publice tradens , & de Venenis agens , sæpissime
Auditoribus inculcabat , ut sedulo venenatarum planta-
rum ,

*Ob Patriæ Matrem Augustamque
Familiam*

*Ab Ipso Artis Ope Servatam
De Universa Re Austriæ Publica
Optime Meriti Effigiem*

*In Exemplum Quod Posterì Imitentur
Posuit*

*MARIA THERESIA Augusta
Inque Salutaris Artis Collegio
Eius Consiliis Sapienter Constituto
Illustratoque Collocari Iussit*

CICCLXIX

*Anto. Storck Vindob. Studior. Univers.
Rectore*

Tandem summis laboribus , & senectute confectus Vir sum-
mus , ad unguem factus , pius , ad miraculum integer , littera-
torum commodis , utilitatique semper consulens , erga paupe-
res facilis , senili gangrena a pollice sinistri pedis inchoata lon-
giore valetudine consumptus est *Vindobonæ* , die decima octava
Iunii MDCCCLXXII , & in Ecclesia Cappuccinorum prope Mare-
scallum Leopoldum DAUN tumulatus fuit , ubi *Augustissima*
Mausoleum cum Epitaphio posuit

*MARIA THERESIA Augusta
Memoria*

*Gerardi L. B. Van Swieten Ordinis S. Stephani
Commendatoris*

*Consiliarii Aulici Archiattrorum
Comitis*

Studii Restauratoris

*Rei Medicæ Bibliothecæ Palatinæ , ac Librorum Censuræ
Præsidis*

*Parisiæ Petropolitane Variarumque Academiarum
Membri*

*Nati VII Maj MDCC Christiane & Heroice
Vita Functi XVIII Junii MDCCCLXXII*

Ob

*Laborem Indefessum Eminentem Doctrinam
Integritatem Sinceritatem Constantiam Poni
Iussit*

rum ; aliorumque toxicorum naturam indagarent ; propterea quod sub venenorum nomine summa latere medicamenta suspicabatur ; atque Opium , & Mercurium exempli loco proponebat a Veteribus , ut venena , damnata . Cl. *Antonius STRÖCK* ex *Vindobonensibus GERARDI Auditoribus* unus , *Cæsareus* nunc post Magistri obitum *Archiatrorum Comes* , *Aulicusque Consiliarius* , cui Præceptoris voces animo firmiter inhæserant , consideratis forsitan omnibus , quæ de Cicutâ ex Antiquis supra exposuimus , *susplicari cepit* , *an non in succo Cicutæ vis solvens , penetrans , & discutiens lateret* [47].

XIX. CICUTAM velle in hominibus primum experi-ri , non consilii erat , sed audaciæ , ac temeritatis . Quare expresse ex recenti Cicutâ succo , eoque lentissimo igne terreo vase inspissato (sæpius lignea spatula agitando , ne combureretur) , parvo , & famelico Cani ter in die carnis frustum , & extracti hujus *scrupulum* unum dedit : cumque nihil cani nocuisse dosim illam animadvertisset , postero die eandem extracti quantitatem non dissimili successu eidem cani præbuit . Quo experimento confirmatus periclitari & ipse voluit , sumendo mane , & vespere Cicutæ extracti granum unum , infusi-que *Theæ* cyathum desuper hauriendo . Hinc cum octo dierum spatio dosim eandem repetiisset , vixque , aut molesti nihil in se persensisset , hebdomada altera dosim auxit ad grana duo mane , totidemque vespere pari cum effectu ; unde sine periculo statuit extracti vim in aliis tentari posse . Qua de re subacto extracto pulvere foliorum Cicutæ ipsius in pilularem massam , formavit inde pilulas granorum duorum : quarum pilularum sensim aucta in diem dosi , vidit induratas , & scirrhasas glandulas resolvi utplurimum , interdum ad benignam suppurationem redigi , & , quod mireris , ubi alia maxime

valentiora remedia nihil antea profecissent. Vidit can-
cros sanatos, acre cancrosum emendatum, fugatum foe-
torem non modo Infirmis, sed & omnibus his in mor-
bis infestum, sedatos dolores. Vidit insanabilia ulcera
curata, fistulas, & sinus ad omnia rebelles remedia,
clausos, & consolidatos. Vidit oedematosos tumores usu
externo dissipatos, & visum nondum inveterata cata-
racta obnubilatum, restitutum, & incipientium ca-
taractarum solutiones, aut saltem earum progressum im-
peditum.

XX. FAUSTA hæc sua Cicutæ extracto instituta ex-
perimenta, anno MDCCCLX vulgavit, quæ eodem ipso
anno *Venetis*, deinde *Neapoli* typis edita fuere, ubi mor-
borum genera viginti exponebantur, quæ superius dicta
confirmarent. Difficile autem dictu est, quam multas
excitassent pericula hæc inter Medicos lites, ac jurgia;
quorum alii in verba Magistri jurantes, sibi haud un-
quam persuadere poterant, Cicutam citra noxam sumi
posse, & cancos curare; alii contra, quamvis Cicutæ
venenatam vim flocci faciebant, iudicium tamen suum
cohibebant, donec in nostro caelo Cicutæ periclitaretur.

XXI. PRIMUM, quod sciam, experimentum factum
fuit *Neapoli* in Uxore *Bibliopole* cancro sinistra in mam-
ma laborante, absque laudabili exitu; eodemque tempo-
re in Nobili Muliere, infelici pariter eventu: quapro-
pter ipso in ortu suffocari videbatur remedium, ex quo
desperatissimis his in morbis curatio promittebatur; qui-
que ab initio Medici contra Cicutam steterant, summo-
pere laetabantur. *Nolæ* pariter in *Coenobio*, quod *Tem-
plum* dicunt, Religiosa erat Virgo quinquaginta circiter
annorum foedissimo cancro dextera in mamma vexata,
cui ipse incassum Cicutæ extractum dedi a grano uno
usque ad viginti mane, & vespere, & frustra linteola
continuo apposui super affectam partem, Cicutæ deco-
ctione madida. In aliis proximioribus locis eo tempore
similem eventum habuit Cicutæ extractum, uti mihi
ami-

amici retulerunt Medici, quibus novum ut experirentur remedium, commendaveram.

XXII. NON unum autem erat Medicorum super commemoratis experimentis iudicium. Alii *Germanicam* Cicutam diversi ab *Italica* ingenii longe esse affirmabant; robustum alii *Germanorum* temperamentum proponebant; alii denique haerebant incerti. Ipse tamen ego, quamvis Cicutæ vim inefficacem pene, atque inertem quandoque expertus essem, nullo tamen pacto variis Medicorum iudiciis acquiescere poteram. Equidem posse & climatis varietate variari simplicia medicamenta, non ignorabam, eorumque vim & minui, & augeri posse; penitus vero omnem eorundem, atque omnino perdi vim, ac naturam, nullo mihi pacto, ut crederem, persuadere poteram. Quid posset temperamentorum discrimina, non ignorabam; inde autem id tantum fieri posse existimabam, ut si *Germanis* toto curationis tempore Cicutæ extracti unciae duæ darentur, una nostris esset satis: unde potius nimiam malorum vehementiam, quibus applicatum fuit remedium, inculabam; nam *nihil mutant regiones*, & *ex regionum varietate alii morbi in hac, alii in illa frequentiores sunt: ubi vero idem morbus occurrit, ubique gentium eadem adhibenda est medela*, exemplo ducto ex HIPPOCRATE, aliisque Celeberrimis Medicis, ut monet Doct. TISSOT (48). Anne nos varia usurpamus medicamenta ab *Exteris*, inque longinquis *Regionibus* primum detecta, illorumque sequimur dictata in eorum usu? Inter immensum eorum numerum, binis ab hinc seculis detectorum, *Pervuvianum* solum *Corticem* assumam in exemplum; de eo enim, quæ MORTONVS *Londini*, TORTVS *Mutinæ*, WERLHOFFVS *Hannoveræ*, alique ali-

bi

(48) *Dissert. de febr. bilios art. canon. pract. pag. 175. Lausannæ MDCCCLVIII.*

bi observarunt, idem quotidie iis quibus vivimus terris, animadvertimus. Attamen periclitari amplius Cicutæ in tot, tantisque Medicorum diffidiis, res erat periculi plena, quemadmodum ex adversariorum invidia expertus didici, qui occasione arrepta, undique adversus me conclamarunt. Quare, posthabito tantisper Cicutæ usu, ad Veterum juxta, ac Recentiorum Medicorum scripta investiganda animum retuli, quo facilius, ac tutius plantæ hujus ingenium pernoscerem.

XXIII. PRODIIT interim alter STÖRCKII de Cicutæ liber, ex cujus lectione dubitare cæpi, an vera fuisset Cicutæ, quam nostri usurparunt *Pharmacopœ* in extracto conficiendo. Deinde anno MDCCLXII, quo *Neapoli* editum fuit ejusdem Cl. Viri *Supplementum necessarium de Cicutæ*, apertissime intellexi, errasse reapse in Cicutæ collectione, ejusque loco collegisse alios *Myrrhim*, quæ, uti superius diximus, Cicutæ est simillima (49), alios, licet veram Cicutam, reliquisse tamen, ut Auctor ipse notat (50), herbam collectam in uno cumulo plures per dies, tum expressisse succi ingentem copiam, eamque in vase cupreo igne satis forti concoquisse, atque confecisse aridum, exsuccumque extractum, iners prorsus, atque inefficax. Accidit etiam *Vindobonæ* anno MDCCLXIII *Cherophylli* succum in extractum multis in officinis coactum fuisse, & pro Cicutæ extracto tam exteris, quam *Viennensibus* dispensatum; quo factum est, ut in diem dissonæ semper essent de extracti Cicutæ effectibus observationes, referente Doct. *Henr. Jo. Nepom. CRANTZ*, qui juxta conqueritur, *sæpe medicamenti alicujus laudes Pharmacopœorum ignorantia sugillari* (51).

XXIV.

(49) Vide §. III.

(50) *Supplem. necessar. de Cicut. pag. 6., & 7. Neapoli MDCCLXII.*

(51) *Mater. medic. &c. tom. I. Cardiac. nutrien. Radic. pag. 34.*

XXIV. DECEMBRI exeunte, cum ad manus meas STÖRCHII *Supplementum* pervenisset, herbam colligi, ejusque succum exprimi, atque extractum inde parari ad mentem Cl. Viri importunum, atque intempestivum erat: quapropter accuratum, peritumque rogavi *Pharmacopolam*, ut tempore a STÖRCKIO constituto, Cicutam colligeret, & conficeret inde extractum; utque erroris nulla esset suspicio, eidem dedi librum, in quo necessariæ cautelæ in conficiendo medicamento notabantur, & diligenter aere excusa Cicutæ imago erat. Annuit libenter Vir optimus, immo, se mense *Junio* anni MDCCLXIII ad montem *Magellanium*, qui in *Samnii* *citerioris Provincia* situs est, & indigenarum herbarum feracissimus, profecturum se promisit.

XXV. Cel. TISSOT liber *Lugduni* excusus, eodem anno *Neapolim* appulit, cumque summo plausu ab omnibus exceptus esset, Medici, qui contra Cicutam acriter ad eam diem declamaverant, paulisper siluerunt; qui vero pro Cicutâ steterant, animum recipiebant; præsertim dum legerent, quæ TISSOT (52) scripserat, & notarum indici remedium appositarum Auctor (53). Atque hinc quoque factum est, ut denuo de Cicutæ periclitanda vi Medici cogitarent; & infirmi, quibus ea prodesse credebatur, animos tollerent, atque in spem erigerentur, fore, ut sine ulla mali suspicione Cicutâ sumi posset.

XXVI. AD conditam diem *Pharmacopola* fidem suam liberavit, & *Magellam* petiit: eidem ego STÖRCKII librum dedi, & alterum quoque adjeci *Herbarii Operis* Cel. WEINMANNI volumen, ubi num. 383 exactissima erat nostræ Cicutæ imago, veris efficta coloribus. Decimo

(52) *Avis au Pouppe sur sa sante &c.* tom 2. chap. xxvi. §. 375. pag. 455. a Lyon MDCCLVIII.

(53) Tom. cit. *Tabl. des remed.* n. 57. pag. 722., 723.

cimo quinto a discessu die *Pharmacopola* rediit, secumque attulit magnam extracti *Cicutæ* copiam, quod ad præscriptas in laudato STÖRCKII libro leges paratum erat, *crassum scilicet, ex fusco viridescens, & ingratis-
simum habens foetorem, qualem mures domestici spargunt* (54). Qui scirrhis laborabant tumoribus, nolui eis primum *Cicutam* præbere; ne, si quid forte ex ea ii caperent molestiæ, rursus me exponerem Medicorum calumniis, præcipueque Magnatum, qui, ut sapienter monet DOËTIS. SWIETEN, *nunquam creduntur perire morbis, sed tantum Medicorum erroribus* (55); qua de re variis aliis tenuioris fortis Infirmis *Cicutæ* propinavi extractum, morbosque aliquos a laudato sæpius Auctore descriptos feliciter depuli. Ex faustis autem *Cicuta* peractis curationibus animum sumpsi; jam enim poteram *Anticicutarios* experimentis convincere de vitali *Cicutæ* ingenio; nactusque interim occasionem, scripsi hanc super re ad toties laudatum *Cæsareorum* Archiatrorum Comitem VAN SWIETEN, qui Idibus *Decembris* prædicti anni MDCCLXIII post plura ad alias Medicinæ partes pertinentia, de *Cicuta* respondit: *Vidisti procul dubio, quod Cl. STÖRCK me testem binorum casuum citaverit in opusculis, quæ legisti. Candorem, modestiam, scientiam, in egregio hoc Viro laudant omnes. Ego Cicuta omni data occasione utor, nec poenitet. His diebus adhuc vidi ulcus cancrosum totam faciem miserrime depascens, sanatum hoc remedio. Multi hinc inde obstrepunt, sed facile illis permittitur, ut aliis remediis sanent, si possint; deinde in editis ad BOERHAAVII morbos puerperii commentariis, testatur, se vidisse Cicutam externo simul, & interno usu felicissime dissoluisse duros mammarum tumores, relictos post illarum*
par-

(54) *Suppl. necess. de Cicut. p. 7.*

(55) *Comm. in Hermannii BOERHAA. aphor. tom. v. comm. ad §. 1028. pag. 247. Neapoli MDCCLIX.*

partium abscessum, & ulceris consolidationem (56); & in postremo tandem commentariorum volumine notat, externum, & internum *Cicutæ* usum profuisse, dum *scirrhus* in teste durities post testis inflammationem manebat (57).

XXVII. Dum ita se haberet *Cicutaria* res, novus exoritur contra *Cicutam* clamor ab *Anticicutariis* excitatus, qui quamplurimis fidei epistolis ex variis *Italiæ* partibus perventis, quibus contra *Cicutam*, & ut inertem, & ut noxiam scribebatur, animos, vocesque attollebant; dumque fausto apud nos non unis in morbis *Cicutæ* eventa conabamur iis resistere, Infirmorumque perturbatos inanibus vocibus animos compescere, sensim annonæ gravitas invalescere cœpit, deinde funesta, & luctuosa illa febrium ex putridarum genere epidemia, quæ ad *Octobris* usque finem anni MDCCLXIV nos undique cruciavit; unde severioribus detenti curis, *Cicutam* negleximus (58).

XXVIII. COMPOSITIS anno MDCCLXV rebus, *Cicutam* denuo quamplurimis propinavi, & in diem jam omnes fateri cogebantur, non in malis esse *Cicutam*, sed remedium. Multi erant Infirmi gravissimis pressi morbis, qui illam non sine fructu usurpabant; ex quibus alii jam perfecte sanati erant, alii jam levare a morbis coeperant, quibus cruciabantur: cum ecce jussu Excellentissimi, *Hostilianensium Principis*, summi Equili Regio Præ-

E

fecti

(56) *Comm. in BOERHAAV. aphor. comm. ad §. 1337. tom. VII. pag. 251. Neapoli MDCCLXIV.*

(57) *Oper. cit. tom. 10. Comm. ad §. 1462, pag. 109, Neapoli MDCCLXXII.*

(58) Ejus historiam dedi in epistolari dissertatione ad Virum Cel. VAN SWIETEN, anno MDCCLXV edita, quam rursus in hujus libri calce edi curavi.

fecti, relinquere Patriam, & Infirmos coactus fui, & sapientem ejus, ac eruditum Filium *Marcum Antonium Allianensium* Principem, *intimumque* REGIS *Cubicularium* comitari in legatione, cui a *Serenissimo* REGE destinabatur, ut me in via haberet Medicum, cui propriam salutem credere dignatus fuerat. Post varios casus, postque varia discrimina, tandem *Enipontum* venimus, ubi in CÆSARIS Aula Cl. STÖRCK conveni: cujus candoris, modestiæ, sapientiæ, & humanitatis summæ recordatio jucundissima est, qua comiter me excepit, summorumque honorum, quibus in Aula novus ego homo a STÖRCKIO sum dignatus; cumque singulis fere diebus una essemus, multosque de Cicuta sermones haberemus, ex ipso didici, accuratum variumque modum Cicutam diversis in morbis ministrandi; utque magis benevolentiae significationem ostenderet, præter alios libros, & illum mihi dono dedit, quo continuabantur experimenta, & observationes ad nova sua medicamenta *Vindobonæ* eodem ipso anno a se editum, ubi post recentes multas Cicuta peractas curationes, narrabantur observata pariter ab exteris Medicis.

XXIX. OCTOBRI ineunte in Patriam redux, Infirmos pene omnes Cicuta sanatos reperi; atque ex Medicis, quibus illos commendavi, exactas curationum historias audiavi; cumque iisdem, quæ ex Cl. STÖRCKII ore acceperam, quæque in novo libro notabantur, communicassem, eorum animos inflammavi, ut quacumque data occasione opportune Cicutam darent. Enimvero ab eo tempore Cicutæ usus magis in diem invaluit, vidi-que ab ea mirabiles in desperatissimis morbis effectus, quorum præcipuas historias inferius recensebo; & non absque animi oblectamento vidi pariter inde, omnes apud nos pene Medicos, summis laudibus Cicutam extollere: *vix enim verosimile videbatur, plantam ubique terrarum fere laete crescentem, in solam humani generis per-*

perniciem fuisse creatam, ut apposite notat Doct. SWIETEN (59).

XXX. ANTEQUAM ad Morborum enarrationem transeam, quæret fortasse quispiam, quam nempè ratione Cicutæ in teterrimos morbos agat? Non hic immorabor eas recensere rationes, quibus ex Antiquis multi frigida, alii calida pollere virtute crediderunt: toediosum, nullaque refertum utilitate argumentum WEPFERUS (60), Hieronymus CAPIVACCIUS (61), Daniel SENNERTUS (62), & WELSCHIUS (63) plenius tractarunt; at in hac, in qua versamur literarum luce, difficile est, ut his nugis credamus pro plantarum explicandis viribus. Diu est, quod laudatus Georgius Hieronymus WELSCHIUS Cicutæ reperiri credidit diaphoreticum salem, acrem, & soporiferum (64); verum posterioribus temporibus varia varii hac super re in medium protulerunt. Fuerunt qui confisi Chymicæ Cl. GEOFFROY analysi, Cicutæ vim explicare conati sunt, vel per ammoniacalem salem, vel per oleum ex libris quinque foliorum, & caulium tenerorum a Cl. Viro elicatum (65); contra vero alii, quorum ad manus erant Practicæ Observationes Maximiliani LOCHER Viennensis Medici, Cicutæ vires pendere autumarunt a quantitate salis, qua abundat, qui *partim in sal alkali*

E 2

vola-

(59) *Comm. in BOER. aph. Com. ad §. 1237. tom. VII. pag. 227.*

(60) *Oper. citat. cap. v., & VI.*

(61) *Oper. omn. pract. lib. VII. de venen. cap. 2. pag. 795. Venetiis MDCVI.*

(62) *Oper. omn. tom. v. pract. lib. VI. part. VII. cap. VI. pag. 276. Lugduni MDCLXXVI.*

(63) *Hist. vit. &c. decad. octa. cur. decim.*

(64) *Hist. vit. &c. decad. octav. cur. decim. pag. 535.*

(65) *Oper. cit. tom. 2. de vegetabil. indigen. art. Cicut. pag. 175.*

volatile, partim in fixum potentia ignis mutari potest (66). Ego vero probe conscius, quod multa ipsa natura velat, ideo licet in Cicutam vim summam resolventem, anodynā, antiputredinosam cognoscam; nullo tamen modo explicari credo illius memoratos effectus per id, quod ex ea ignis tormento educitur; & sicut alibi veritus non sum *Peruviani corticis* vim, qua hic febres debellat, Cl. Virorum ratiociniis innixus specificam vocare (67); ita & nunc audeo, affirmare Cicutam specifica virtute agere, nam sufficit novisse quod agat, etsi modus ignoretur; recte igitur POETA

..... ullis

Fas est Mortalibus omnia scire....

Hæc mea circa medicamentorum agendi modum in corpus humanum sententia, quam post diuturnas meditationes duodecim retro annis exposui, laetus inde non absque voluptate confirmatam vidi a Cel. SWIETEN in postremo commentariorum edito volumine (67*).

XXXI. MULTO abhinc tempore Cel. Viri, &, quod rei caput est, qui plurimum chymicis operationibus addicti fuere, adnotarunt, corporum vera principia frustra ab analysi sperari. Tales fuerunt BOYLE, *Fridericus SLARE*, HENKEL, MARIOTTE, alique, quorum nomina

(66) *Observ. practic. &c. cap. iv. de casib. var., qui ulterior. Cicut. usum intern., & extern. in morb. curat. diffie. confirm. pag. 81. Viennæ Austriae anno MDCCLXII. Cl. Parisinus Pharmacopola BAUME essentialem salem ex Cicutæ succo eductum, compositum esse, scribit, ex acido vitriolico, & marino, quæ acida, pro basi, vitrificabilem argillosam terram habent, aluminis similem. Vide Elementi di Formacia e Gallico in Ital. sermon. convers. &c. part. iv, pag. 148, 149, in Venezia MDCCLXXIII.*

(67) *Vide comm. nostr. ad part. 1. ration. medend. Antonii DE HAEN. cap. 2. pag. 137. Neapoli MDCCLXII.*

(67*) *Comm. ad §. 1467, tom. 10, pag. 126, Neapoli MDCCLXXII.*

na extant apud Cel. HALLERUM (68). Revera qui aliquantulum intento animo observat Chymicas plantarum analyses, aperte videt, ea ipsa, nec penitus diversa principia, a plane contrariis, diversisque stirpibus, diversosque in humanum corpus effectus producentibus, educi. Sic Cel., neque unquam, nisi magna cum laude memorandus *Hermannus BOERHAAVIUS* ex sexaginta diversis plantis ad varium, diversumque medicum reservatis usum, volatile semper sal eduxit (69): quapropter adnotavit, quod *Chemia etiam sollicitissima vix queat retinere dotes simplicium herbarum illibatas; semper quippe misceat prius separata in plantis; semper a prisca levissime mutabili indole immutet, novisque non modo formis, sed dotibus imbuat. Longe igitur abest, ut Chemicæ operationibus suis separare queant semper præstantes vires, quas natura proprias alicui plantæ impertiit; quum easdem suis artificiis sæpenumero, imo plerumque, valde immutent, quin & in contrarias prorsus convertant* (70); & ante BOERHAAVIUM *Leonardus A CAPUA* anno nonagesimo quarto superioris sæculi in *Neapolitana Universitate Medicinæ Professor*, etsi admodum Chemiam ut necessariam laudasset ad medicinam faciendam (71); fassus est tamen alibi, tantam esse vim, atque impetum ignis, ut sæpe corporum quæ resolvit naturam immutet, uti in salibus videtur, qui ex dulcibus amari, ex volatilibus solidi, & fixi deveniunt (72). Cel. HOFFMANNUS, quamvis in chymicis

(68) *Elem. physiol. &c.* tom. 2, lib. v. §. xxxiv. not. (1) pag. 96. *Lausannæ* MDCCLX.

(69) *Elem. chem.* tom. 2. *chym. oper.* par. 1. in *Vegetant.* pag. 11. ad 38. *Venetii* MDCCXLIX.

(70) *Oper. cit. tom. cit.* in *Prolegom.* pag. 6, & 7.

(71) *Del parere del Sig. Lionardo DI CAPOA &c. Ragionamento settimo*, tom. 2, pag. 76 ad 132, in *Cologna* MDCCXIV.

(72) *Oper. cit. tom. 2. Ragionamento primo intorno all' incertezza de' medicamenti* pag. 31.

micis excellens, asserere non dubitavit, ignem; *cujus beneficio chymica eliciuntur, destruendis potius simplicium texturis, a quibus eorum facultates, & virtutes, unice dependent, idoneum esse* (73); & tandem ut alios præteream Cl. DE HAEN post varia efficacissima argumenta, notavit, *carere Chemiam admiranda, neque ullo modo imitanda tali machina, qualis corpus animale est; adeoque effectum medicamentorum analysi chemica vix leviter adumbrari* (74); recte igitur nuper Cel., ac Doctiss. Vratislaviensis Medicus Balthasar Ludovicus TRALLES affirmavit, quod *analysis chymica effectum remediorum haud determinat* (75). Quibus, aliisque permotus rationibus in ea semper opinione fui, prosequendam esse Vetustorum Medicorum analysim, qui cognitis medicamentorum externis viribus, internas inde eorum vires didicerunt. Apud GALENUM extat hac de re testimonium; qui postquam ex diverso plantarum odore, aut sapore illarum vires determinat, addit: *quod quæ in ulceribus nata sunt præstare, id ipsum in corpus assumpta efficere valent* (76): quæ GALENI sententia secum Cel. LINNEUS forsan reputans, in plantarum determinandis viribus adoptavit, illamque quammaxime adauxit; & ex colore pariter stirpium statuere vires docuit.

DE

(73) Dissert. Phys. Medic. xxxii. *De præstantia remediorum domesticorum* §. 1. pag. 478. Venetiis MDCCXXXV.

(74) *Ration. medend.* part. 10 cap. vi, pag. 278. Vienne Austriae MDCCCLXV.

(75) *De insit. veriolar. vel admitt., vel repudiand. argum.* &c. pag. 237. Uratislaviae. 1765.

(76) *Libror. 5. class. De simpl. medic. facult. lib. 4. cap. 18. pag. 29. vers.*

D E

C I C U T A

COMMENTARII

P A R S A L T E R A.

I. **Q**UÆ Medicam Cicutæ ad nostra usque tempora spectabant historiam, quantum quidem ex Veterum, Recentiorumque scriptis habui, qua licuit diligentia, hætenus sum persequutus. Venio nunc ad enarrandas Cicutæ beneficio peractas curationes, quæ superius a nobis constituta perbelle confirmant. Quos autem Cicuta sanatos hisce oculis egomet vidi, eorum statum diebus singulis in adversaria referebam, unde hæc sunt exscripta, quæ inferius enarrabo. Equidem possem millenas Cicutæ beneficio ab aliis quoque Medicis heic *Neapoli*, tum & in aliis hujus Regni *Provinciis* peractas curationes percenfere; verum longa doctus experientia pro aliena fide spondere nolo. Atque, ut recto cuncta procedant ordine, per singulas morborum classes referam observata, singulisque paragraphis includam morbos, quos Cicutæ beneficio depulso esse sum expertus.

II. INITIUM autem faciam a morbis capitis.

Ego annum agens sextum supra trigesimum, ineunte *Junio* anni MDCCCLXX, absque ulla manifesta præcedente causa, animadverti, quod cum procul obiecta aspicerem, imagines aliquot velut muscas sinistrum inter oculum, & obiecta volitarent. Augebatur in dies molestia, præcipue

cipue cum illuminata obiecta intuerer, potissimum colorata. Probe conscius quam multiplex esse poterat morbi hujus causa, sanguinem ex brachio, ex scapulis inde scarificatis cucurbitulis detraxi, purgantes sumpsi: at quia absque fructu evadebant omnia, credidi non ab retinæ centralis arteriæ dilatatione, vel obstructione oriri morbum; verum potius suspicabar retinæ vitium causari a parva alicujus subtilis cellulosi septuli obstructione, quæ cellulosa septula ex pia membrana optici nervi involucrum efficiente prodeunt, & inter medullam dimissa illam varie dividunt. Multis edoctus observationibus Cicutam summa permeante, ac resolvente vi pollere; & quod eo pervenit, quo valentiora alia remedia devenire non poterant, statim illam sumpsi a scrupulo uno, aucta viginti dierum spatio ad drachmas duas dosi. Nihil expertus sum incommodi, bene comedi, bonas ut antea duxi noctes, fui ad omnia alacer; declinavit tamen sensim morbus, & bimestri spatio perfecte convalui.

III. IN pectoris quasdam affectiones admirabili fuit Cicutæ præsidio: quamplures enarrabo historias, & primum quidem ab earum gravissima Phthisi pulmonali incipiam.

NOLÆ in Coenobio S. Clavæ Nobilis erat Monialis phlegmatici temperamenti, per annum bis rheumaticis doloribus vexata, ineunte nempe Vere, atque Autumno exeunte. Per quinquennium experta hoc mali erat. Vigesimum quintum agebat annum, cum anno MDCCLXVI, Aprilis initio, assuetis doloribus subiicitur. Nihil notatu dignum in eorum decursu. Post diem quadragesimum, prævia horripilatione, ac levi febre, quod supererat dolorum resolvitur. Vox aliquantisper fit rauca, cum aliqua in deglutitione difficultate. Aperto ore, palatinum velum phlogosi teneri, tonsillares glandulæ paululum tumefactæ observabantur, neutiquam vero dolebant. Sanguinis missione, ac emollientibus gargarismatibus utitur. Evanescit rubor, sed vox eadem. Paucos post dies frequens

quens tussendi necessitas, cum noctu lectum peteret. Noctes vigiles, ac tussis sicca. Oritur febris, vespere parvum habens incrementum. Non sudor, nec major urinæ quantitas, quamvis secunda noctis hora aliquot *Stibii* granis cum pilulis de *Styrace* SYLVII usa esset, & per diem copiosis avenaceis cum melle potionibus. Duodecimo a febre die, ponderis aliquid in dextera pectoris parte subesse retulit, ita ut super eam cubare potis non esset; invalescebat enim tussis. Febris novis his rebus non auctior. Ponderis in dies augetur sensus, ac quæ tussis antea sicca, humida redditur. Die tertio, ac vigesimo, noctu cum tussi uncias circiter decem feri albi, fluidi, spumosi, ad instar conquassati ovi albuminis, expellit. Mane attento animo excretum exploratum, non præbuit incipientis degenerationis indicia. Igne appositum, evaporavit magna ex parte, & quod in vase restitit, veluti coactum jus, concrevit. Pectoris pondus non diminuitur; tussis vero per integrum diei spatium rarior, & sicca. Postero die ad libram unam, & semis crevit expectoratio, ejusdemque prorsus conditionis. Subsequens nox male habuit aegram: idem ponderis sensus; & respiratio, quæ prius inculpata videbatur, lædi coepit, cum ad dexteram cubabat partem. Pilulæ pectorales MORTONI paucis granis *Æthiopis mineralis* præscribebantur, ac amplum vesicatorium, ubi ponderis erat sensus, applicabatur, quod per mensem apertum, etsi multo fluxisset, expectoratio tamen in diem aucta, diebus proximis trium librarum pondo fuit; semper tamen ejusdem, quemadmodum supra adnotavimus, conditionis. Per integrum morbi decursum, menstrua quamvis decolorata, & pauca, fluxerunt statuto tempore. Cum usque adhuc exhibita non profecissent, stomachus debilitari coepit, ac vires fatiscere cum sensibili corporis macie, & ut verbo dicam, omnia nedum ad phthisim, sed ad mortem festinabant. Subiit animum, in hac pulmonali phthisi *Cicutæ* extractum experiri. Per diem bis,

mane nempe, & vespere ad grana octo pro qualibet præscribitur vice, desuper hauriendo uncias sex dilutæ *decoctionis hordei*, ac *veronicae*, & vespere jusculum ex *fruct. Cac.*, *semin. bomb.*, ac *radic. zedoar.* paratum.

Prima morbi hebdomada idem rerum omnium status, habitus idem. Hebdomada altera rediit appetitus, tussis rarior noctu, eadem per diem. Die vigesimo, vires invalescere observabantur, at paulo minor expectoratio. Cum satius in dies convalesceret *Ægra*, *Cicutæ* extractum, quod antea horrebat, ad grana decem singulis vicibus, hilari animo est persequuta. Cum ventum esset ad mensem, mitissima redditur febris, & vix ad libram, quatuor & viginti horarum spatio, expectoratio; utque hæc decrescebat, ita notatus ponderis sensus minuebatur. Sub finem secundi mensis evanuit morbus: *Ægra* surrexit: perque alios quadraginta dies persequuta est remedium; neque autumnali tempore redierunt amplius rheumatici dolores.

NEAPOLI Mulier annorum, ut quidem videbatur, fere quinquaginta, cachectici temperamenti, asthmate, hepatis, & lienis obstructione, tactu deprehensa, a quinque retro annis, quo menstrua cessarunt, afflicta. Hiemali, & verno tempore frequenter erysipellate in facie, capillata capitis parte, & tonsillarum inflammatione vexabatur. Sanguinis repetitæ missiones, minerales *Lucullanae* nostræ aquæ, dulcis aestivo tempore aquæ balnea, & autumno *saponis Veneti* cum *Ammoniaco* usus vix, aut nihil levabant *Ægrotam*; tantumque leve solamen cauterium sinistro in brachio attulit. Tot malis cruciata, enixe me rogabat, ut vellem se a tantis reficere anxietatibus, quæ tristem, & invisam faciebant vitam. Consideratis attente omnibus, præscripsi *Cicutæ* extractum cum *Ammoniaco*, quo remedio, adaucto *Cicutæ* extracto usque ad drachmam unam, & semis in diem, trium mensium spatio, hepar, & lien detumescere, rediit floridus in vultu color, appetitus, nec amplius erysi-

erysipelata ; & mitior spirandi difficultas . Inculcabam , ut vellet prosequi remedium ; illa vero praeter spem convaluisse videns , noluit : promisit tamen , ineunte autumnno pilulas resumere . Ad praesens bene valet .

NOLÆ Vir annorum sex , & quadraginta , robustus antea , atque habitus potius plethorici , bibax , & sæpe ebrius , a mensibus quindecim phthisi pulmonali vexabatur lenta febre sociata , quem in morbum a spreto pectoris rheumate inciderat . Expectoratio copiosa erat , puriformis , foetida , interdum sanguineis maculis interspersa . Post varia balsamica remedia , & diuturnum lactis usum , *mineralis aethiopis* , & *anthiæctici POTERII* , tandem Cicutæ sumpsit extractum a granis duobus usque ad triginta , extracto *corticis Peruviani* sociatum . Bimestri spatio expectoratio valde diminuta , non amplius foetida , non puriformis ; sed mere lymphatica . Febris evanuit , deperditæ vires redierunt ; lectum proinde reliquit , quo a macore , summaque lassitudine tenebatur ; & post mensem alium , admirantibus omnibus optime convaluit .

NEAPOLI Puer annos octo natus , morbillis , qui tunc epidemici erant , corripitur . Evasis a morbo ; at saeva obstitit tussis , summa pectoris angustia . Nulla adhibita medela fuit ; atque hinc in diem summopere gravabatur pectus , lenta simul insurgente febre , quæ vespertinis crescebat horis , cum sensibili corporis macie . Expectoratio puriformis , foetida , & sat copiosa post mensem erat . Cum lactis usus , & valentiora alia remedia nihil profecissent , præscripsi Cicutæ extractum ad grana quinque mane , totidemque vespere . Illius continuato per dies quadraginta usu , cessit febris , tussis , expectoratio , floridus rediit corporis habitus ; dumque hæc scribo , bene valet .

NEAPOLI Monachus ex ordine Divi *Francisci* a PAULA annos natus quinque , & quinquaginta , octo retro annis absque manifesta , quæ incusari posset causa paulatim asthmate laborare coepit , quæ sensim crescens eo

venit, ut nec poenitentiae exercere posset *Sacramentum*, nec de divinis apud Populum agere rebus. Multis cum Medicis consilium habuit, & unus, qui magna in Urbe eminet fama plures per menses ei dedit *liquida picis* aquam, & gummi *Ammoniacum*; sed infelicitè omnia: imò sub horum remediorum usu diebus singulis increfcebat asthma. Me adiit, & ex symptomatum omnium seria contemplatione vidi morbum ex glutinoso humore pulmonem infarciēte causari; quapropter aliis edoctus periculis de mirabili Cicutæ vi similibus in morbis ab eadem productis causa, illam *sapone Veneto* sociatam præscripsi a granis decem ad drachmam unam, quo remedio tres post menses perfecte convaluit.

Ne in magnam molem excrescat libellus, omitto salutiferos effectus, quos a Cicutæ extracto vidi in contumacibus rheumaticis tussibus. Nusquam sine fructu morbi initio Cicutam ad grana sex adhibeo; ex cujus usu magis, quam per alia remedia, concoquitur materia, facilis existit expectoratio, cessat tussis, neque debilitatur stomachus, uti plerumque fit in hoc morbo.

IV. A pectoris morbis gradum facio ad affectiones abdominis, qua in corporis regione ob innumera, quæ ibi extant viscera, ad diversos, præcipuosque in vita destinata usus, varii, gravissimique oriuntur morbi, humanam summopere turbantes oeconomiam: in quos morbos admirabilis fuit Cicutæ vis; quod ex sequentibus manifesto apparebit.

NOLÆ Formosa Virgo annos nata novem & decem ex honestissimis Parentibus, ad decimum usque septimum ætatis annum incolumem duxerat vitam. Ineunte decimo octavo absque evidenti, quæ criminari posset causa, de stomachi languore, inappetentia conqueri coepit; demum acerrimo dolore post dimidiam a prandio horam, non sine esculentorum vomitu cessante, vexata est. Non acidus, nec amarus in eo sapor; & quamvis prandii hora singulis fere permutaretur diebus, semper idem dolor,

lor, eademque vomitio. Novem per menses has est experta molestias: quo tempore immunia fuere menstrua, nec apparuit febris; defoedatus vero vultus, corpusque macescere videbatur. Varia, & peroptima præsidia ab iis, quibus commissa erat curatio, fuerunt exhibita; incassum omnia. Tandem febrile visa fuit, & cum vomitu aliquid nigricantis sanguinis interdum foras emitte-
tere. Eodem tempore ponderis quemdam sensum in profunda jecoris parte perferre dixit; quamvis nihil tactu Medici animadvertissent. Inito consilio, cum macies sensibilis, ac vultus summopere decoloratus esset, Ægram in vicinia nostra ferri statuitur: quo peracto, meam ex-
postulant Genitores, & eruditissimus Frater sententiam.

Quæ hætenus scripsi, a Medico, qui illus gesserat curam, accepi. Invisi Ægram sub exitu *Maj* anni MDCCLXVI. Tempus ad deliberandum suscepi, nedum ut melius consultationi satisfacerem, quam ut transacta præsentibus conferrem. Quantum extundere licuit, tot malorum originem pendere ab uno, vel pluribus parvis glandularibus tumoribus, scirrhosam nactis naturam, aut simulantibus, in concava hepatis parte, aut in inferiori ventriculi orificio, intellexi. Ad tabificam vergebat febris. Vomitiones eadem, dolorificæ; & conatibus ultimis amari aliquid, vel acidi inerat; rejectusque cibus parum, aut nihil immutatus erat, fortasse, quia in notata jecoris parte efformati tumores pondere duodenum angebant, aut similes in inferiori ventriculi orificio, cibi incipiente coctione irritabantur, vomitumque excitabant. Menstrua adhuc fluebant, etsi parva, & decolorata; sed alvus pertinaciter erat adstricta. Consideratis attente his omnibus, Parentibus dixi, non esse pro Ægrota auxilium; sed si spei quid superesset, unice a Cicutæ extracto expectandum. Annuerunt Parentes optimi, & curam aggressus, præcepi, Ægram mane post decem extracti Cicutæ grana, uncias tres Vaccini lactis, cum libra semis infusionis *Peruviani* corticis, desuper hauri-

haurire, eandemque quantitatem vespere; & mane tres post horas a sumpto remedio, singulis bihoriis libram semis ejusdem infusi. Frigiditas omnes has potiones sumere jussi, atque a cibo abstinere. Prioribus tribus diebus iidem vomitus tam mane, quam vespere, sed post duas, vel tres a sumpto lacte horas: aquam vero haustam diei spatium non vomuerat. Quarta die vomitus mututinus siluit, stetit vespertinus; alvus tamen cretaceum aliquid in globulos redactum, nec sine dolore, deposuit. Die sexta ad Ægram redii, vegetiorem inveni; & cum diebus singulis ejusdem conditionis foeces, doloribus sociatas deponeret, clyster ex lactis sero, & malvæ aqua in usum vocatus est. Undecimo, quo hæc acta sunt die, cum rediissem, dolores evanuisse comperi, alvum lubricam, & bidui spatium servatum a stomacho cibum, neque Ægram vomuisse. Spe, ac voluptate perfundebatur illa, & vires resurgebant. Mane, & vespere extractum Cicutæ ad grana viginti, lac ad uncias quinque augetur, repetitis in diem potibus descriptæ aquæ.

Dimidiatus fere erat *Junius*, cum Ægra, restitutis magna ex parte viribus, extra domum deambulare coepit; sed haud aberat febris, quamvis mitissima: & cum, antequam ægrotaret, equitationi indulgisset, equitare permessa est. Sub ejusdem mensis exitum, prævio irritò vomendi conatu, ac viscerum molestissimis doloribus, alvum deposuit durissimos foecum globulos, quammultis intermixtos maculis, ad albuminis ovi instar. Quinque dierum spatium bis, ter in die hoc incommodi pertulit. Cessit tandem per alvum gluten. Dexteri hypochondrii pondus abiit, neque rediit deinceps; tunc & febris extincta est: cumque enixe cibi aliquid optasset Ægra, duas panis uncias aqua incoctas circa meridiem imperavi; atque, ad herbaceum tandem descendi victum.

Cum omnia in salutem cessissent, Ægra alacri animo, & religiose curam prosequitur. Integro *Augusti*, & *Septembris* decursu pluvialis aquæ balneationibus utitur.

Re-

Redeunt statuta copia menstruationes, redit & pristina forma; cumque jam bene valeret, *Octobri* mense honestissimis cum Genitoribus, ac eruditissimo Fratre in Patriam rediit, ubi adhuc vivit, summisque laudibus Citam extollit.

NEAPOLI Mulier aetatis anno tertio, ac vigesimo, plethorica temperie, ac ante triennium Viro provectæ aetatis nupta; quindecim post dies gravida redditur, & statuto tempore sanam, vegetamque parit puellam: & quamvis nullus ei in partu labor; retulit tamen Medicus, qui ei ministrabat, nusquam eidem pacatum pulsus, sed celerem usque ad secundum fuisse diem (1), quo febre corripiebatur satis vehementi, violentissimis uteri sociata doloribus, & lochiorum cessatione. Varia adhibita fuere remedia, ut tantis occurreretur malis, quibus etsi uteri avertebatur inflammatio, & lochiorum revocabatur fluxus; fuit tamen hic serosus, & tenuis, & nonnisi usque ad vigesimum a partu fluxit diem. Corporis habitus defoedatus, & exsuccus remansit; morbosus ita uterus, ut non amplius menses fluerent, & sæpius acuti dolores in eo orirentur, levi sociati febre per tres, vel quatuor dies. Solvebantur omnia urina admodum crassa, puriforme sedimentum deponente. Lactis usus, & chalybeata, rusticatio, & aquæ dulcis balnea opportuno tempore præscripta, incassum omnia. Ineunte hyeme anni MDCCLXVI recruderunt uterini dolores, non levi, sed vehementi sociati febre, vagis invadente horripilationibus, aqueisque urinis. Quid non tentarunt Medici? Sed frustra; neque enim ante quartum diem mitescere morbus visus est, nisi post copiosam notatæ urinæ

(1) Dum in Patria assidua in morborum praxi olim versarer, constantissime vidi, si post unam, alteramve a partu horam, pulsus non esset sedata celeritas, sequi semper acutam febrem cum uteri inflammatione.

urinæ evacuationem: At, sicut alibi facta tali urinæ excretionem, penitus solvebantur omnia; hic contra lenta remansit febris, vespertinis invalescens horis, a qua in diem corpus tabescebat. Sexdecim post dies recrudit febris, omnia supra adnotata symptomata secum ferens, quæ febris die secundo, facta denuo copiosa puriformis urinæ evacuatione, redibat ad pristinum. Decimum etiam post diem sævire, & febris, & dolores visi sunt, & die tertio, quamvis eadem esset urina; mitescere tamen visa est febris; neque dolores vero, neque in urina pus cesserunt: quapropter continuo macescebat corpus, & ad extremum properare fatum non sine Parentum luctu videbatur Infirma. Dum hæc ita se haberent, in consilium vocor cum Doctiss. simul amico *Dominico COTUNIO*. Uteri itaque inspecta regione, & pensitatis recte omnibus, quæ morbum antecesserant, quæque observata erant symptomata, statuimus, illum a tuberculis nasci, in uteri substantia genitis, qui continuo suppurabantur; & quia in uteri cavo puri non erat exitus, resorbebatur pus, & in renibus cum urina a fluidorum separabatur massa; atque ex ipsa puris reassorptione coinquinatis fluidis, tabida febris, & macor. Cum videremus autem omnia artis advocata fuisse auxilia, constituimus in desperato pene morbo Cicutam tentare. Coepimus itaque a granis duobus mane, totidemque vespere, quibus alia viginta grana extracti *corticis Peruviani* admiscuimus, adaugendo diebus singulis extracti Cicutæ granum unum. Bene adjuvit DEUS conatus nostros: jamque viginti post dies dolores evanuerunt, abiit febris. Fugata febre, *Peruviani corticis* abstulimus extractum, & ad drachmas duas Cicutam auximus. Ægra, quæ jam mori credebatur, tam præter spem omnem convalescere sentiens, quæ imperabantur, diligenter continuavit; unde & prior corporis rediit habitus, & catamenia primum absque ullo dolore post menses quinque ab usu Cicutæ fluxerunt, fluuntque quinto pariter, dum hæc rursus edun-

eduntur anno . Et quamvis , optime valeret illa ; noluit tamen pilulas deferere , & ab ea tantum assequi potuimus , ut in diem Cicutæ grana decem sumeret binos per menses ; quod inde suo modo posterioribus annis hiemali tempore , quadraginta dierum spatio , ad grana viginti diebus singulis sumere non intermisit .

NEAPOLI Vir aetate gravis , primus *Regiæ Typographiæ* , excusor , sæva corripitur hepatitide . Variis adhibitis præsidiis evasit a morbo : remanserunt vero induratus hepar , tumefactus lien ; unde in ambulando anxietas oriebatur summa , & œdematoso tumore inflari coeperant pedes . Multa varii incassum ministrarunt Medici . Suasi Cicutæ extractum ad grana viginti singulis diebus , mane hauriendum ; ex quo remedio quadraginta dierum spatio integre convaleuit .

NEAPOLI Monachus Familiae *minoris observantiae* D. FRANCISCI annos agens circiter quadraginta , quinque retro annis dolore cruciabatur sub mucronata cartilagine digestionis tempore , & pro doloris intensitate compellebatur interdum vomitum concitare digitis in gulam immissis , quo dolor mitescebat . Variis adhibitis remediis non solum non cessit morbus , verum eo pervenit , ut pro magna virium iactura , & corporis emaciatione ad extremum properare fatum videretur . Alvus erat omnino clausa , & novem mensium spatio nec pane , nec carne vesci poterat , tantumque jura carnis , quibus furfur solvebatur ad sustentationem adhibuit , qui furfur interdum immanem etiam excitabat dolorem , unde & vomitum ciere Æger cogebatur ; eoque toto tempore centum , & novem usurpasse clysteria absque fructu affirmavit . Die decima septima *Septembris* anni MDCCLXVII *Neapolim* venit , & malorum audita serie , scirrhum in piloro adeste credidi , unde Cicutam praeberi a granis quinque mane , & vespere usque ad drachmam unam , qua trimestri spatio sanabatur .

Cicutæ vires in aliis abdominalium viscerum mor-

bis praetereo. Cicutam admirabili fuisse praesidio vidi in hepatis obstructionibus, a fluidorum viscositate natis, & propter bilis inde inertiam, prostratus erat appetitus, tarda, & tumens alvus. Mulieribus, quibus menses atrocissimis sociati erant doloribus, aut inordinate fluebant, Cicuta dolores abstulit, mensesque in statutum ordinem redegit.

V. AB internis abdominalium viscerum morbis ad eos, qui interiores urinae vias impediunt, descendimus.

NEAPOLI Vir aetatis ann. LII, pluribus ab annis falsedine in facie primum, in pectore deinde vexatus. Anno MDCCLXVI cum esset *Puteolis*, sensim disparuit falsedo; ex cujus retropulsione ardor magnus in mictione oriebatur. *Neapolim* regressus varia adhibuit remedia, inani omnia eventu. Morbus in diem augebatur; quapropter varios consulvit Medicos, & Chirurgos, qui *ptisanam* D. KALAK primum, deinde lacteam dietam, vesicatoria in cruribus, injectiones in urethram aquae plantaginis, decoctionis inde hordei cum melle rosaceo, lapide medicamentoso CROLLII, & mercurio dulci praescripserunt. Recuperandae sanitatis ergo quid non perpeti, atque experiri, voluit? Verum praeter spem omnia. Eo sensim pervenit, ut praefixo assiduo, ac molesto mejendi stimulo insomnes duceret noctes, ululatibusque summis in mejendo vicinos terreret, qui hominem tot pressum cruciatibus summopere miserabantur. Continuo lecto jacere cogebatur; nam aequae, ac stando recrudescabant dolores. Huic semicupia incassum ministrabantur, ipsaque *opiatum laudanum* aqua solutum, & in urethram injectum. A Nobilissimo rogatus Viro, cui serviebat, eum invisivi, atque ad conspectum hominis tam foede, atque undique afflicti, obstupui. Serio perquirendo, cognovi, generatum fuisse a retropulsa falsedine ulcus fistulosum in glande penis. Doloris situs, pus, quod urinam antecedeat, quodque glandis pressione emittebatur, id manifeste demonstrabant. Videns incassum valentiora
omnia

omnia adhibita fuisse remedia, suasi copiosos aquæ potus, ut urina non tam acris esset, injectiones in urethram decoctionis Cicutæ, illiusque extractum sub pilulari forma ad grana viginti mane sumendum. Bidui spatio simplici hac curatione mitescens doloribus, mea, & omnium, qui Aegri statum noverant admiratione (2), dormire is coepit, neque in mejendo amplius cruciatus adeo vehementes, neque tam gravis in mejendo stimulus. Die decimo lectum reliquit, & octo post dies alios, domo exivit. Post mensem ad consuetos rediit labores, non intermisso remedii usu, quo tres post menses penitus liberabatur a leviori illo, qui adhuc in mejendo supererat stimulo.

VI. QUAE saluberrima vidi a Cicutæ in internos corporis morbos effecta, summa fide retuli. Mira quoque apparuit Cicutæ vis in morbos, qui externum corporis habitum afficiunt, quos hic eodem, quo supra, referam ordine.

NOLÆ Adolescentula annorum quindecim phlegmatic temperamenti, a nono ætatis anno in dextera colli parte strumofum gerebat tumorem, gallinæ ovo similem. Quamvis anno decimo tertio menses primum fluxissent, indeque statutis redirent periodis, nulla tamen fuit in tumore mutatio. Post varia incassum advocata remedia, quinque annorum spatio, Cicutæ extracti usu quatuor post menses perfecte curata est (3).

NOLÆ Juvenis tredecim natus annos, a nativitate in collo strumofos tumores quinque gerebat; ex quibus tres unica membrana inclusi videbantur, & in diem simul cum Juvene adolescere. Varia varii tum interna, tum

G 2

exter-

(2) Cicutæ in hoc casu Opii superavit vim: Opii injectiones ullum non attulerunt levamen; Cicutæ vero decoctio dolores mitigavit.

(3) Inchoatum est extractum a granis quinque, & in diem aucta fuit dos usque ad drachmam unam.

externa plures per annos adhibuere Medici , sed frustra remedia . Dedi ego Cicutæ extractum diebus singulis ad grana viginti , & super affectum locum Cicutæ emplastrum applicavi . Horum usu quatuor post menses integre convaluit .

NOLÆ in Cœnobio S. CLARÆ Perillustri Puella annorum novem , dum in utero gereretur , adeo vehementibus ejus Mater torquebatur convulsionibus , ut necesse fuerit , bis , vel ter singulis mensibus sanguinis celebrare missionem . Peperit statuto tempore Puellam , de qua hic sermo , debilem admodum , ac decoloratam . Lactationis tempore in melius ire visa est ; sed nunquam firma valetudo . Quamvis imbecillis , septimo admittitur anno inter Moniales . Ineunte octavo , crusta lactea eam tenuit , parvis circa collum , & gulam sociata tumoribus . Anno MDCCLXVI Martio ineunte foetidus maxime ab ea defluxit humor ; & qui parvi circa collum , ac gulam tumores erant , & numero , & mole augentur . Primis Junii diebus vocatus , ac inito consilio cum optimo Professore , cui demandata erat cura ; retulit hic , tam *Caprillum* serum , quam *Viperinum* liquorem ab ortu lacteæ crustæ Puellæ absque juvamine exhibuisse . Febris lenta aderat , macor sensibilis : & qui prius collum , ac gulam foedabant tumores , recenter tam sub axillis , quam in utroque inguine nati videbantur . Qui sub axilla erant dextera , ad nucum juglandium magnitudinem accedebant , duri , parum dolentes , atque immobiles : minori mole , nec dolentes , nec firmi qui sub altera , atque ita pariter inguinales . In hac glandulari tabe Cicutæ extractum propinare statuimus , tria nempe grana mane , totidemque vespere , desuper hauriendo *Vaccini* lactis uncias duas , cum quinque levissimæ infusionis *sarsæ parillæ* , ac corticis ligni *Guajaci* .

A susceptæ curationis die fluxus minor , nec tam foetidus a lactea crusta ; tumores vero omnes eodem in statu . Sub mensis exitum tam colli , ac gulæ tumores ,
quam

quam axillarum, & inguinum dolere cæperunt. Contusa Cicutæ folia superimponuntur, ac ejus extractum ad grana quinque pro qualibet vice præscribitur. Mitissima febris, coloratio Puella. Mense altero exeunte, tam colli, quam inguinales tumores vix conspiciebantur. Perfecte exsiccata est crusta. Qui sub axillis erant tumores, non minoris magnitudinis, sed mobiles videbantur. Eamdem prosequuti ad diem LXXV curationem, sensim quod supererat tumorum evanuit, nec amplius apparuit febris. Per integrum *Augusti* decursum ad grana duo extractum est persequuta Nobilis Puella. Perfecta curatio cum bona totius corporis nutritione, non sine nostra admiratione.

Ex hac observatione, gravioribusque aliis experimentis compertum habui, nullum in glandulares morbos, inque illos, qui a liquidorum alborum vitio fiunt, neque validius, neque efficacius esse præsidium, quam in Cicutæ extracto.

VII. IN foetida quoque, atque annosa ulcera miram sæpe exercuit Cicutæ vim.

Prope *Nolam* in Oppido *Palma* dicto Juveni annos nato duodeviginti, tribus abhinc annis, post acutam febrem in anteriori tibiæ parte, latum oriebatur, & profundum satis ulcus. Quammultis (incaßum omnia) usus erat ille tum interioribus remediis, tum exterioribus: neque ipse (quod mireris) *sublimatus mercurius frumenti spiritu* solutus, ad normam Doctissimi SWIETENII præscriptus, profecerat hilum. His rebus gestis, graviores denique consuluit Chirurgo, qui cariæ, vel corruptionem tibiæ suspicantes, Juveni indixerunt ossis denudationem, deinde abrasionem. Terre factus me adiit, cui suasi, ut antequam ad difficilem nimis, ac molestantem deveniret operationem, experiri vellet interne Cicutæ extractum; extrinsecus vero ejusdem plantæ fots, quibus fausta in annoso ejus morbo sperabam. Lætus curam aggreditur, & adaucto intra dies quin-

quindecim Cicutæ extracto ad drachmam unam, repetitis ter in die laudatis fotibus, pus mitius reddi visum est, neque adeo, ut antea foetens. Continuatō remediorum usu per bimestre curriculum, perfecte curatus est, non sine Chirurgorum admiratione, qui triennii spatio varia artis praesidia contra eum morbum frustra advocaverant.

NOLÆ in Coenobio S. MARIAE Novæ Nobilis erat Monialis annos nata septuaginta biliosæ temperiei. A quinquagesimo aetatis anno, quo menstruæ cessarunt purgationes, pruriginosis pustulis per utramque tibiam vexari cæpit, quæ biennii spatio in lata satis ulcera mutabantur. Serosus ex eis emanabat humor, & adeo mordax, ut viciniam eroderet. Internis variis simul, ac externis usa est incassum per annos remediis, ut molesto, ac pertinaci occurreret morbo. Dum aliquantulum siccabantur ulcera (quod sex per annos *Vere*, ac *Autumno* periodice eveniebat), illico violentis prehendebatur febribus immanibus sociatis convulsivis motibus, quæ omnia evanescebant copioso subsequente ex ulceratis tibiis notati humoris exitu. At cum *Vere* anni MDCCCLXVIII sub febris invasione livescebant ulcera, totaque crura rigescebant admodum, quæ omnia cessante febre tali pariter persistebant modo, non absque gangrenæ metu, statutum est post innumera alia inoperosa adhibita remedia Cicutæ extractum experiri a granis duobus mane, totidemque vespere, aucto sensim pondere ad scrupulum unum mane, & vespere ad grana decem. Octo mensium spatio Cicutam sumsit, eoque tempore coctum pus ulcera effuderunt, arctabantur, nec *Autumno* febris recrudit.

Tædio a longo Cicutæ usu affecta, jamque ab omni labe se credens immunem, Cicutam per integrum anni spatium neglexit; ast subsequente *Vere*, ac *Autumno* febris denuo corripitur iisdem supra notatis symptomatibus: qua de re perterrita unquam Cicutæ pilulas dimittere constituit, & tertius jam vergit annus, quo bona
frui-

fruitur valetudine , crurumque ulcera sanata observantur .

NEAPOLI in Regio S. CLARÆ Coenobio Religiosa erat ex illarum genere , quas *Conversas* dicunt , annos nata septuaginta circiter , cui multis retro annis a clausis in tibiis ulceribus crura oedematosa videbantur . Mense *Aprili* anni MDCCLXVIII mane rigore summo violenta corripiebatur febre cum somnolento comate . Noctu decrevit febris , somnolentum evanuit coma , & erysipelas dextera in tibia apparuit . Vespere die altero nova fiebat cum rigore febris accessio , absque tamen somnolento comate , noctem quietam duxit , & die tertio erysipelas totum occupabat crus ad genu usque . Sanguinis missiones , & antiphlogistica varia remedia usurpabantur , quibus die quarto cessavit febris ; suppurabatur vero crus binis in locis , juxta genu scilicet , ac internum maleolum . A Chirurgo suppurata aperiebantur loca , quibus magna puris effluxit copia : verum quia post decem interdum dies , post sexdecim alias recredescebat , quamvis mitis adeo , cum rigore febris , quæ aliis subsequabatur suppurationibus , totumque crus livescebat non absque gangrenæ metu , constitui aliis paribus edoctus periculis *Cicutæ* usu funestos praevertere eventus : sumpsit ergo illam bis in die , mane , & vespere a granis quinque , aucta sensim diebus singulis dosi ad scrupulum unum mirabili cum effectu ; curabantur enim bimestri spatio sinuosa ulcera , nec amplius ullo alio in loco nova eveniebat suppuratio . Quamvis perfecte curata esset , persequuta est nihilominus me suadente *Cicutam* , qua mirifice convaluere in senili corpore vires .

VIII. NEQUE sine piaculo praeterire possum , quæ a *Cicuta* vidi effecta in Veneream luem .

Vir gente *Romanus* , conditione *Cubicularius* , ætatis anno XXVIII duobus abhinc annis *Vindobonæ* virulenta inficitur gonorrhœa , & venereo sinistro in inguine bubone . Paucos post dies a contracta lue discedere coactus est , neque ullum adhibuit in via contra Gallicum mor-

morbum e medicina praesidium. Cum *Neapolim* venisset, caustico bubonem aperiri curavit, variaque ab *Agyrta* sumpsit pro gonorrhoea remedia. Sanatus credebatur, unde plures per menses crapulosam duxit vitam. Ineunte *Martio* anni MDCCLXVI, planæ maculae, ephelidibus similes, per totum corporis habitum apparere, ex quibus multæ visum summopere deturpabant; paucosque alios post dies rheumatismo corripitur, immanibus doloribus fociato, noctu maxime invalescentibus. Quia exposita manifeste confirmatam demonstrabant luem, & varia, eaque efficaciora remedia nihil boni attulerant, & e contrario in dextera tibia legitima exostosis apparuerat, statuitur, nulla posthabita mora, mercurialibus unctionibus Infirmum esse subiiciendum. Debitis praesidiis ministratum fuit remedium, quo maculae corpus deturpantes, & exostosis evanuerunt; rheumatici vero dolores interdum fiebant, noctu tamen recrudescebant, praecipueque in tibia, ubi fuerat exostosis, enormes erant. Cel. Medicus vesicatorium super affectam partem apponi curavit; sed nulla inde in melius mutatio. Cum *Oeniponto* eum cognovissem, me adiit, & malorum audita serie, quæque usurpaverat remedia, suasi, ut noctu cubitum iturus, cataplasma ex recenti herba *Cicutæ* super tibiam apponeret, & mane, & vesperi pilulas sumeret ex *Cicutæ* extracti granis viginti pro qualibet vice, desuper hauriendo *Caprilli* lactis uncias quinque, quia summopere emaciatus erat. Quinta nocte mitescere ceperunt dolores, vixque elapso ab hac cura mense, perfecte sanatus est.

IX. ILLAS usque adhuc exposui morborum historias, & curationes, quas ipsemet peregi, prætermittis iis, quæ sunt ab aliis institutæ, ne quid pro aliena fide sponderem, quemadmodum primo hujus partis paragrapho sum professus. Mirabitur modo, neque immerito quisquis, dum de priori sententia me decedere videat, & alienam *Cicuta* peractam curationem in meum receptam librum legat.

legat . Verum quia sequens observatio admiranda est , quippe quæ , & cancrôsæ naturæ curatum ulcus exponit , & in publico , ac magno *Incurabilium* Xenodochio multis coram Medicinæ studiosis , & Chirurgis peracta fuit ab ejus loci Medico *Dominico* CYRILLO in *Regia Universitate Naturalis Historiæ* P. O. P. : ideo eam meis adnectere non importunum duxi .

Vir annos natus quinque & quadraginta , athletici temperamenti , genere Villicus , ex parvo *Campaniæ* vico in Xenodochium venit ineunte *Septembri* superioris anni . Cruciabatur ab ulcere cancrôsæ naturæ , quod dexteram linguæ medietatem occupabat : eratque lingua tumefacta adeo , atque obdurata , ut loquelam interciperet . Præter hæc omnia conquerebatur pariter de continente in affecta parte dolore , qui noctu summopere intendebatur , tormento non absimilis , quod exulcerato in scirrhus evenire solet . Ulceris superficies inaequalis , dura , multis interspersa rimis observabatur . Fluebat continuo copiosum pus admodum olidissimum , ut procul adstantium nares offenderet . Pertinaci , ac dirissimo ut occurreretur morbo , ita curatio instituitur . Externe pars tangebatur *lapide infernali* , & abluebatur inde *aqua vegetabili* GOVLARDI ; utque diris nocturnis occurreretur doloribus , deterfumque simul servaretur ulcus , sæpius illud lacte fovebatur . Quod vero ad interna spectat remedia , post purgantem ex binis *salis cathartici Anglicani* unciis , capit æger diebus singulis mane pilulas assumere , ex drachma semis extracti *Cicutæ* , & scrupulo uno pulveris florum *Chamomillæ* confectas . Quindecim post dies ulceris ante lividus color , rubicundus erat , non multum foetebat pus , rimæque aequari incipiebant . *Cicutæ* dosis ad drachmam unam augebatur , aliaque externa recensita auxilia continuabantur , quibus bimestri spatio curabatur .

C I C U T A

COMMENTARII

P A R S T E R T I A.

I. **H**ACTENUS ea enarravi, quæ ex propriis observationibus nata vidi, quæque vel inde aliorum audiui confirmata periculis ab annis retro terdecim, quo toto tempore nostra non tantum Regione non defuere, qui acriter contenta voce contra Cicutam declamitarunt, æquioresque alii, qui illam probarunt, summisque laudibus ad aethera sustulerunt; verum etiam exteris in terris quamplurimi prodierunt libri, quorum multis laudatur, aliis velut venenum damnatur Cicutæ: quapropter aegre me iterum in historicum, idque molestum sane, scribendi genus demitto: qua in re facillime veniam exspecto ab iis, qui, quam arduum sit opus, non ignorant. Primo itaque proferam auctoritatem illorum, qui Cicutæ usum confirmant: neque illos, qui Cicutæ usum non probant, tacebo; verum quamplurimis animadversionibus exponere conabor, quo factum fuerit, cur multi contra Cicutam scriptis insurrexerunt.

II. POSTQUAM STÖRCKIUS anno MDCCLX, Doct. VAN SWIETEN suasu, suas edidit de Cicutæ efficacia primas observationes, affertur illico per totam *Europam* remedii fama, variisque in Regionibus non præjudicati fuere Medici, qui in veritate inquirenda quammaxime elaborarunt. Eorum series ampla est, & juvat singulas per Regionem eam exponere.

III.

III. Anno MDCCLXII *Viennensis* Medicus *Maximilianus* LOCHER, *longiori vita dignissimus*, ut notat SWIETEN (4), librum edidit practicarum observationum, quo præter multa ad alia remedia spectantia, varios inde recenset casus, quibus apprime *Cicutæ* internus, externusque usus confirmatur. Vidit enim mirifice profuisse illam in cancroso ulcere superioris, inferiorisque oris labii (5); in narium ulceribus, artuumque ulcerosis escharis, permanentibus post antivenerei spiritus usum in homine venerea lue affecto (6); in fistuloso ossis sterani ulcere ex prægresso abscessu generato (7); in tibiæ cacoethico quatuor annorum ulcere, ex effusione ferventis aquæ nato (8); tumque in binis annosis pedis Phagadenicis ulceribus (9), aliisque gravissimis morbis, qui apud ipsum, ne longior sim, videri possunt. Expertissimus Chirurgus *Ferdinandus* LEBER qui sæpius cum laudato LOCHER plerosque vidit *Cicuta* sanatos, eodem ipso anno utilissimum librum edidit de externo *Cicutæ* usu in Chirurgia Cel. STÖRCKIO inscriptum,

H 2

quo

(4) *Comm.* tom. 10, §. 1477, pag. 151. Obiit anno 1768.

(5) *Libr. citat.* pag. 82. Dedit bis de die pilulas septem, quarum quælibet granorum duorum: ascendit inde sensim ad quindecim mane, totidemque vespere. Externe applicavit *Cicutæ* decoctum continuo. Post bimestre convaluit.

(6) *Pag.* 83. Decoctum *Cicutæ* super ulceratas escharas apponi curavit, naribusque turundas decocto madidas. Post mensem convaluit.

(7) *Pag.* 84. Dedit pilulas extracti *Cicutæ* sex bis in die, quælibet granorum duorum pondere, deinde sexdecim, tandem quindecim, & *Cicutæ* decoctum iniici sæpius curavit in sinus, & cavitates. Curabatur binos post menses.

(8) *Pag.* 85. Bis in die dedit pilulas septem, quarum quælibet ponderis supra notati, deinde novem, undecim, tandem quindecim. Decocto *Cicutæ* fovebatur ulcus, quod post quatuordecim hebdomadas consolidabatur.

(9) *Pag.* 86. Eodem, quo supra modo curabantur.

quo primum commendat illam sub forma cataplasmatidis in duris tumoribus cute non adhuc rupta (10); deinde in late propullulantem fungosam carnem coercendam vel solam Cicutæ pulverem, vel melle admixtam, aut Cicutæ extractum ipso melle, aut tandem extractum aqua calcis solutum laudat, quibus si dolores nimii fuerint opii grana aliquot admisceri suadet (11); & in sinus, & fistulas aequales decoctionis hordei partes, & infusi Cicutæ, addito rosaceo melle iniici, propriis probat periculis, deinde solum Cicutæ infusum (12). Doctiss. *Henricus Ioseph COLLIN*, qui postquam *Cel. STÖRCKIUS* in Archiattrorum numerum receptus fuit, medicum annum, sive diarium curationum, & medicarum observationum circa morbos acutos, & chronicos *Civici Vinnensis Pazmanniani Nosocomii* edere est persequutus, historias unum, & quadraginta, summa fide, & doctrina descriptas affert (13), ex quibus apparet Cicutam solvisse, vel suppurasse externos tumores, tum & internos viscerum pariter, ab obstructione natos; sæpe scirrhus non admodum antiquos dissolvissse; scorbutica ulcera sanasse ac omnia eiusdem morbi symptomata, morbumque ipsum extirpassse (14); lenisse canceri dolores, & rodentem faniem sæpe in blandum pus convertisse, morbumque tolerabiliorem reddidisse iis, quibus *ob viscerum labem, vel a nimia morbi diuturnitate viribus exhaustum corpus, salutem*

(10) *Abhandlung von der Nutzbarkeit des Schierlings in der Wundarzneykunst. Wien 1762. pag. 20.*

(11) *Libr. cit. pag. 25.*

(12) *Libr. cit. pag. 29.*

(13) *Nosocomii Civici Pazmanniani ann. med. tertius part. 1 cap. 3, pag. 105 ad 296, Vindobonæ MDCCLXV.*

(14) *Loc. citat. pag. 301. Notat ibi: in lue venerea, scorbuto, & ulceribus venereis, & scorbuticis, folia Cicutæ vase clauso per semihoram decocta, optimo cum effectu, & æque succure, ac extractum eiusdem plantæ exhiberi possunt.*

tem perfectam adferre nequisset (15); tum & summum fuisse medicamentum in lue venerea confirmata, quo dolores leniebantur, & sopiebantur, ulcera sanabantur, & corpus teterrimo malo feliciter liberabatur, dum *ob nimium a lue venerea labefactata viscera, antivenereorum princeps Mercurius sublimatus corrosivus in spiritu frumenti solutus exhiberi non poterat, vel quando illum ferre non poterant aegri* (16). In aliis Germaniæ locis mirifice profuit pariter Cicutæ. *Francofurti* Cicutæ sanabatur foemina, ab ingentibus in toto collo, & circa aures a longo tempore scirrhis vexata tumoribus (17). *Mergentheimii* varios eadem curavit (18). *Hale Suevorum* Medicus HEZEL, & Chirurgus VOGEL Cicutæ usu sanatum observarunt cancrosum inferioris oris labii ulcus in foemina annos nata duo, & quinquaginta (19); dexteri oculi amaurosim, & pedis malignum ulcus in viginti quinque annorum homine (20); pessima dexterarum parotidum ulce-

(15) Loc. cit. pag. 300.

(16) Loc. citat. pag. 298.

(17) Apud STORCK libell. quo continentur experimenta, & observationes circa nova sua medicamenta cap. VIII, pag. 162, Vindobonæ 1765.

(18) Apud STORCK lib. cit. pag. 166.

(19) Lib. cit. pag. 166, 167. Datum fuit Cicutæ extractum octo granorum pondere mane, totidemque vespere. Quatuordecim post dies in melius vergebant omnia, & dupla Cicutæ quantitas propinabatur diebus singulis. Externe applicabatur Cicutæ decoctum cum aqua calcis, & parva Sacchari Saturni quantitate. Convaluit intra paucas hebdomadas.

(20) Lib. cit. pag. 168, 169. Extractum a granis sexdecim quotidie datum fuit, aucta octo post dies dosi ad grana viginti; postque paucas inde hebdomadas ad scrupulum unum mane, totidemque vespere. Ulcus fovebatur Cicutæ decocto, & aqua calcis; oculo vero applicabantur vapores decocti Cicutæ. Bimestri spatio sanabatur.

ulcera in Virgine annorum duodecim (21) &c. *Moguntie* Cel. ibi Medicus, & Professor STRACK Cicuta sanatum vidit cancrosum testiculum in trienni puero (22); turpem, latumque lichenem juxta nasum in Viro quinquaginta annos nato (23); cancrum, quod extremas duorum digitorum, & unius pollicis partes occupabat in alio annorum triginta (24); strumam thyroideæ glandulæ, difficilem, & cum sonitu efficientem respirationem, quæ motu vehementi corporis summopere intendebatur in octodecim annorum Juvene (25), idemque in alio annos agente viginti (26); & strumam pariter in Juvene duo, & viginti annorum tam latam, quæ aliquam jugularium venarum portionem amplexa, infarctum sanguinis in capite effecit, exque eo in diem videndi facultatem amittebat (27) &c. &c. Expertissimus Medicus
Joseph

(21) *Lib. cit. pag. 170, 171.* Ægra Cicutæ pilulas deglutire non poterat; solvebatur ideo Cicutæ extractum cum syrups, & cochleatim propinabatur. Ulceribus applicabatur *rosaceum mel* cum Cicutæ pulvere, & emplastrum de Cicuta superimponebatur. Paucos post menses curabatur.

(22) *Lib. cit. pag. 174.* Sumpsit Cicutæ pilulas octo mane, totidemque vespere. Lintea Cicutæ decocto tincta parti affectæ applicabantur. Trimestri spatio convaluit.

(23) *Lib. cit. pag. 178.* Linteis Cicutæ decocto madidis affecta fovebatur pars, & diebus singulis extracti sumpsit drachmam unam. Curæ tempus non notatur.

(24) *Lib. cit. pag. 178.* Adhibuit ad drachmam unam diebus singulis Cicutæ extractum, & digita involuit linteis Cicutæ decocto tinctis. Bimestri spatio sanabatur.

(25) *Lib. cit. pag. 181.* Sumpsit diebus singulis extracti Cicutæ drachmam unam. Trimestri tempore convaluit.

(26) *Lib. cit. pag. 81.* Adhibuit Cicutæ extractum quatuor mensium spatio. Dosis, nec curæ tempus notatur.

(27) *Lib. cit. pag. 182, 183.* Sumpsit diebus singulis extracti Cicutæ drachmam unam. Quinque post menses convaluit.

Joseph POLZER *Schonbergæ* in *Moravia* *Cicuta* sanavit in Viro quadraginta, & sex annorum scirrholas infimi ventris obstructions, qui non solum instar tympani monstruose tensus, & resonans, sed & lapidis instar durus erat, & respirationem post paulo fortiozem motum impedivit, somnum inquietum reddidit, omnemque appetitum delevit (28); & scirrholum alium tumorem sinistro in hypochondrio lapidis instar durum in Viro quadraginta annos nato (29) &c. &c. Plures alias, quæ in laudato STÖRCKII libro habentur curationes in quamplurimis aliis Germaniæ locis a Cl. peractas Medicis narrare superfedeo; eas enim tantum in medium attuli, quæ ad constitutum ornandum ordinem satis esse existimavi.

Celeb. Auctores Actorum litterariorum *Lipsiensium* fatentur a *Cicutæ* usu quammaxime egregios vidisse effectus in scrophulosis potissimum, aliisque glandularum tumoribus inveteratis scirrholosis, quin & cancrrosis, adeo ut ejus usu in praxi clinica neutiquam carere posse arbitrantur (30). Celeb. TRALLES observationes de *Cicuta* comprobatas *Uratislaviæ* esse refert (31). *Strasburgensis* Medicus *Project. Joseph* EHRART mira de *Cicuta* vidit, & scripsit (32). *Georgius* HUDEMANN edito opusculo de *Cicuta*,
ta,

(28) *Lib. cit. pag. 192.* Sanabatur trimestri spatio extracto *Cicutæ*, interpositis laxantibus ex *rhaborbaro*, & *sale polychresto*. Super ventrem apponebatur emplastrum de *Cicuta*. Dosis *Cicutæ* non notatur.

(29) *Lib. cit. pag. 194, 195.* Adhibuit *Cicutæ* extractum, interpositis laxantibus, & super tumorem apposuit emplastrum ejusdem plantæ. Post bimestre convaluit. Dosis *Cicutæ* non notatur.

(30) *Commentar. de reb. in scient. natural. & Medicin. gest. vol. XI, part. 2, pag. 240, Lipsiæ MDCCCLXIII.*

(31) *De inst. variolar. vel admitt. , vel repud. argum. &c. quest. x. pag. 234. cit. edit.*

(32) *Dissert. medic. de Cicuta &c. Strasburgi 1764.*

ta, *Helmstadii* pulcherrimas recenset curationes *Cicuta* peractas (33). In *Helvetia* mirifice profuit pariter *Cicuta*, & Doctissimus, & propter varia scripta Celeb. *TISSOT* præter ea, quæ alibi diximus (34), in nupero edito libro *Cicutam* quammaxime probat (35).

Egregius Cæsareus Chirurgus *Jo. Alexander BRAMBILLA*, cujus summam scientiam, & in arte dexteritatem cominus *Oeniponti* vidi, & in editis libris suspicio, dum anno *MDCCLXIX Neapolim* cum *IOSEPHO II Augustissimo Romanorum Imperatore* venit, se vidisse testatus est, externo, ac interno simul *Cicutæ* usu cancrum verum sanatum, & millenas se antiquatas scrophulas curasse emplastro ex una parte *Diabotani*, & duabus *Cicutæ* efformato, cujus applicatione vel resolutos fuisse tumores, vel suppuratos, quod ex solo *Diabotani* emplastro nunquam obtinere potuit; & tandem comprobavit *Cicutæ* efficaciam prædicto pariter anno hic mihi *Neapoli* Doctiss. *CRANTZ*, cujus hac super re sententia per edita scripta a tribus retro annis jam mihi innotuerat (36).

IV. SALUBERRIMIS enarratis effectibus, quas a *Cicuta Germani* observarunt, ad *Gallos* progredior, qui pariter prospero cum successu illam usurparunt.

In voluminibus *Medicarum ephemeridum* *Cl. olim VANDERMONDE* quamplurimæ extant *Medicorum* observatio-

(33) Vide *Alethophilorum quorundam Viennensium elucidationem necessariam epistolæ de Cicuta*, quam *Cel. HAENIUS* scripsit *Cel. TRALLES* pag. 96, *Vindobon.* 1766.

(34) Part. I. §. XXIV, pag. 38.

(35) *Trattato sopra le malattie a cui sono soggette le persone dedite a piaceri del Mondo* pag. 168, §. 114, n. 6, *Losanna* *MDCCLXX.*

(36) In materia medica voce *Cicuta* tom. III. pag. 60. cit. edit.

vationes ad rem de qua agimus pertinentes. D. LALLEMENT post sex hebdomadas, hepatis, lienis, & glandularum mesenterii scirrhasas sanavit obstructions pilulis ex Cicutæ extracto, & pulveribus aperientibus (37). Cl. MARTEAU brevi temporis spatio, quadraginta annorum curavit Virum pilulis de Cicutæ a schrofuloso humore sinistrum pedem, & brachium replente, ubi ulcera efformaverat: iisdemque pilulis e Mulieris collo strumas depulit; tum & Cicutæ, & aqua de *Forges* dicta summo-pere profuit ictero, & hepatis scirrhus (38). Bimestri spatio D. DESMILLEVILLE superioris palpebræ carcinomatium tumorem perfecte curavit (39); & bimestri pariter tempore D. MAUPOINT absolute depulit scirrhum, ac carcinoma labii oris (40).

Dominicus CYRILLUS, in longa per *Galliam*, perque *Angliam* anno MDCCLXIX peregrinatione, *Parisiis* in *Xenodochio Charitatis*, observavit, Chirurgos ibi felici semper eventu adhibere Cicutæ emplastrum ad callosam dissolvendam duritiam, quæ sæpius in labiis malignorum ulcerum conspicitur; & D. MOLINELLI *Bononiensis*, Magni Viri filius, eidem diarium exhibuit curationis *Monspellii* a se peractæ cujusdam Mulieris, quæ a longo tempore scirrhusum tumorem sinistra in mamma gestabat (41) a suppressa menstruatione natum.

I

V.

(37) *Journal de Medecine &c. par M. VANDERMONDE* tom. XIII. mens. Decemb. 1760, pag. 511. a *Paris* 1760. Cicutæ dosi non notatur.

(38) *Lib. cit. tom. XIV. mens. Februar. 1761, pag. 121. Paris* 1761. Cicutæ dosi non notatur.

(39) *Lib. cit. tom. cit. mens. April. 1761, pag. 322.* Dosi Cicutæ non describitur.

(40) *Lib. cit. tom. cit. mens. Jun. 1761, pag. 509.* Deest assumptæ Cicutæ quantitas.

(41) Mulieri de qua loquitur a suppressa menstruatione ma-

V. IN *Hispania* non defuere Medici, qui *Cicutæ* salutares vires pluries variis in morbis experti sunt. *Casimirus* GOMEZ ORTEGA in sæpius laudato commentario, historiam affert curationis *Cicutæ* extracto peractæ per-
tinacis quatuor annorum cancrofi ulceris majoris canthi
sinistri oculi in *Ruricula* pnegmatici temperamenti, an-
norum circiter triginta (42); Obstetricis sævissimis a
quinque mensibus abdominis cruciata doloribus, qui vul-
garium medicamentorum usu, nedum minui, sed etiam
augeri videbantur (43); Monialis consistentis ætatis, &
san-

magnus sinistra in mamma oriebatur tumor. Immanibus cru-
ciabatur in parte doloribus, & debilitate corporis summa, mo-
tusque hebetudine propinqui brachii. A parva quantitate assu-
mere coepit *Cicutæ* extractum, & sensim dosim auxit ad no-
naginta grana diebus singulis, eiusdemque plantæ emplastrum
mammæ apposuit. Post paucos a remedii usu dies apparue-
runt menstrua, & tumor sensim imminuebatur, qui bime-
stri ab usu *Cicutæ* spatio perfecte evanuit, menstruusque fluxus
in naturalem redactus est ordinem. Illud mirabilem hanc red-
dit observationem, quod eodem remedio, eodem pariter tem-
pore sanabatur ab insigni macula super pellucidam corneam,
qua laboriosus reddebatur visus.

(42) *Oper. cit.*, cap. 5, pag. 26, *histor. I.* Auctori cura-
tionis historia communicata fuit a *Laurentio* ROLANDIO Ca-
strensi Protochirurgo, & in Regio Chirurgorum Collegio *Bar-*
cinonensi Propræside, & Professore. Dedit initio extracti *Cicu-*
tæ granum unum mane, & vespere, & superbibendam præbuit
lactis libram, decocto cichorei sylvestris temperatam. Post
triduum dedit grana duo mane, totidemque vespere, deinde
quatuor bis in die; tandem adaugendo diebus singulis granum
unum mane, & vespere, pervenit ad drachmam unam. Tri-
mestri spatio convaluit.

(43) *Loc. cit.*, *histor. III*, pag. 29. Peracta fuit curatio
ab *Antonio* HERRERO Familix Reginx olim Vidux *Elisabethæ*
FARNESIE Medico, ac Regix Academiæ Medicæ a secretis.
Dolenti parti applicari iussit cataplasma ex herba *Cicutæ*; in-
ter-

sanguineo lymphatici temperamenti , quæ a menstribus
sensim destitutis evacuationibus , durus , nec ita parvus
in liene primum oriebatur tumor , deinde in variis me-
senterii glandulis , & ipso tandem in utero plures scir-
rhosi tumores efformabantur , Limoniorum magnitudinis
succrescentes , qui successu temporis in cancos abierunt
(44) ; Matronæ annorum duo , & septuaginta , cancro
dextera in mamma vexata , cachexia , urinæ sup-
pressionem , continua febre , leucophlegmatia , inappeten-
tia , & vigiliis (45) ; Mulieris durissimo scirrhus affe-
cta tumore , transversis vertebrarum apophysibus adeo
firmiter adhærente , ut extirpatio nullo pacto institui
poterat , & propter tumoris situm plexu brachiali com-

I 2

pres-

terne vero dedit pilulas extracti eiusdem plantæ . Post dies cir-
citer viginti domo exivit , & *spatiari ad libitum percommode*
licuit . Pilularum dosis non notatur .

(44) Loc. cit. , *histor. iv* , pag. 30. Joannes LOPEZ Fami-
liæ Serenissimi Catholici Regis CAROLI III Chirurgus , cura-
tionem instituit . Trium dierum spatium mane , & vespere de-
dit extracti Cicutæ granum unum , & desuper infusum florum
sambuci ; deinde quatruidui spatium eodem modo grana tria ; po-
stremo diebus singulis mane , & vespere auxit extracti granum
unum usque ad grana quadraginta . Quatuor post menses per-
fecte convaluit .

(45) Loc. cit. , *histor. v* , pag. 31 , & 32 . A Francisco
BONILLO Regiæ Familiæ Chirurgo , curatio instituta fuit .
Sex per dies dedit extracti Cicutæ granum unum mane , &
vespere ; abscidit deinde cancrum , pondere sex librarum . Se-
ptimo ab instituta curatione die , exhibuit extracti grana tria
mane , & vespere ; & ob imminentis diarrhææ metum , dedit
inde bis in die extracti Cicutæ grana quatuor , cum totidem
extracti corticis Pervianii ; tandem diebus singulis mane , &
vespere extracti Chinæ Chinæ grana quatuor , & Cicutæ octo .
Post diem septuagesimum a cancro , & aliis , quibus præmeba-
tur morbis , convaluit .

presso, *paralysis propinquo brachio supervenerat* (46); Viri plusquam sexagenarii sanguinei, & robustissimi temperamenti, inschuria detenti vexicali, a duro, & æquali tumore, hypogastrica præsertim occupante regione nata, & ad umbilicalem inferiorem usque partem pertingente, *vbi erat quatuor ferme digitos latus: latior in medio: ad extremum vero inferius vix trium digitorum latitudinem aequabat* (47); Extructoris coementarii annos nati circiter quadraginta, gutta serena utroque in oculo vexati, ab opticornum nervorum obstructione producta (48); tum trium, & triginta annorum marmorum Levigatoris imperfecta gutta serena laborantis (49).
VI.

(46) Loc. cit. *hist.* VI, pag. 33. Perficiebatur curatio a Jo: GAMEZIO Regio Anatomies Professore, & Regiæ Familiæ Medico. Cicutæ extractum methodo *Storckiano* datum fuit, externis resolventibus, & aperientibus non intermissis. Mensis circiter spatio convaluit.

(47) Loc. cit. *hist.* VIII, pag. 35, 36. *Raphael FLORES Belgicorum* Regii Corporis Chirurgus, curationem instituit. Liberato a paroxysmi symptomatibus Ægro balneis, sanguinis missione, uva ursi, ac aliis idoneis remediis, exhibuit Cicutæ extractum parva primum dosi, quæ sensim ad grana octo aucta fuit. Post mensem tumor valde imminutus erat, & sponte remedium intermisit Æger: at recrudescente morbo ob nimiam corporis exagitationem, & dietæ errores, Cicutæ extractum denuo sumpsit, quo tandem perfecte sanatus est.

(48) Loc. cit. *hist.* IX, pag. 36, 37. Curatio peracta fuit a M. D. Magino ANGELICHIO. Prescripsit diebus singulis extracti Cicutæ drachmam semis, quo paucos post dies visum omnino recuperavit.

(49) Loc. cit. *hist.* IO, pag. 37, 38, 39. Auctori curatio communicata fuit a Francisco VILLAYERDE Regiæ Classis Protochirurgo, & in Gaditano Chirurgorum Collegio Professore. Initio dedit Cicutæ extractum parva dosi, quæ sensim ad scrupulos duos mane, & vespere adaucta fuit. Post mensem dexter oculus penitus sanatus erat. Sinister continuato re-
medii

VI. APUD *Britannos* prospere *Cicutam* cessisse iamdiu legeram : legeram pariter in recenti *Londinensi Dispensatorio*, haud multum profuisse *Londini* : quapropter anceps hærebam , eo magis , quia ibidem addebatur id fortasse ex non bene præparato extracto evenisse (50). Nuper vero cum *Cel. Doctissimusq. Eques Baronettus Jo: PRINGLE M. Britanniae REGINÆ Medicus* primum meum humaniter probasset *de Cicutæ Commentarium* , *CYRILLO* testatus est , laudabiles se vidisse ex *Cicutæ* effectus in strumosis tumoribus ; & *Cel. Chirurgus Londinensis SMALL* in obfirmatis ophthalmiis palpebrarum ulceratione sociatis , præcipue dum morbus scorbuticis supervenit hominibus , virosos *Cicutæ* fots crebro in diem , prospero semper adhibuit eventum , noctuque cubitum ituris *Ægrotis* lintea *Cicutæ* decocto infusa affectæ parti imposuit ; eademque utitur , felici successu , methodo in strumarum curatione (51).

VII. AD nostram tandem *Italiam* descendo , qua præter ea , quæ ipse edidi , unus tantum ad hunc usque diem fuit Medicus , qui suas de *Cicutæ* observationes evulgavit . Percurro tamen *Cl. Virorum* testimonia ad rem pertinentia , quæque referre consultum duxi , ut *Cicutariæ* rei status appareat in hac Mundi parte .

Antonius Maria RIPAMONTI Mediolanensis Medicus , specimen edidit salutarium *Cicutæ* effectuum . Quamplurimas is refert *Cicutæ* peractas curationes , inter quas
emi-

medii usu , & ad drachmam unam eodem quo supra modo , adauctum , in melius ire visus est , neque in dubium revocabatur perfecta curatio .

(50) *The New Dispensatory &c. &c. The second edition. Pharmaceutical preparation extract of Hemlock pag. 401. London MDCCLXV.*

(51) Ex *CYRILLI* relatione .

eminet illa exulcerati cancri perfecte curati, cujus veritas a quamplurimis testatur Viris; utque nullus esset dubitandi modus, Auctor Infirmi nomen, domumque adposuit (52).

Ad Italiam pariter spectat edita observatio a Doctiss. *Classico Batavo Medico Ludovico ROUPPE* in calce absolutissimi operis *de Navigantium morbis*. Dum enim Vir Cl. mense *Decembri* anni *MDCCLXII* in *Melitæ* portu cum bellica Navi esset, vocabatur ad *Hierosolymitanum* Equitem, cui horrendus cancer dexteram totam genam, superioremque lateralem colli partem occupabat; ejusdemque naturæ tumores alii sub axillis, in epigastrica, ac umbilicali regione erant. Externis *Cicutæ* fotibus, ac interno ejus extracto a granis quatuor, aucta sensim dosi ad grana triginta, diebus singulis, tres post menses summa omnium admiratione in melius vergebant omnia, & de restitutione ægri in sanitatem tunc nemo amplius dubitabat. In hoc felici rerum statu defecit extractum, nec aliud comparari potuit; qua de re multos post dies ruerunt denuo in pejus omnia, & periit æger, qui certe a diro surrexisset morbo (53).

Celeb. MAGNI DUCIS Hetruriæ Chirurgus Joseph VESPA cum *Neapoli* anno *MDCCLXVIII* degeret, mihi sæpius affirmavit, a *Cicutæ* usu salutare semper se vidisse effectus; mirabilemque narravit historiam incipientis guttæ serenæ hoc remedio curatæ: imo addidit, quod in conclamatis mammarum cancris, in quibus, ut cita averteretur mors, dubiam tentavit extirpationem, semper ante operationem, patientium præparavit corpora
ma-

(52) *Saggio degli effetti della Cicuta &c. Milano 1766.*

(53) *De morbis navigantium &c. accedit observatio de effectu extracti Cicutæ STÖRKIANO in Cancro pag. 327. ad 338. Lugduni Batavorum MDCCLXIV.*

magnis Cicutæ dosibus, idque duplici ex causa; prima scilicet, ut humorum corrigeretur crasis ab assidua cancerosi humoris absorptione coinquinata; altera, ut gangrenæ averteretur metus post peractam operationem.

Doctiss. Vir Paulus DE VALCARENGO R. Imper. Archiater Sereniss. Archiducissæ Mariæ BEATRICIS Estensis, per epistolam, salutiferum Cicutæ ulum mihi probavit; & *Celeb. Professor Bononiensis VERATTI*, cui primum de Cicutâ miseram Commentarium, meæ rescripsit epistolæ, ipsum, variosque alios ibi Medicos diversis in morbis adhibuisse Cicutam, bonumque in aliquibus vidisse eventum; & tandem *Cl. Carolus KRAFF, Regii Saxonie Principis ALBERTI, Ducisque Teschen Archiater*, varia egregia ex Cicutâ effecta *Tergesti* vidit, ubi plures per annos medicinam fecit. Ipse enim interdum dedit recentem Cicutæ succum linteo expressum, & jusculo, vel theæ potui admixtum; viditque tunc penetrantiores, promptioresque esse Cicutæ vires, quam in ejus extracto (54); & præter quamplurimas, quas notat, observationes, a Cicutæ decocto in vase clauso, & per cannulam plus minus longam vapore ejus excepto, & loco affecto immediate applicato, pulcherrimos vidit effectus in scirrhis mammarum tumoribus, glandulis subaxillaribus induratis, scirrhusa uteri, præsertim orificii ejus, duritie jam carcinomatosa (55).

VIII. Ex adhuc expositis salubribus Cicutæ apud varias Gentes viribus, quisque videt, non aliis nos egere testibus in tanta hac super re veritatis luce. Ita certe, fateor, evenisset, nisi extarent homines, qui ea,
quæ

(54) Apud STÖRCK lib. cit. pag. 233, 234. Ad virosum minuendum odorem, addidit citri electosaccar, vel corticis eiusdem syrupum.

(55) Lib. cit. pag. 237.

quæ ab aliis sunt inventa, inhonestorum verborum artificio contaminare contenderent, quemadmodum HIPPOCRATES scripsit (56). Princeps inter eos Cl. Vindobonensis Primarius Professor *Antonius DE HAEN* fuit, *Doctissimus* ceteroquin Vir, alienæ vero famæ contemptor, suæque nimium appetens, qui cum STORCKIUM ab eo odisset tempore, quo primum edidit *annum medicum* (57), statim ac vulgavit, probante, ac suadente Ill. SWIETEN, Cicutæ prima sua pericula, atque earum rerum, quæ superiore anno scripserat, oblitus (58), credidit ea, qua pollet ingenii acie, hac abrepta occasione, res suas feliciter perficere, ingenuumque STORCKIUM destruere, aliorumque opinioni detrahere. Agebatur de remedio

(56) HIPPOCRATES lib. *de arte*. Oper. tom. 1, pag. 2, num. 40, ad 50, cit. edit.

(57) STÖRCKIUS in primo *anno medico* scripserat se vidisse criticas miliares, & petechias; contra vero HAENIUS eo tempore contra totum medicum Orbem, & contra veros artis Magistros docere coeperat miliares, petechiasque criticas non dari, omnesque factitias esse, a perversa medendi methodo generatas. In omnibus *medendi rationis* Tomis, *Thes. de febr.* &c. hæc quæstio ventilata observatur; quorum decimo contra Cl. *Doctissimumque* PRINGLE insurgit, qui in altera, & tertia *de castrensibus morbis* editione animadversiones adversum suum systema adiunxerat. Non est res huius loci, nec placet me huic immiscere quæstioni. Quid de petechiarum, aliarumque exanthematum natura sentiam, variis editis opusculis exposui. Vidi enim, & notavi petechias natas ex perversa medendi methodo, ex morbi intensitate: vidi morborum initio exanthemata post purgantem, aut vomitorium evanescencia: vidi interdum veras criticas petechias diebus criticis erumpentes, symptomatum omnium remissione.

(58) In quarta *rationis medendi* parte, anno MDCCLIX edita, cap. VIII, scribit: *Helleborus, Phellandrium, Cicutæ, Solana varia, Belladonna, Hyoscyamus, & id genus alia nascuntur interno, externove usu, noxiæ Plantæ non esse &c.*

dio ex planta præparato, quam ignarum Vulgus præjudicata opinione venenum credebat: confusus ergo futili huic spei ubique percurrere, & Cicutam damnare coepit, & Professoris oblitus oneris, atque honoris, plures per menses ex Cathedra contra Cicutam tantum declamavit, eoque pervenit, ut toedio tandem affecti Auditores, apud Cel. *Medicæ Facultatis* perpetuum Præsidem VAN SWIETEN conquererentur, qui HAENIO hac super re silentium indixit (59). Nihilominus HAENIUS literas variis scripsit in locis, bellumque contra Cicutam re-crudit. Doct. TRALLES occultæ epistolæ lineas aliquot evulgavit, Medico *Celsissimi Principis* DE SULKOWSKY scriptæ, qua Cicutam ut ineptum damnabat remedium (60); & Ego in meo per *Italiam* itinere plures hujusmodi vidi literas, quibus contra Cicutam declamabatur. Extat pariter HAENII ad TRALLESIUM epistola de Cicutâ (61), cui *Alethophili* aliquot *Viennenses* necessariam vulgarunt prædictæ epistolæ elucidationem, lectu dignam (62), ubi HAENIUM fideliter expressum, fuseque confutos ab illo contra Cicutam dolos habemus; quamque nescio, quare ejus Amici, qui *Patavii* rursus curarunt suam edi epistolam, elucidationem pariter illam non edidere (63).

K

Ex

(59) Vide *Alethoph. quor. Vienn. Elucid. pag. 23.*

(60) *De insit. variol. vel admittit. , vel repud. argum. &c. quest. x. pag. 235. cit. edit. Epistolæ Hæni verba sunt: Candide fateor centum, ac decem experimenta a me capta ita me fefellisse, ut palam tester, nemini profuisse, plures in peius lapsos esse, eiusdemque continuato sub usu octo periisse, conclusi Cicutam ineptum esse remedium.*

(61) Edita fuit *Vindobonæ* anno MDCCLXV.

(62) Evulgata fuit typis De TRATTNERN *Vindobonæ* anno 1766. Vide §. 3, not. 33 tertiæ partis, pag. 64.

(63) Edita fuit *Patavii* anno MDCCLXVI.

Ex iis igitur & privatis, & editis, perque *Europam* disseminatis epistolis præcipue factum esse credo, ut multis inde in locis varii, re non bene perpenſa, aut HAENII ſiſi decipientibus verbis, adverſus Cicutam inſurrexiſſent.

IX. Primus, quod ſciam, qui ſcripſit, Cicutam, parva etiam doſi exhibitam, damnolaſſe, *Anglus* Chirurgus *Riccardus GUY*, fuit (64); & in *Italia* eodem pariter anno *Jacobus* de SCOVOLO *Patavinus* Profeſſor, licet ab interno Cicutæ uſu noxam nullam naſci viderit; affirmavit tamen, nullum ex aegris ſanatum vidiffe (65), quibus Cicutæ extracto opem ferre curaverat. *Phyſicus Provincialis* *LANGE Helmſtadii* diſſertationem edidit, qua reſert, ad drachmas duas dediffe per annum Cicutæ extractum, in ſcabie, amauroſi, cataracta, & glandularum obſtructionibus abſque ullo felici eventu: imo notat, varia ſuperveſſe mala iis, qui eam uſurparunt; proſtratum ſcilicet appetitum, acutos pectoris, urinariorum viarum, capitisque dolores, vertigines, tuſſim, corporisque maximam debilitatem (66); & *HIRSCHELIUS* proprio ſcripto confirmare pariter conatus eſt, Cicutam ineptam, imo noxiam, venenatamque plantam eſſe (67). *Eruditifs. TRILLER*, quamplurimis in libris naſtus occaſionem, contemptu ſummo de Cicutâ ſcribit (68); & Pa-

(64) *Practical observations on Cancers and disorders of the breast. London 1762.*

(65) In epiſtola ad Comit. RONCALLI PAROLINO. *Vide Medic. ab Europ. ſapient. reformat. 1762.*

(66) *De dubiis Cicutæ vexatis &c. Helmſtadii MDCCLXV.*

(67) *Obſervat. de hodiern. remed. Venenat., Mercur. ſublim. et Cicut. &c.*

(68) *Vide præſationem primi voluminis opusculorum medicorum, ac medico philologicorum &c. edit. Francoſ., & Lipſ. anno MDCCCLXVI. pag. xvi. Diſſert. de nociva canceri extirpan-*
di

& *Patavinus* Auctor præfationis, *HAENII* epistolæ ap-
positæ, ejus partes amplexus, scribere non erubuit, *de-*
lirium esse, quod quorundam mentem invasit de interno
Cicutæ usu (69). Cl. Vir in edito utilissimo, omnique
ex parte absoluto opere, Cicutam pariter dixit hominis
venenum, barbigerarumque pecudum alimentum, ut *LU-*
CRETIUS cecinit (70); & in libro nuper *Venetis* recu-
so, notatur, Cicutam interne ob venenatam indolem
nullo in morbo usurpari (71). Cl. *Anglus*, exque *Regia*
Societate, & *Londinensis* Xenodochii *S. BARTOLOMEI*
Chirurgus *POTT*, in edito de *hydrocele* libro, historiam
refert scirrofi testis, cui post *Solani* (72) absque lauda-

di ratione §. xii. eod. vol. pag. 73. Prefat. secundi voluminis
pag. 8. Epistol. dissert. de vera exanthematum miliarium differen-
tia ad Medicum *Cæsareæ Aulæ* *MOLINARIUM* vol. 2 pag. 322.

(69) In præfationis initio.

(70) *Ricerche Fisiche sopra il veleno della Vipera* di *Fe-*
lice FONTANA pag. 47 in *Lucca* MDCCLXVII. Confer hic *LU-*
CRETII locum §. iv. primæ partis expositum, pag. 5.

(71) *Supplemento al Dizionario di Sanità tradotto dal*
Francesce del Dotter Gio: Pietro FUSANACCI tom. iv, pag. 27,
in *Venezia* MDCCLXXI.

(72) *Solanum furiosum* nos *Belladonnæ* dicimus, *LIN-*
NAEVS, cumque eo Botanici recentiores fere omnes, *Atropam*
caule herbaceo, foliis ovatis integris. *Cel. GESNERUS* *epist.* lib. i.
cap. 34 ex succo baccarum *Solani* syrupum conficere docet, illiusque
parvum cochlear laudat ut efficacissimum remedium in dysente-
ria, fluxionibus, doloribusque. Cl. *Michael ALBERTI* *Solanum*
ut specificum remedium in curandis cancris commendavit in
Thesibus De Belladonna tamquam spec. in can. præf. ocul.
editis *Hale* 1739. *Groningensis* Professor *Tiberius LAM-*
BERGEN inaugurali in dissertatione *Groningæ* edita anno 1754,
ephemeridem sistit persanati carcinomatis usu *Belladonnæ*,
quod in proprio prius corpore, *GESNERIANO* more, expertus
fuerat, ab *Eximio HALLERO* *disp. præct.* tom. 2. pag. 1. in-
clusa. Dedit ipse scrupuli unius infusum hebdomadae spatio ;
in

bili eventu usum, frustra pariter adhibita Cicuta fuit (73); & quamvis alio simili pene morbo nihil pariter profuisset (74); notat tamen deinde internum, externumque sedulum Cicutæ usum per binos, & ultra menses scirrhus in teste, suppurasse tandem illum (75).
Cel.

in universam vero curationem siccæ plantæ drachmæ sex consumptæ fuere; & *Christianus Hendricus VAN JUCHEN* in *disser. medic. de Variolis, atq. action. miasmatis variolosi*, edita *Lugd. Batav. MDCCCLV*, cap. v, §. 11, pag. 43 ex observationibus *Friderici WINTERI* Medicinæ in *Academia Lugduno-Batava* Ordinarii Professoris, notat sequentia: *Belladonnæ pauca grana per menses aliquot sub infusi forma assumpta, non raro inveteratos glandularum tumores resolvunt, qui si a veris scirrhis differunt, a nemine saltem distingui possunt*: contra vero *Anglus Chirurgus GATAKER* inefficacem eius vim, imo noxiam in cancro, plurimis demonstravit periculis peculiari in libro, cui titulus *Observations on the internal use of the Solanum &c. London 1757*; eodemque anno *Cel. pariter Londinensis Chirurgus William BROMFIELD* in libro practicarum observationum *de Solano, ac Belladonna*. Cl. attamen *VANDENBLOCK* in periodico libro inscripto *Journal de Medicine, Chirurgie &c. tom. xiv. edit. anno 1761* probat *Solani vires*, & notat, *Cicutam præferendam esse Solano*, dum in cancro putredo, aut gangrena adest; contra vero ubi corrodens extat acrimonia, & fungosa caro excrescit *Solanum Cicutæ anteponendum*. Plantæ dosis est gran. 1. aut 2, quæ infunditur in unciis quatuor, vel quinque aquæ fontis, dictaque quantitas diebus singulis mane ieiuno ventriculo sumitur. Propria experimenta non habeo; quis autem plura desiderat adeat *Doct. CRANTZ mater. medic. tom. 3, class. secund. venenor. stup. pag. 55 ad 57 cit. edit.*

(73) *Treatise on the ruptures and hydrocele cas. 17, pag. 120, London 1767.*

(74) *Loc. cit. cas. 18, pag. 122.* Adhibita fuit Cicuta, deinde et *Solanum*; a Cicuta vero nihil expertus fuit *Æger incommodi*, *Solanum* contra illum summopere turbavit. Quoniam morbus a Gallica oriebatur lue, mercuriales litus tandem illum depulerunt. Vide pariter *cas. 41. pag. 298, & pag. 293.*

(75) *Loc. cit. cas. 43, pag. 302, 305.*

Cel. Vir Jo: ASTRUC Galliarum Regis a consiliis Medicus, & si scripsisset Cicutæ extractum interne diebus singulis ad triginta grana sumptum nullum gravem produxisse incommodum, imo fuisse valde mitigatos cancri dolores, & imminutum tumoris volumen (76); in posteriori tamen ejusdem operis edito volumine, notat, *incassum pluries in scirrhis, atque cancris Cicutæ tentata, ejusdem remedii inutilitatem cognovisse Clinicos* (77). Cl. olim MORGAGNI Discipulus Jo: Verardus ZEVIANI, Medicus nunc Veronensis, nuper, postquam affirmavit Cicutam veneficam esse, addit, melius esse in cancris ab ea, aliisque remediis, ut *Belladonna, Sublimato corrosivo*, abstineri, quæ quamvis parca data dosi, & prudentia, veneficas suas qualitates explicant, & necant, quemadmodum plura exempla ipse vidit (78).

§. X. HÆC sunt, quæ de Cicutæ variis editis libris, varii in medium protulerunt Medicinæ Scriptores; unde patet, Medicos, qui Cicutam adhuc non ministrarunt, incertos hærere, quid de illa sit affirmandum; præsertim si ii animadverterint Celeberrimorum, optimeque de Medica Republica meritorum Virorum inter se opiniones non consentire. Fateor, & notavi quoque, me in eadem olim fuisse navi (79); at vero diuturno remedii usu, varia Auctorum lectione, ac longa meditatione, verissima esse PLAUTI verba sum expertus (80)

Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem:

Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, plane sciunt.
inde.

(76) *Traët. de morb. mulier.* a Gallico sermone Venetiis Latine versus part. I, lib. 2, cap. VII, pag. 226 Neapoli MDCCLXIX.

(77) *Oper. cit. part. 2 lib. IV, cap. VII, pag. 46.*

(78) *Dei morbi purulenti del corpo umano &c. part. 2, cap. XII pag. 17, Verona MDCCCLXXI.*

(79) Vide §. XXII. primæ partis, pag. 29, & 30.

(80) *Trucul. act. 2, scen. VI. vers. 8, & 9, edit. Colonia Allobrogum anni MDCXXII, pag. 887.*

indeque novi, id Cicutæ accidisse, quod statim temporibus aliis contigit remediis. Quis enim ignorat quid de *Magnesia nitri*, & olim, & nuper scriptum sit (81)? quid de *Stibio fixo* (82), *Kermes minerali* (83), *Cinnabari*

(81) Cel. HUNDERTMARK quamplurimos enarravit, qui *Magnesie* usum summopere celebrarunt; & deinde *Scotus Medicus Joseph KLAKE* in *diff. de humor. acid. a cib. ort.*, & *magn. alb.* edita *Edinburgi* 1754 quammaxime illam laudat. Contra vero NEUMAN in *prælect. chim. part. V.*, & GMEZLIN in *diff. de Botan.*, & *Chem. ad prax. medic. appl. Tübingæ* 1757 contra eius in praxi usum scripserunt. Vide CRANTZ *mater. med. tom. 2, pag. 102*, TRILLER *dispens. univ. part. 2, pag. 391* cit. edit. Nuper declarationem vidi in *Anglia* editam, ubi *Magnesie* laudes exponebantur, ægritudinesque, quibus prodest, enarrabantur.

(82) Vide librum *Galli Medici Guidi PATINI*, cui titulus est *La Stimmimachie, ou le grand Combat des Medecins modernes touchant l'usage de l'Antimonie a Paris* 1656, ubi *Batavorum, Gallorumque* medicorum iurgia, ac lites pro *stibio* superiore seculo natas narrantur. *Stibium* paratur ex *Antimonio* cum tripla *nitri* copia combusto, & massa alba, dura, quæ post refrigerationem remanet, crucibulo exempta teritur in pollinem, & summum est remedium ad spissitudinem pituitosam, & inflammatoriam resolvendam; nostris vero in officinis abluitur omne salinum affusa pluries fervida aqua, donec superest combusta sola calx *Antimonii*, & tali asservatur modo. Saepius incassum contra receptam praxim cum summo Chemico, ac Medico BOERHAAVIO clamavi, quod non opus est tanta cura, ut sollicite liberetur nitro fixante hoc *Stibium* diaphoreticum: non facit anxietates, nauseas, vel vomitus, sed benignam stimulationem, & plus mali metuendum est a calce abluta, iners, noxia, carens omni actiuo, carens omni bono, quod prius adhaerebat. Vid. *Elem. chem. tom. 2, proc. CCXVII. & CCXVIII.*

(83) Quamvis superiore seculo Jo. Ridolfus GLAUBER Cel. *Amstelodamensis* Chemicus, PARACELsus sui temporis dictus, & LEMERY editis operibus multas descripsissent *Antimonii* præparatio-

bari (84) , *Mercurio* , eiusque variis præparationibus ,
Æthio-

tiones plus , vel minus huic remedio similes ; usus tamen hujus remedii in Medicina ineunte hoc seculo in *Gallia* invaluit , & *Kermes* appellatum fuit a coloris similitudine cum *Kermes* vegetabili . Primo *Carthusianorum* pulvis dicebatur , quia *Carthusianus* quidam Pharmacopola F. *Simon* a quodam Chirurgo *LIGERIE* dicto *Kermes mineralis* præparationem cum accepisset a *Germano* Pharmacopola Cel. *GLAUBERI* discipulo ei communicata , & cum mirabilem ex ejus usu effectum vidisset in sui ordinis Monacho pectoris morbo affecto , a Medicis pro desperato habito , ideo remedii fama divulgata fuit , & *Carthusianorum* pulvis dictus fuit , quia ea tantum vendebatur Officina . Dux *ORLEANS Gallie* Regni *Regens* prospero rerum eventu permotus anno 1720 , dato pretio , *REGIS* nomine , a memorato *LIGERIE* remedii præparationem acquisivit , ac pro publico bono evulgavit , cui nomen dedit *Pulveris Alkermes* , aut *Aurifici mineralis ad mentem GLAUBERI* . Vide *Encycloped.* tom. IX. art. *Kermes mineral.* pag. 98 , & 99 , citat. edit. , & *Dictionnaire de Chym. &c.* tom. I , art. *Kermes miner.* pag. 610 , a *Paris* MDCCLXVI. Multos habuit hoc remedium inimicos , & varia de ea dicta sunt , uti videre est in *act. Academ. Scient.* anni 1720 ; at deinde omnes pene *Europæ* Medici illius laudarunt usum , præcipue in suppressis revocandis sputis in pleuritide , & peripneumonia , inter quos nominare sufficiat Cl. *SWIETEN* . Vid. *comm.* ad *BOERHA. aphor. comm.* ad §. 866.

(84) Contra omnes nervorum affectiones ab omni tempore laudatus summopere fuit , & utilia ex ejus usu in praxi effecta singulis observamus diebus . Verum *CARTHUSER* in *diff. de Cinnab. inert. medic.* , *HUNDERTMARK* in *diff. de mercur. viv. cum salib. mixt. summ. in corp. human. vi* , eiusque cum *sulph. laxius* , vel *arctius coniun. virt. in idem nulla* , *Lipsiæ* 1757 ; & præter alios *TRALLES* in *gel. opusculo examin. absorb. rigor.* , *Cinnabarim* ut iners remedium damnarunt . Speciosius eorum argumentum est , quod nostris non solvatur humoribus ; sed revera non est hæc propria huius loci inquisitio . Quis plura desiderat adeat *TRILLER thes. phar. univ.* part. I , pag. 29.

Æthiope scilicet *minerali* (85), & nuper de *Sublimato corrosivo* (86), & ut alia quamplurima præteream, de
Cor-

(85) *Anglis* debetur usus *Æthiopis mineralis*, illumque quammaxime laudarunt in viscerum omnium obstructione. In *Germania*, præter alios, SCROMMIUS proprio scripto de *æthiope minerali*, edito *Altdorffii* anno 1721 celebrat illum in viscerum cuiuscumque generis, glandularumque inveteratis obstructionibus. At Cel. BOERHAAVIUS (cuius deinde vestigia sequuti fuere CHARTUSER *fund. mater. medic. part. 2, sect. 16, cap. 4*, & GMELIN in laudata superius diss.) inertem eius deprecavit vim, nam *datus intra corpus non valet vasa absorbentia venosa, vel chyliifera, vel lymphatica ingredi, sed recta tantum per fistulam intestinale propulsus, si fortunato operatur, vermibus forte necatis ano exit*. Vide BOER. *elem. chem. oper. chim. part. 3 in fossil. process. CCI, pag. 272 cit. edit.*

(86) Ab annis retro duodecim de hoc remedio data occasione scripsi in *comm. ad part. I ration. medend. Cl. DE HAEN* editis *Neapoli* anno 1762, *pag. 245, & seq.*, ubi, post brevem huius remedii historiam, quam hic repetere inopportunum fore duxi, notavi, *vidisse ab eo tumores Venereos resolutos, & plures alios ea methodo observasse casus Virorum a desperatis Venereis morbis curatorum, quibus nihil mercuriales litus profecerant*. At deinde novi Cl. ceteroquin Viros contra eius usum insurrexisse, præcipueque in *Gallia*, ubi MALOVIN in *Chem. medic.*, & Cl. POMME in *Traite des affections vaporeuses* acriter contra internum *Sublimati corrosivi* usum scripsere, forsan, ut credo, quia mercurialibus litibus nova methodus adversabatur, tam *Gallis* lucrosa Medicis. Verum ea tandem Regione probus Vir *Beque de PRESLE* fausto rerum eventu permotus, proprio scripto, cui titulus *Memoire pour servir a l'histoire de l'usage interne du Mercure sublimé corrosif a Paris 1764*, illum suo textit præsidio. In *Italia* Joannes a BONA, Cl. nunc *Patavinus* Professor, illius probavit usum in *Histeria aliquot curationum mercurio sublimato corroderenti perferatarum*, edit. *Veronæ* 1758; & Joannes CALVI *Pisane* Universitatis Professor in libro, cui titulus est *Ragionamento sopra l'uso medico intorno del mercurio sublimato corrosivo*, in
Cre-

Cortice Peruviano (87) ? quapropter mirum non est , si ipso in ortu *Cicuta* , inque ejus in Medicina instauratione , tot nacta sit , omnibus fere in Regionibus , Adversarios .

§. XI. QUAMVIS huc usque exposita & ipsa meridianae luce clariora sint ; reticere tamen piaculum foret , multoties & me expertum esse , *Cicutam* multis in morbis nihil contulisse , etsi diebus singulis ejus dosim auge-

L

ri

Cremona 1762 , postquam demonstravit interne datum fuisse a *Josepho* SCHMIDS , qui floruit aono 1640 , a BONETO , BLANCARDO , BOERHAAVIO , aliisque , plures deinde recenset historias , quæ ejus confirmant salutarem usum . Prætereo ea enarrare , quæ de salutari ejus effectu *Angli* Medici notarunt in *Medical observations and inquiries by a Society of physicians in London* vol. 1 , & 2 , deinde *Viennenses* , de HAEN scilicet , & LOKER ; tantumque afferam Cel. SWIETENII epistolæ partem ad me datæ die 7 *Octobris* anni 1763 , ubi post multa de scirrhus liberam deglutitionem impediēte , & de opio , de mercurio sublimato pro sua erga me humanitate , scripsit : *Mercurii sublimati usum tutum esse , illis cum cautelis , quibus utor , & quas candide descripsi , certus sum , imo certissimus .* In *Nosocomio Viennensi* , ad hunc morbum curandum destinato , curatorum numerus quinque millia superat : numerosi curantur sparsim a Medicis eodem remedio . In Italia pari modo succedere *Egregius Medicus Bona tractatulo edito confirmavit . Angli utuntur feliciter eodem remedio , feliciter aucta etiam dosi .* Ediderunt Medici Londinenses duos tomos , quibus titulus est , *Medical Inquiries and observations Anglica lingua scriptos , qui numerosos ejusdem remedii successus continent .* In Hispania successisse novi , & in illo Londinensium Medicorum libro legitur in tom. 2 epistola quam scripsi , ubi plura habentur . Hæc omnia deinde in postremo commentariorum in BOERHAAVII aphorismos volumine mire ornavit , & confirmavit , quæ legi merentur . Vide *comm. ad §. 1477 tom. 10 , pag. 149 , ad 156 , Neapoli MDCCLXXII.*

(87) Nolo ea , quæ abunde dixi , denuo repetere ; quapropter vide a me dicta *comm. ad part. 1 Cl. DE HAEN pag. 120 , ad 141.*

ri curassem, ejusque usum ad plures menses, imo ad annum usque solidum protraxissem; quin etiam in Ægroto viscerum obstructionibus affecto, a Cicuta ipsa natam observavi febrim, tum & ventris dolores, & alvi profluvium; neque taceo quandoque Cicutam parum, aut nihil lævaminis Infirmis attulisse; & plus vice simplici parvam Cicutæ dosim Ægrotos tolerare non potuisse; quod & aliis evenire remediis Medici non ignorant, unde coactus fui ad alia confugere, ut morbo occurrerem. Notavit hoc idem STORCKIUS in editis de Cicuta libris, & laudatus LEBER (88); & lætus Ego met comperi, recte loquentem naturam observasse, & descripsisse candidos, doctissimosque Viros. Tandem propriis experimentis didici, in exuccis corporibus, Cicutam ut plurimum illorum turbare corpora, nisi copiosis aquosis emollientibus potionibus societur. Hæc candide notavi, ut omnibus innotescat, me non affirmare, cunctis in scirrhis, aliisque in morbis, quibus Cicuta indicatur, securum, certumque esse remedium; nam dantur particulares corporum constitutiones, quæ huic, vel illo adversantur, quamvis innocuo remedio; dantur similes morbi, qui subjectis quamplurimis hoc, aliis illo debellantur remedio; & extant tandem, qui pene incurabiles sunt, uti antiquati scirrhusi tumores. Longa observatione edoctus affirmare possum, illos Cicutam scirrhusos tumores resolvere, dum a materia iis determinatis in locis stagnante, vel ex generali fluidorum vitio deposita, illarum partium structura destructa non sit; nam si ita se res habuit, Cicuta interne, & externe tædioso quamvis opere, & longo temporis spatio adhibita nihil utplurimum profuit, binisque tantum in casibus summa, qua pollet resolvendi vi, in benignam suppurationem redegit tumores: quapropter non specificum

cum universale remedium eorum morborum, quibus commendatur dici volo, sed in parvo eorum certissimorum remediorum numero, quæ medicina possidet, illam repono, & quæ Medicum nobilitant, ut dixit HELMONTIUS. Mercurius in Gallico commendatur morbo, ejusque vim enervat, in Gangrena a generali fluidorum vicio, comatosis in febribus, aliisque periodicis, putridisque Peruvianus cortex; tamen certissima, ac pene dicam divina bina ista Antidota fallunt interdum; quid mirum itaque si Cicutæ id etiam accadat? & Ægri, quia non omnes convalescunt, non idcirco nulla medicina est, quemadmodum TULLIUS scripsit (89); quadere in Medicorum memoriam axioma illud revoco, quod debet esse proportio inter causæ morbificæ magnitudinem, & inter virium medicamentorum efficaciam.

§. XII. POSSEM tandem, ut penitus everterem Anticicutariorum clamores, aliud in medium validissimum afferre argumentum, deductum ex majori numero Cel. Virorum, qui Cicutam longe pluribus probant felicibus eventibus, quam, qui uno, vel altero exemplo damnant; at ne longioribus ambagibus Lectorem teneam, præter ea, quæ superius dixi, illud tantum referam, quod Cel. CRANTZ notat (90), non omnibus scilicet in officinis adhibitas Cicutas easdem esse, & loca extare, quibus Cicutæ aquatica GESNERI in officinis recepta est, quæ res summopere notari meretur, quod sic graviter in salutem proximi, si unam alteri substituat peccare, & Medicus, & Pharmacopæus possent (91).

L 2

§. XIII.

(89) De natur. Deor. lib. 2, cap. 4. Oper. omn. in usum Delphini tom. 2, pag. 557, Genevæ MDCCXLIII.

(90) Mater. med. tom. 3, pag. 58.

(91) Loc. cit. pag. 59.

§. XIII. ATQUE hæc de Cicuta inter permolestissimos animi motus raptim scripta, sint satis; sique hæc ad multorum imperitorum Medicorum animos convincendos non sufficiant, qui *vitam regunt fortuna, non sapientia*, ut cum THEOPHRASTO apud TULLIUM loquar (92), suo quisque utatur jure; unicuique enim liberum est ea uti, vel non, hinc pacata mente fero, si illis, quæ scripsi, displicuerint; atque

*Hæc quoque, quæ dixi, Judex mirabitur æquus;
Scriptaque cum venia qualiacumque legat (93).*

EPI.

(92) *Tusculanar. lib. 5, cap. 9. Oper. omn. &c. tom. cit. pag. 460.* Hic est ille THEOPHRASTUS *Eresius*, ARISTOTELIS Auditor, quo mortuo, scholam Peripateticam rexit. Moritur *Olymp. 123, anno 3, ætatis suæ 85.*

(93) OVIDIUS *lib. 1, eleg. 1, vers. 45. Oper. omn., tom. 3 cit. edit.*

EPISTOLA

DE NEAPOLITANA EPIDEMICA FEBRE

ANNI MDCCLXIV.

VIRO CELEBERRIMO, DOCTISSIMOQUE GERAR-
DO L. B. VAN SWIETEN, CÆSAREO
ARCHIATRORUM COM. &c. &c.

JOANNES VIVENTIUS
S. P. D.

E Longo itinere, Medicinæ Practicæ gratia insti-
tuto in Patria, redux, quatuor post menses mihi
redditæ sunt tuæ literæ; & quamvis gravioribus
defatigatus curis, tamen mandatis tuis obtempe-
rans, omni abrupta mora, ea, quæ diversis car-
thulis notavi circa morbi nostri naturam ex variis
Auctoribus deprompta, dum ferox sæviebat morbus, in
ordinem parvo temporis intervallo digessi, typis manda-
vi, tibi, Vir Doctissime, submissee nuncupo: ut si
ad epidemici nostri morbi indolem, naturam, curatio-
nemque divinandam erravi, magnam velis sententiam
ferre tuam; & (1)

*Quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit,
Incipiam*

Et si monente HIPPOCRATE ad vulgarium morborum
cau-

(1) Æneid. lib. 2, vers. 11.

causas dignoscendas, aeris conditiones quænam sint, & quibus temporibus, ac regionibus magis, aut minus contingant, considerandæ sint (2); & ut SYDENHAMIIUS docet, variæ sint annorum constitutiones, quæ neque calori, neque frigori, non sicco, humidove ortum suum debent, sed ab occulta potius, & inexplicabili quadam alteratione in ipsis terræ visceribus pendent, unde aer ejusmodi effluviis contaminatur, quæ humana corpora huic, aut illi morbo addicunt, determinantque (3); neutrum tamen de eo, quo Neapolis, Campaniæque reliquæ omnes fere Urbes, aliæque hujus Regni Provinciæ, epidemico oppressæ fuere morbo, dici potest; quoniam perspicuæ fati occurrunt causæ, ferocem, tetrumque morbum producentes, quæ & meo judicio ad strenuas tres fati reduci possunt. I. Ad ingentem corrupti frumenti copiam exteris ex oris adductam, ad annonæ gravitatem sublevandam. II. Ad famem, qua tenuioris fortis homines vexati fuerunt, & absona, & corrupta alimenta devorare coacti. III. Ad animi pathemata summa, quibus omnes, perpetuo rerum in deterius ruentium metu cruciabantur.

I.

Panicum veterem, hordeumque corruptum in panem redactum Julius CÆSAR gravem Massiliensibus obseffis attulisse pestilentiam, refert (4), idque præsertim exercitibus pestis sæpius causam fuisse, apud quamplurimos alios legimus Historicos. Hujus seculi anno 1737 Vi-
tembergenses Cives a pane ex corrupto frumento parato,
in

(2) Oper. Sect. VII, De morb. vulgar. lib. IV, n. 38 pag. 1138 edit. Foessii anni MDCLXII.

(3) Obser. medic. sect. I cap. II.

(4) Comm. bell. civil. lib. 2, cap. 22 pag. 636, edition. Lugduni Bat. MDCCXXXVII.

in deliria, soporosos affectus incidisse, in gestarum rerum diarium relatum reperio. Inter morborum causas in Populo, corruptum frumentum enumerari video a Doct. TISSOT (5), & malignarum febrium esse causam, ex ipso pariter didici (6). Frumentum obsoletum anno 1557 *Delftis* pestem produxit, notante FORESTO (7), hisque similia exempla in epidemicarum constitutionum Scriptoribus passim occurrunt. Qui ad amyllum conficiendum succum ex macerato, & corrupto frumento nudis pedibus exprimebant, observavit Celeb. RAMAZZINUS (8), *quamvis sub dio id facerent, tam gravem tamen esse odorem, qui ex spumante illa materia exhalabat, ut qui pedibus eam premebant, ac superstabant, nec non servulæ, quæ manibus materiam illam pressam colligebant, ut inde succum Sole exiccandum elicerent, de capitis dolore valde conqueri, nec non de gravi respirandi difficultate, tussi molestissima, ut opus aliquando cogerentur intermittere, ni suffocationis periculum subire voluissent.* Videtur igitur ex pane corrupto frumento parato, cacochymiam putredinosam acrem generatam fuisse, ex qua bilis corruptione nata, potens prima nostrarum epidemicarum febrium causa intelligitur. Bilis enim Te, *Vir Doctiss.*, docente, *omnium humorum citissime in putredinem vergit, hinc simul ac quid putridi in primis viis nascitur, mox bilis mutatur* (9). Illud autem, quæ sunt a me hætenus observata, confirmat; quod in Claustris Virgines, & quibus boni fuit copia frumenti, a morbo immunes fuere.

Plu-

(5) Avis au Peuple sur la sante tom. 1, chap. 1 §. 11, pag. 45, 46, a Lyon MDCCCLXIII.

(6) Oper. cit. tom. 11, chap. XVII §. 244, pag. 310.

(7) Obs. lib. VI. obs. 9.

(8) De morb. Artific. cap. XXIII.

(9) Comm. in Boerh. aph. de cogn., & cur. morb. comm. ad §. 85.

Plura alia Cl. Virorum testimonia in medium hic afferre potuisssem, ut primam epidemici nostri morbi causam ulterius confirmarem: at pauca usque adhuc exposita, satis, superque Tibi sunt, *Vir Doctiss.*, qui omnia penitus introspicis, ut inde colligas asserti veritatem.

II.

Fames, ait HIPPOCRATES (10), *plurimum potest in hominum natura, tum ad imbecillitatem, tum ad mortem inferendam*; & GALENUS (11) *ex longiore inedia, acerrimis, acutisque febribus corripit homines* affirmat; & alibi pestem describit ex fame ortam (12). Ex commeatum inopia Galli sub BRENNO Duce, inter destructæ Romanæ Urbis muros pestilentiam passi sunt, referente PLUTARCHO (13); nam Camilli terrore frumentatum ire arcebantur: & in vita DEMETRII, & ANTONII ex fame etiam aliquoties pestilentiam natam fuisse refert (14): & in vita CÆSARIS in castris suis milites ex simili causa pestilentiam fuisse expertos. Obseffa a VESPASIANO Hierosolyma, ex fame pestilentiam ortam fuisse apud JOSEPHUM legimus; omnia enim, absque discrimine necessitas mandere cogebat: itaut Nobilis fœmina fame urgente filium suum comedit (15). Inter castrensis Gallorum febris causas anni 1742, rerum penuriam enumeratam video

(10) Oper. sect. I. *De prisc. medic.* num. 10, pag. 11 cit. edit.

(11) Meth. medend. lib. 8 cap. 2 pag. 50 versa. Lib. 6 class. Venet. apud Junct. MDL.

(12) De cib. bon., & mal. succ.

(13) Græcor. Roman. Illustr. Vit. tom. 1, Vit. Camill. Lugdun. MDLX.

(14) Oper. cit. tom. 2.

(15) De bell. Judaic. lib. 6, cap. III n. VII pag. 381, 382 Oper. tom. II not., & vers. Jo: Hudsonii, Amstelodami MDCCXXVI.

video ab *Antonio Josepho* SCRINCI (16). Morborum publice grassantium causæ, præ aliis, pravi ab ÆGINETA recensentur cibi (17). SENNERTUS a pravis alimentis natam fuisse febrem, scribit, anno 1566 inter MAXIMILIANI II Imperatoris copias in Pannonica expeditione contra SOLIMANUM (18). Prava alimenta, præter alia, epidemiæ ruralis *Mutinensis* anno 1690 fuisse causam, apud Celeb. RAMAZZINUM habemus (19); & Tu Ipse, *Vir Doctissime*, in absolutissimis ad BOERRHAAVII aphorismos commentariis ex VAN DER-MYE notas, quod *dum in Obsidione Bredana fame pressi Incolæ, impuro victu uterentur, saevissima pestis grassabatur, interimque Regius exercitus, qui hanc Urbem obsidebat omnibus ad vitam necessariis instructus, a dira hac lue immunis erat* (20). Non mirum itaque ex dictis videtur, famem, absona, & corrupta alimenta ad epidemicum nostrum morbum producendum pariter confluisse. *Post longam famem, tandem iterata corporis actione, humores fiunt inutiles ex mutata indole, seu ineptitudine ad functiones sublevandas, ut docet Celeberrimus GORTER, Russus olim Archiater* (21): quapropter deficit necessaria humani corporis partium nutritio, cum ipsis non restituatur id, quod continuo ex eis deperditur, & e corpore foras per sudorem, insensibilem perspirationem, urinam &c. eliminatur: constat enim, neque Te latet, *Vir Amplissime*, ex Physiologicis, humanum corpus in perpetuo consumptionis statu esse.

M

Si

(16) De febr. malign. castr. Gallor. §. 11, edit. Prag. 1742.

(17) Lib. 11, cap. xxxv.

(18) De febr. lib. 4, cap. 14.

(19) Oper. omn. tom. 1, pag. 124, edit. Londin. MDCCXLII.

(20) Comm. ad §. 584.

(21) De insens. persp. aph. CCXVIII.

Si talia supra descripta fame pressa corpora ponamus, absorta, & corrupta alimenta ingurgitasse; alia subinde causa eruitur, dicta superius confirmans. Nam si pravæ conditionis cibi difficillime in sanis, robustisque corporibus digeruntur, & in bonorum fluidorum naturam transmutantur, magis id eveniet in corpore fame tabescente, & debili, ex deficientia, & sana aptitudine humorum ad chylopoiesin concurrentium, & ex debilitato partium tono; producebatur itaque *defectu mitis nutrimenti, atque attritu continuato*, docente Acutissimo GAUBIO (22), *salium, atque oleorum in humoribus summa acrimonia, volatilis, putrida, rancida, pestifera*, epidemicum inferius describendum morbum efficere valens.

III.

Animi pathemata tertiam epidemiæ efficientem causam constituimus. Fuerunt & sane continuo ipsis vexatæ Gentes. Vix tertia frumenti pars in panem redigebatur. Deerant legumina, ex quibus pauca ad emptorum libitum exponebantur. Factum itaque, ut nunc hic, nunc illic populares tumultus exorirentur; & nec dum priori composito tumultu, alter ex altero exoriebatur. Claudabantur illico officinæ; quisque dulces videre suos, ac sua defendere festinabat. Ubique sæminei gemitus, atque ululatus, puerorumque ploratus. Amicorum numerus, vel mortis, vel præcipitis absentiae causa quotidie minor. Quavis via, quacunque hora omni ex parte, *Sandissima* occurrebat *Eucharistia* cubantibus per plateas non paucis, pessime ægrotantibus. Undique VESPILLONES mortuos colligebant. Quis autem in tanta rerum per-

mu-

mutatione, ac moerore, intrepidum animum, securamque hilaritatem servare potis erat?

Plura extant apud *Scriptores* exempla, quibus evincitur animi pathemata summa morborum acutorum fuisse causas. RIVINUS affirmat, homines in *Lipsiensi* peste anni 1679 morbum a terrore contraxisse (23). Joannes MATTHESIUS pestem describit natam, & progressam per pavorem, & consternationem (24). Bihorii spatio ex peste extinctum fuisse hominem post insignem terrorem, lego apud Cl. Scriptorem (25). Ex terrore, & metu in febrem malignam rusticum incidisse vidit Simon Paulus HILSCHER (26). Malignos morbos natos esse ex imaginario pestilenti contagio, habetur apud KUNDMAN (27). Ex terrore BAGLIVUS, refert, multos in malignarum febrium initio perire (28), alioque in loco in Urbibus obsessis malignarum febrium esse causam, statuit (29; & RIVERIUS in castris, Urbibusque obsessis non ex impuro victu tantum, aut cadaverum foetore, quam ex terrore pestem nasci, affirmat (30). Pestis excogitationem, timorem, & terrorem inter ejus causas adnumerat SENNERTUS (31). Pestis pavorem, pestem creare, HELMONTIUS dixit (32). Tristitiam vires mi-

M 2

nue-

(23) De peste, pag. 30.

(24) Cens. diff. medic. quest. 36.

(25) Recueil sur la peste, pag. 244.

(26) De febrib. malign. in region. *Roembildensi* a mens. Decembr. ann. 1740 ad August. 1741 grass. §. XVIII, Jena 1741.

(27) Pag. 224, 225.

(28) Prax. lib. 1.

(29) Loc. cit.

(30) Oper. omn. De febre pestilenti, pag. m. 105.

(31) De febribus lib. 4, cap. 14.

(32) In Cap. ort. imag. morb.

nuere, probat ROBINSON (33), francere appetitum, SCHELAMMERUS (34); & DIEMERBROEKIUS celebris de peste, & oculatus Scriptor, notat, nullum majus contra pestilentiam esse consilium, quam animo esse forti (35). Plura huc spectantia exempla videri possunt, ut brevitati studeam, apud Marcellum DONATUM (36). Danielem LANGHANS (37), Cel. MURATORIUM (38), aliosque.

Propius tamen ad rei veritatem accedimus, si cum SANCTORIO homines moerore, & tristitia pressos, levius perspirare, ponderosioresque fieri ponamus (39); unde id, quod excerni debuerat, retentum, in putredinem vergitur. Demonstratur in Physiologicis, humano in corpore nullum inesse humorem, quin mora in loco calido non corrumpatur, & ex miti in venenatam indolem non transmutetur. Perspirabile igitur retentum, mora, & calore corrumpi necesse est; hinc putridæ materiæ multa collectio; exque hoc putrido, & acri stimulo, docente Celeberrimo GORTER (40), *solida magis agitata, attritu frequentiori calorem excitant, calidasque ægritudines*. Si itaque ex antedictis constitit, summis animi pathematibus nostros vexatos fuisse Cives, patet satis ratio, cur, & animi summi motus sint a nobis inter epidemiæ causas adnumerati.

Ex-

-
- (33) Food and discharges, pag. 77.
 (34) Pag. 176.
 (35) Lib. 2 de peste.
 (36) Histor. medic. mirab., lib. 3, cap. 13.
 (37) De consens. part. §. XL. XLI, XLII.
 (38) Del Governo della Peste, lib. 2 cap. 1. Opere minori tom. 10, pag. 74, in Napoli MDCCLX.
 (39) Aph. 60.
 (40) De minut. pesp. cap. XII. §. XLVI.

Expositis huc usque causis epidemicum nostrum morbum producentibus, una mihi est hic potissimum adnectenda causa, quam libet causam epidemiam spargentem appellare. Fuit ista, *Vir Doctissime*, Pauperum multitudo summa e longinquis Regni Provinciis stipem emendicantium hic, & per proximas Civitates; quorum alii itinere fessi, fame vix ossibus hærentes, deliquiis prehensi, huc, illucque concidebant, nunc vere animam agentes; alii sordidis induti vestibus, turmatim per vias, perque plateas errantes, foetorem maximum spargebant. Qui in *Coenobiorum* vestibulis panem iis ministrabant, tandem morbum contraxerunt, a quo interficiebantur, omnisque medela incassum iis applicabatur. Affinis huic, causa fuit pariter illa, quæ morbum causabat Infirmorum familiaribus, præcipuæ illis, quibus angusta res domi erat, humilioribusque in locis plures simul habitabant.

In Antiquis, Recentioribusque Scriptoribus, infinita extant testimonia malignarum febrium ex foetore productarum. Celeberrimus PRINGLE multa collegit huc pertinentia Tibi satis, *Vir. Cl.*, nota, unde ea hic recensere nimis operosum fore duco (41).

Ex omnibus superius enarratis, aperte credo me demonstrasse, *Doctissime* GERARDE, generatam fuisse ex enumeratis causis materiam morbi effectricem. Materia isthæc sensim in corpore accumulata quievit diu, nec actuosam indolem acquisivisse observavimus, nisi ineunte *Majo*, quo aeris calores effervesce cæperunt. Non hic morabor theoriam caloris aeris externi exponere, contenta in animalium corporibus, & corpora ipsa ad putredinem disponentis, nec pariter caloris ipsius vim in putrefactione acceleranda iis corporibus, quæ ex sua natura

(41) *Malad. de Armées*, Part. III, ch. VI.

tura ad putredinem sunt prona; quapropter ea omissa; ad morbi historiam exponendam transeo.

Prehendebantur Infirmi inappetentia summa, & obtuso capitis dolore, turbulentis somnis sociato, quibus post tres, aut quatuor dies, parva ut plurimum phelgmaticis, & macilentis, violenta junioribus superveniente febre, mutabatur in nauseam inappetentia, vomitu interdum verminoso sociata, aut cardialgia, & maximo capitis dolore. Lingua in hoc morbi primo stadio humida erat, albo tamen muco velata, urinæque parum a naturali mutata. Pallida erat facies, lubrica, & verminosa aliquibus alvus, adstricta aliis. Enarrata symptomata, febrem putridam verminosam manifeste demonstrabant, illæque affinem, quam Celeberrimus MARSIUS describit grassatam fuisse in prima *Budæ* obsidione (42). Curativam indicationem, eo dirigendam esse judicavi, ut idoneis remediis vermes expellerem, putridumque profligare. Intelligebam satis, quomodo ex vermium, & putridæ materiæ præsentia nausæ causarentur, & ex irritatione plexi coronarii stomachici ex pare nervorum dicto *vago* efformati, qui juxta duræ matris laterales sinus oritur, caput a primo morbi stadio in consensum trahebatur, & turbulenti inde somni primum efficiebantur, dolores deinde capitis; & ex vermium in intestinis præsentia intelligebam pariter, cur irritatione aliquibus adstricta alvus erat, lubrica aliis; & cur putredine non correctæ, & cum vermibus foras simul expulsa, inflammabantur tandem intestina, delirabant Infirmi; & ex intestinalium nervorum affectione convulsionem, & mors tandem superveniebant: & quamquam post tot Clariss. Virorum observationes, adhuc sub judice sit, vermium humani corporis generationis causa; non improbabile tamen eo, quo versabamur casu, judicavi,

cavi ; illos ex infectorum ovis originem trahere , absonis , & corruptis alimentis in corpus delatis , cui alimenterum conditioni infecta ova frequentius deponunt . Qua de re , quibus febris magna erat , detracto primum sanguine , præscribebam omni semihora cochlear *oxymellis simplicis* , cyathumque aquæ nive modice refrigeratæ . Mane subsequente purgantem propinabam ex *syrupi florum persicorum* unciis quinque , cum granis decem , aut quindecim *mercurii dulcis septies sublimati* , non ut vermes necarem mercurio ; nam Clarissimorum Virorum observationibus , & propriis experimentis edoctus ex iis sum , qui anthelminthicam virtutem inesse mercurio nego ; sed ut purganti vim adderem . Purgante assumpto , sedes corruptæ bilis vermibus *teretibus* nunc vivis , nunc mortuis sat copiosæ succedebant ut plurimum .

Quibus vermes corrupta simul cum bile non excernebantur , persistebam in *oxymellis* usu : utque alvus aperta maneret , ter in die enemata iniici curabam ex *aqua hordei* , & *melle* parata ; postque alios binos dies purgantem denuo exhibebam , quo vel certe vermes corrupta cum bile , vel cum notato bililioso humore materies cinerea evacuabatur , corruptos , & sphacelatos vermes denotans . Ex descriptis evacuationibus anxietas cessabat , nausea , capitis dolor , febris impetus , & *oxymellis* usu , *limonum succi* , *aqueæ dietæ* , *enematum* , nono , vel undecimo a morbi invasione die , blando superveniente sudore , sanabantur Ægroti .

Notatus morbi finis , adhuc descriptus , iis succedebat , quibus a primo morbi exortu descripta adhibebatur medela . At quibus ob incuriam , vel Medicorum errorem , *oleosa* propinabantur , repetitæ sanguinis missiones celebrabantur , ad capitis dolorem levandum , & *vesicatoria* inde applicabantur , continuo in pejus ruebant omnia ; augebatur enim anxietas , capitis dolor , tumebat admodum venter , delirabant Infirmi , comatosi inde fie-

fiebant, convulsionibus tenebantur, crescebat febris, & nono, decimo, undecimo, decimo tertio vitam cum morte commutabant.

Si ad ægrotos advocabar, quibus descripta paulo ante oleaginosa fuissent adhibita male remedia, iis primo ventrem curabam enematibus supra notatis aperire, deinde *oxymel* propinabam *nitro* sociatum, frigefactamque nive *aquam*; & quibus ventris moles magna erat ab aere ex putredine generato, non dubitavi in frigida instillare aqua guttulas *spiritus nitri*, & lintea prædicta aqua infusa distento abdomini applicare. Dum minutam sic ventris molem observabam, & reſerato enematibus ventre, purgantem exhibui remedium, experientia edoctus, quod ex orci faucibus interdum rapiebantur Infirmi, evacuatis magna corrupta cum bile vermium mataxis. Hæc omnia prospere interdum succedebant, si septimum non dum superaverat diem morbus; tunc enim tympanitico prius abdominis tumori, succedebat viscerum inflammatio, singultus, gangræna, & omnia quævis valentiora remedia incassum applicabantur.

Descriptam putridam verminosam febrem ad *Junii* usque mensis initium grassare observavimus, quo aeris incrementibus caloribus, indolem morbum mutare visus est.

Precedebant binæ, aut tres noctes somnis turbulentis amaræ vigilatæ, ac mane e lecto resurgentes, qui morbo prehendi debebant, de capitis dolore, lassitudine summa, cibi fastidio, rheumaticis doloribus, præcipue lumbagine, aut circa præcordia angustia conquerebantur. Ex hujusmodi affectionibus aliquæ, vel aliquantulum inde remittebant, vel persistebant, aut continuo exasperabantur usque ad secundi, vel tertii diei vesperam, quo febris invalebat rigore, & horrore summo, qualis in intermittentium febrium initio esse solet. Subſequebatur calor maximus, doloris capitis, lumborum, anxie-

anxietatis summo incremento, quibus ut plurimum inanes vomendi conatus, aut æruginosæ bilis vomitus jungebantur. Noctem, aut insomnem ducebant Infirmi, aut interruptam, & mille spectris, somniisque perturbatam. Mane, quo primum fere a Medicis visitabatur ægrotans, pulsus erat durus, qualis pleuriticorum, calor maximus, Medicorum digitos acriter calefaciens, facies, oculi inflammati, lingua non aspera, non arida, sed copioso albo muco velata, urinæ leviter perturbatæ, & venter perfectè clausus.

Notata huc usque symptomata putrida phlogistica febre vexari infirmos demonstrabant. Pulsus durities, calor maximus, faciei status, oculorumque, sanguinis missionem statim suadebant, quæ satis copiosa e brachio celebrata, *oxymellis* inde usus, *aqueæ dietæ*, *clysteriumque* præscribebantur. Sub meridiem remittebat aliquantulum febris vis, cumque ea, servata proportione, symptomata omnia adnotata. Vespere ut plurimum eadem hora recurrebat febris, summo pariter rigore, & horrore, cumque omnium symptomatum augmento; hancque secundam noctem vigilem præ maximo capitis dolore ducebant ægroti. Mane febris fortiter adhuc vigeat, & symptomata omnia exasperata erant, viresque magis inter cetera prostratæ advertiebantur; alvusque aut perfectè clausa pariter, aut paucis spumosis biliosis lubrica, urinæque jumentosæ, & lingua non albo, sed flavescente muco velata.

Vomitorium hoc in statu Infirmis præscribebam, extracto rursus, si necessitas urgebat, sanguine. Vomitorium erat *cortex radice Ipecacuanbæ*, tribus, aut quinque granis *salis tartari vitriolati* sociatus, quo vomitus æruginosæ bilis sat copiosi succedebant, anxietatis fere semper remissione, dolorisque capitis levamento. Alvus pariter sæpius præscripto remedio lubricabatur, olidissimis binis, vel tribus corruptæ bilis sedibus succeden-

tibus; & sæpe miratus sum cum Celeberrimo SYDENHAMIO (43), dum forte materiam vomitu rejectam aliquando curiose contemplabar, eamque neque mole valde spectabilem, nec pravis qualitatibus insignem, qui factum fuerit, ut agri tantum levaminis exinde senserint, ut nausea, anxietas cessarent?

Vomitorii medicaminis operatione perfecta, leve interdum paregoricum propinabam, ut penitus ex ipso remedio excitatæ in corpore turbationes compescerentur; deinde ad *oxymellis* usum revocabam ægros, quinimmo, ut putridum magis profligaretur, *limonum* succus continuo ea, quam potabant, aqua, infundebatur: utque perpetuo alvus aperta maneret, clysteria supponebantur ter in die, ex aqua *malvarum*, *melle*, & *nitro* præparata. Postero die, fortiter adhuc vigente febre, & symptomatibus omnibus exasperatis, vires quoque magis erant prostratæ. Alvus clysmatibus stimolata, pauca foeditissima biliosa exonerabat. Urinæ jumentosæ erant, & lingua magis stavescente muco velata. Fuerunt & qui *olivæ*, aut *amygdalarum dulcium oleum* in hoc rerum statu Infirmis præscriberent; ego vero Tuis, *Vir Doctissime*, permotus rationibus (44), & Celeb. TISSOT auctoritate (45), tum ingenii mei conatibus excussus (46), in putrido hoc morbo oleum exhorruï, tantumque descriptis supra remediis matutino tempore addidi *magnesiæ nitri* drachmas duas aqua solutas, ut leviter, neque violenter pur-

(43) Obs. medic. sect. I cap. IV.

(44) Comment. ad Boerh. aph. 89, & 376.

(45) De febrib. bilios. *Lausann. Method. medend. stat. 2* pag. 52, 54 edit. *Lausanne* MDCCCLVIII.

(46) Comment. ad part. prim. rat. medend. *Antonii de Haen* cap. 2 pag. 79, 80, 81, 82, 83, 84 *Neapolitan. edition.* MDCCCLXII.

purgarentur Infirmi , cathartico remedio , ad humores excitandos vix , aut nihil idoneo .

Perstibat hujusmodi febris ad quintum , vel ad septimum usque diem , intermittentis typum servans , continua vero symptomatum omnium exasperatione , quo *Ἐξανθήματα* (petechiæ vulgo dictæ) purpurea ut plurimum , raro rubra , ex pectore , atque ex collo primo se ostendebant ; universum deinde corpus occupabant . Summum impetum tunc videbatur deponere febris , aliquibusque judicatus jam morbus videbatur , criticam morbi depositionem hanc petechiarum eruptionem existimantibus : at fallax erat judicium ; propterea quod a morbi intensitate , & impetu originem trahebant : nam sub harum petechiarum eruptione delirium superveniebat , vires penitus consternebantur , tendinumque subsultus in carpo offendebantur . In diem petechiæ livescebant , venter in immanem tumebat molem , doloris vero pressus expers . Stranguria ut plurimum prehendebatur Infirmi , & ad singulas urinæ guttulas convellebantur , miserrimeque ejulabant . Gravabatur inde summopere caput , comatosi tandem reddebantur , convellebantur . Lingua arefcebat , crusta coloris atrii velata . Pulsus debiles , & inæquales reddebantur , celeres tamen . Vox canclosa . Stertor superveniebat ; & musculis deglutionis convulsis , illorum motus peribat ; itaut neque aquam ipsam Infirmi absque strangulationis metu deglutire possent . Tandem ventris moles impenſe augebatur , increſcebat stertor , singultus his omnibus jungebatur , parotides quibusdam superveniebant , & decimo tertio a prima morbi invasione die , octavo , aut nono , mors luctis tantis finem imponebat .

Quæ vidimus aliquando in desperato rerum statu conferre Infirmis , fuerunt frigida aqua infusa lintea , & distento abdomini applicata , gelidæque aquæ potus . Mixture ex *sulphuris spiritu* , & *violarum syrupo* præparata , cochleatim sumpta , & *omphacii* succus pari modo mini-

stratus, ad Celeberrimi UXHAMI mentem, non parum profuerunt. *Sinapismi* cruribus, plantisque pedum applicatis, vesiculas, plagasque excitando, juvarunt aliquando. *Moschus* cinnabari sociatus, celebre *Indorum* remedium pro hydrophobia, mirifice etiam profuit, si statim ac tendinum subsultus observabantur, propinaretur, quod & pariter Celeberrimus MEAD (47) non semel expertus fuit in malignis febribus, *urgentibus præsertim convulsionibus* (48): imo singulari casu, solo hoc remedio expertus sum, orci faucibus raptum fuisse Infirmum. *Oleum lini*, juxta Celeberrimi HAENII observationes, per catheterem in vesicam injectum, aliquoties levamen magnum attulit stranguria dolorosa detentis (49). *Cammille* decoctiones, nive refrigeratæ ad putredinem domandam propinatæ, per Celeberrimi PRINGLE experimenta, juvarunt etiam interdum (50).

Qui adnotatorum remediorum usu, dirum superabant morbum, resurgebant per magnum ad intestina factum motum, quo copiosissima olidissimæ materie copia, æruginosi fere, variegati interdum coloris excernebatur. Alii vero sudoribus ingentibus, aut urina turbida multum subsidente judicabantur.

Quæ vero summopere nocere observavimus, fuerunt *Vesicantia*, a multis Medicis summopere celebrata, quibus

(47) Monit., & præcep. medic. de febrib. cap. 1, sect. VI.

(48) De *Moschi* vi in variis nervorum morbis, & convulsionibus legi merentur, quæ scripsit Lucas SCHROCKIUS *Luc. Fil.* in accuratissima, omnique ex parte absoluta *Moschi* historia, edita *August. Vindelicorum* C1717CLXXXII cap. XXI pag. 117 ad 123.

(49) Ratio. medend. part. 3 cap. 1, edition. *Parisin.* MDCC LXI.

(50) Oper. citat. in append. memor. 2 exper. XI, XII, XIII.

bus convulsiones augebantur, & ut plurimum horum applicatione nigrescebant petechiæ, & gangræna afficiebantur partes, quibus apposita fuerunt. Celeberrimi BAGLIVI præceptum verum manifeste, dolens, vidi, quod vitanda sunt vesicantia, *ubi suspicio convulsionum est, vel jam factæ sunt, præsertim si febris aderit acris, & colligativa sanguinis constitutio* (51), quod & Tu Ipse pariter adnotasti (52); deinde & Celeberrimus *Taurinensis* olim Medicus RICA (53), Celeberrimus TISSOT (54), Celeberrimus Petropolitanus Medicus *Josias* WEITBRECHT (55), alique quamplurimi manifeste demonstrarunt, quot damna ex vesicantium applicatione exoriantur in febribus ex putridarum genere: constitit enim per laudati BAGLIVI experimenta, cantharides humores solvere, verum & illos ad putredinem simul disponere (56). *Corticis Peruviani* usum, quem constans ad quintum, vel ad septimum usque diem periodus, petechiarum eruptio per HAENII (57), measque observationes, putredo summa, gangrænae metus, & convulsiones suadere videbantur, non prorsus inutilem, sed & summopere damnosum experti sumus; & *Camphora* a Celeberrimo Uratislaviensi Medico TRALLES singulari scripto celebrata, inepta prorsus fuit ad deliria debellanda, & præcavenda (58).

Qui

(51) Dissert. de usu, & abusu vesicant. cap. III §. III.

(52) Comment. ad Boerh. aph. §. 75.

(53) Constit. epidem. *Taurinens.* ann. 1720 §. xxxii. Adest in calce operum omnium *Sydenhamii, Venetiis* edit. ann. MDCCCLXII.

(54) Oper. cit. Meth. medendi stat. 2, pag. 62, 63.

(55) De febrili constitution. petechizante *Petropol.* ann. MDCCXXXV §. xxxiv, *Regiomonti* 1736.

(56) Dissert. citat. cap. 1.

(57) Rat. medend. part. 3, cap. 1, & part. IV, cap. I.

(58) Vide *Commerc. L. N.* ann. 1734 n. 4, 10, 33, 34, 47.

Qui descriptas petechias pro critica morbi ad cutem depositione habuerunt, ac proinde ut motus centrum ad cutem sustinerent, diaphoretica propinarunt, mortem Infirmis accelerarunt.

Quibus parotides supervenerunt, quamvis & subito Chirurgorum ope, candenti ferro apertæ essent, Ii levaminis nihil habuerunt.

Haftenus epidemici morbi, heu quantum nobis luctuosi sevitiam usque ad *Octobris* finem sum persecutus, breviterque morbi causas, naturam, symptomata, finem, adhibita remedia exposui, ne longius, quam par erat, excurreret epistola; & summa quidem fide, nulla rerum immutatione, nullis fictis, & ad libitum expositis narrationibus; omnia enim ex adversariis descripsi, ubi quæ singulis diebus in ægrotis observabam, sigillatim adnotabam.

Non me latet, aliquos, probatæ ceteroquin fidei Medicos, atrocis epidemiæ historiam descripsisse; illorum vero scripta legere non curavi, ut candide, quæ circa morbi naturam, accuratissimorum Auctorum lectione, mente reputaveram, Tibi, *Vir Doctissime*, exponerem, quæque Ipse

. *miserrima vidi,*

Et quorum pars magna fui

Accipe igitur sereno vultu qualiacunque Tibi a me proficiscuntur, & nuncupantur; meque ut facis ama, & vale.

Dabam *Nolæ* VII Kalendas *Aprilis* MDCCLXV.

